

KORONÁS REGÉNYEK

52. szám

**MEDICI LŐRINCZNÉ
A HATTYU-UTCÁBAN**

REGÉNY

Írta:

DÁNIELNÉ LENGYEL LAURA

A szives és nyájas olvasótól, mikor ezeket az igénytelen sorokat útra bocsátom, alázatosan bocsánatot kérek. Meg kell mondanom, hogy ez a bolondos furcsa mese, nagyon régen - 25 évvel ezelőtt - történt. Egy hosszú negyedszázad telt el azóta, hogy a csöndes, kis budai Hattyu-utcában élt két szép fiatal leány... Egy negyedszázada annak, hogy Kemenes Sándor, az akkor nagyon divatos és híres író, egy délelőtt, kuszált, görbebetűs, szürke conceptus-papírra írt levelet kapott... És ezek a csunya görbe betűk tragikomikusan összekuszálták egész életét. A többit a kegyes és jóindulatu olvasó irgalmára bízom, talán valahogy ügyel-bajjal majd eligazodik benne, ha végigolvassa ezt a régi és furcsa kis történetet.

I.

Az udvarhelyi vicinális röpke másfélórát késett. Ez tulajdonképpen rekord volt az udvarhelyi vicinálistól, de a budapesti gyorsvonat nem respektálta e kitünő igyekezetet és gögös, hideg fölényel elrobogott Kolozsvár felé. Kemenes Sándor még a lokomotív füstjét is érezhette, amint a serény, de hiába igyekvő vicinálisról leugrott.

Kemenes Sándor elkáromkodta magát, aztán körülnézett, mert magyar ember ilyen helyzetben mindig résztvevő keblet és felvilágosító elmét keres.

A gyimesbükki állomáson egy tábetikusnak látszó vasúti hivatalnok ödöngött előre-hátra. Hideg, részvétlen, közömbös arccal huzgálta lábait és életét. Kemenes tragédiáját is azzal a hidegvérrel fogadta, mellyel a mások ügyeit-bajait szoktuk fogadni, ha éppen az udvarias kép-mutatásra és együttlérésre semmi szükségünk nincsen.

- Haj, igen... Hát persze... A budapesti gyors... Holnap délelőtt 10 óra 8 perckor indul...

Kemenes kihúzta óráját, a szegény kronométer nem tehetett róla, de félhat volt, az ebédutáni időt számítva.

Kemenes köszönt az életúnt vasúti embernek és megfordult. Ebben a pillanatban majdnem beleütközött egy úriemberbe, ki láttára erősen aláhúzott örömtelt kiáltással nyújtotta két kezét.

- Istenem, Kemenes úr...

Kemenes mérsékelt érdeklődéssel nézte a barátságos idegent, kinek minden porcikája az örömtől vibrált.

- Ezt sohasem hittem volna, hogy itt, a világ másik végén találjam a Mestert, a nagy író...

- Ugyan kérem, - szólt Kemenes, kit balesete kissé amugy is idegessé tett, kire a barátságos idegen éppenséggel nem gyakorolt csillapító hatást. - Talán kissé halkabban örüljünk egymásnak, annál is inkább...

Az idegen most már halkabban, de még ragyogóbb arccal folytatta:

- Fogadni mernék 20 koronába, hogy önnek sejtelve sincs arról, hogy én ki vagyok?

- A fogadást már meg is nyerte és én szívesen ki is fizetem, ha megmondja, van-e itt valahol egy tisztességes szálló, hol az éjszakát tölthetem?

- Az „Aranyfácán” teljesen a kor színvonalán álló hotel. Jövő tavaszra vízvezetéke és villanyvilágítása is lesz. De fürödni már most is lehet. Egyik kamrában van a kád és a vizet minden héten kiönti a londoner.

Kemenes csak a kezével intett s a kézlegyintés oly kevés érdeklődést mutatott a gyimesbükkösi fürdőszoba iránt, hogy a barátságos idegen abbahagyta az ajánlgatást és dicséretet.

- Most pedig, - mondta Kemenes, - miután úgyis megnyerte a fogadást, nem mondaná meg, kihez van szerencsém?

Csak most nézte meg figyelmesen az idegent, kin olyanforma kockás nadrág volt, minőt boldogult Podmaniczky Frigyes óta nem láttunk halandó nőtől szült emberen, a nadrághoz szürke kabát és fekete, kivágott lakkcipő járult, a barátságos idegen dús, göndörfürtös fejét hetyke, kis, zöld vadászkalap diszítette. Kemenes e szecessziós öltözködést látva, jóval barátságosabb lett, mert valami bransbeli embert kezdett sejteni az idegenben.

Különösen, ahogy nyakkendőjét nézte. Ilyen színű és kötésű nyakkendőt nem hord rendes észjárású civil ember.

- Uram, - kezdte az idegen olyan előkelő hangon, ahogy csak a nagy Náday beszélt valaha a Dumas-film darabjaiban, - nekem tulajdonképpen haragudnom kellene önre. Mert hogyan is mondja Hugó Viktor? Ön hálátlan ember, ön jót tesz az emberekkel és aztán elfelejti őket.

- Hogyan, - mondta Kemenes, szivarral kínálva meg a mellette haladó embert, - olyan szerencsés lehettem volna?

- Úgy van, uram, önnek köszönhetem, hogy Tatay mester bevett az iskolájába s ma bár még vidéki, de már eléggé ismert nevű művész vagyok. Abban a talán nem szerénytelen remény-ségben nevezem meg magam, hogy nevem nem egészen ismeretlen ön előtt. Én uram, Bánhidy vagyok.

Kemenes bólintott, de az arcára kedvetlenség borult. A Bánhidy nevet ugyan még sohasem hallotta, arra sem emlékezett, hogy ezt a hórihorgas kamaszt valaha látta volna, de az nem lehetetlen, hogy csakugyan ő ajánlotta be Tatay mesterhez. A névjegyével sohasem fukarkodott. S mikor még szini kritikával foglalkozott, az ambiciózus ifjuság felette gyakran felkereste. Igaz, hogy főként leányokhoz volt szerencséje. És Kemenes úgy gondolkozott, hogy a szegény leányok, ha nem ostobák, nem kellemetlenek, nem kacsajárásuak, legokosabban teszik, ha a színpadon keresik a boldogulásukat. Mindenesetre jobb, mint a varró- és írógép mellett görnyedni, és esetleg fiatal és goromba, vagy öreg és tulontúl nyájas városatyák szobájában tanitónői állásért könyörögni.

Ám a *Férfiu*, az *Ember!*... Az egészen más!... Kemenes progresszív gondolkozású embernek tartotta magát, de a férfiúi állapotra és méltóságra felette büszke volt. A mellette lépkedő erős fickóra nézett és arra gondolt, vajjon nem jobb lett volna-e, ha néha kissé fukarabban bánik a névjegyével?

Mig a kis erdélyi város főutcáján végigmentek, Bánhidy úr megismertette hajdani pártfogójával élete folyását ama nagyjelentőségű naptól kezdve, hogy Tatay mester iskolájába került.

- Nem kell önnek bővebben magyarázni uram, hogy Tatay mester a század legelvetemedettebb gazembere. Egyetlen vigasztaló reményem, hogy a halál nem fogja vízszintes állapotban találni e betörőt. Lehetetlen, hogy reá ne jöjjenek gázságaira és ha van igazság, úgy a *Nagy Sánta Koldus* végső látogatását bizonyára függőleges viszonyban fogadja majd, pontos derékszöveget képezve édes anyaföldünkkel. Mert én négy reált jártam uram.

Kemenes érdeklődve nézett a kockásnadrágos művészre, ki pillantására friss bátorságot kapott:

- Hogy mit csináltak a leányokkal, arról kérem nem is beszélek. Végre is minden órának szakaszd le virágát, - mondja a költő - kinek nevét most elfelejtettem, de ki kétségkívül helyes életelvű és okos ember lehetett. Ejnye, hogy a neve nem jut eszembe...

- Ez nem kötelessége, hiszen réalba járt, - vigasztalta Kemenes - és kérem, tegye fel a kalapját, ne járjon hajadonfővel mellettem.

- Engedje meg uram, hogy ama nagy tisztelet, melyet ön iránt érzek, azonfelül a kalap szalagja kissé elavult állapotban van s így...

Kemenes bólintott s a művész folytatta:

- Tatay mester egyéni pimaszságairól nem beszélek. Az öreg nem volt ám mindig tabetikus, s a leányok legalább szert tettek egy kis rutinra. Ez olyan multság, ami senkinek sem árt és mindenkinek csak kellemes. Hogy a kaszinói urakat bemutatta a leányoknak, én azért sem haragszom, sőt ha jól emlékszem, a leányok sem haragudtak tulságosan. A fiatal urak elmések, ügyesek, csinosak és tüzesek voltak, az öregek ellenben pénzzel rendelkeztek. Végre is Tatay mester nem rendezett be gyermekkertésznői tanfolyamot. Ez eddig mind rendben volt uram, hanem hogy mit csinált a szerződésekkel?

- Ugyan?...

- Úgy van uram, a szegény leány, kit naivának szerződtetett, már régen azt az öreg komikánét játszotta, akit tévedésből a primadonna helyett zártak be a hősszerelmessel egy sötét szobába és még akkor is a Tatay mesternél bevircsaftolt adósságát törlesztette. Amíg a hősszerelmes a sötét szobából kijövet, észrevevén tévedését, savanyú arccal énekli a kuplét, melyet a polgármester úr már a második előadás után betilt, a szegény öreg komikánének meglegedettségtől és boldogságtól sugárzó arccal kellene a szinpadon körülkacsázni; ám ő szegény savanyú arccal gondol arra, hogy tegnap megint lefoglák 30 koronáját a kötelezvényre. Arra a kötelezvényre, melyet Tatay mesternek adott, mikor először játszotta a Lili szerepét Bürgözd-Ujfaluban.

Kemenes bólintott. Sokkal jobban ismerte Tatay mestert, semhogy ezek a hírek szenzációképen hatottak volna reá.

- Nohát, a nők, - folytatta a csáb-nyakkendő fiatal úr, zöld vadászkalapját még mindig kezében tartva, - én uram, mindenekelőtt nagyra becsülöm a nőket. Ám Istenem, a sorsukon nem sokat töprenkedem. A leányokon mindig segít a jó Isten s ha ő szent felsége tulságosan sokáig vonakodnék, a leányok az utolsó pillanatban mindig segítenek magukon. De itt vagyunk mi férfiak uram...

- De kedves fiatal barátom, csak nem kívánja, hogy Tatay magukat is olyanformán istápolja?

- A vén betörő mindenre képes, - mondta komoly meggyőződéssel a művész - s nem karakterén, csak gyávaságán mulik, ha egy-két gazságot elmulaszt. Ám hagyjuk ezt... Röviden, anélkül, hogy értem bármit tett volna, mert azt csak nem nevezhetem pártfogásnak, hogy 150 koronáért Tápió-Sülyére elszerződtetett, sulyos és keserves kötelezvényt íratott alá. És ha ma ilyen kétségbeejtő helyzetben talál, annak csak az az elvetemedett méregkeverő, ez a Borgia Cézár, az oka, ki még ma is a csábitó, az ellenállhatatlan, a fölényes, minden nőt leigázó és rabul ejtő férfiut játsza, holott előrehaladott tábese és reumája mellett néha ischiás is gyötri és ha romlatlan bakfisok meg tapasztalatlan, kövér zsidóasszonyok randevut kérnek tőle, hát nem mer elmenni a találkára.

- Így válunk mindnyájan előbb-utóbb erkölcsös emberekké, - mondta Kemenes - és erről jut eszembe, hogy ön megnyert velem szemben egy fogadást és engedje meg, hogy eleget tehessek kötelezettségemnek.

Bánhidy olyan mozdulattal vette el a 20 koronát, minővel a „Nők barátja”-ban de Ryon márki szokta a bájos Jeanne de Simrose grófné legyezőjét felvenni, hogy a hajadonasszonyosság elrejtse piruló arcát.

- De mondja csak, - kezdte Kemenes pár pillanatnyi hallgatás után, - mit csinál itt Gyimes-Bükkösön?

- Én kérem? Hát még nem mondtam? Itt vagyok a Rétháti társulatánál. Undok kis hely, de az igazgató még undokabb. Az egész társulat csupa rongy, leszámítva a szőke Bertát, ki ma éppen Oféliát fogja játszani.

- A szőke Berta? - Kemenes emlékezett egy magas, erős, vállas, kalászhaju leányra, ki valaha a Tatay mester iskolájába járt és erősen korholó megjegyzésekkel kísérte Márkus Emma játékát. Egy pillanatig elgondolkozott, aztán a kalászszerű hajra, egy szép hajlású gömbölyű vállra gondolt és elhatározta, hogy elmegy a színházba.

Ha lenne olyan szives, - mondta pénztárcája után nyulva - és gondoskodna számomra egy páholyról.

- Nem, ezt nem... - szólt Bánhidy úr kecses meghajlással. Az igazgató ugyan a legpiszkosabb fráter, ki valaha e sáros földtekét taposta, de akkora disznóságra, hogy pénzt vegyen a megtiszteltetésért, mely akkor éri, ha Kemenes Sándor az ő rongyos társulatát megnézi, erre még a mi igazgatónk sem képes. Boldogok leszünk, ha megtisztel bennünket uram, bár ha nem szerénytelenség, kimondom nyíltan, hogy okosabb dolgot is művelhetne, mint hogy ezt a Macskásit, ezt a szabólegényből kivetkőzött Hamletet nézi. Mióta Macskási domborításában láttam Hamletet, azóta nagyon rokonszenvezem Claudius királlyal, Gertrud királynéval és Poloniussal. Ezt a bamba, hülye, foltos fekete köpenyben szavaló mamlaszt én is szívesen eltenném láb alól. Látná, milyen grimaszokat vág reá Ofélia, mikor a harmadik felvonásban a színelőadást játsszák a királyi udvarban.

- Szóval elmegyek, - mondta Kemenes, - sohasem tudtam eddig, hogy Hamlet ilyen mulatságos, vidám, kis darab. Isten önnel, a viszontlátásra estig.

A fogadó előtt álltak, Kemenes kezet nyújtott de Ryon és a többi francia márki személyesítőjének. A portás alázatos köszönetése után a vendéglős is kijött és Kemenes nem gátolhatta meg, hogy De Ryon márki a vendéglős fülébe ne sugja nevét. Az *Aranyfácán* tulajdonosa most még jobban buzgólkodott:

- Óh kérem, milyen szerencse, hogy szerény városunkat felkereste... János a háromablakos utcai szobát... Van kérem fürdőszoba...

Kemenes gyorsan kijelentette, hogy nem óhajt tisztálkodni és lement a gyimes-bükkösi vendéglő legszebb szobájába, a háromablakos, erkélyes terembe.

S míg a falon az öreg király és a szép királyné arcképére vetett egy pillantást, arra gondolt, hogy a színelőadás csak nyolc órakor kezdődik s addig pihenhetne egy kicsit. Ledobta magát a zöld ripsszel bevont, fehér gombokkal körüldíszített keskeny diványra és nyomban elaludt. Mikor elaludt, a szőke Bertára gondolt, a nagy, erős kalászhaju leányra, de álmában megint csak Orsini Klárát látta. Egy hete volt távol Budapesttől, vajjon írt-e levelet azóta Lorenzo Medici fenséges hitvestársa?

II.

Kemenes Sándor kilenc óra után ébredt fel és arra gondolt, hogy szegény Ofélia azóta már biztosan elvesztette a józan eszét s így ő a legválságosabb pillanatban fog majd megérkezni.

A színház a gyimes-bükkösi Vigadó nagytermében volt. Kemenesnek csak a piac másik végére kellett átsétálni. Szép holdvilágos őszi este volt és Kemenes arra gondolt, hogy Gyimes-Bükkösnek nagyon kell szeretni a művészetet, ha ilyen szép meleg estén is elég lelkierővel rendelkezik ahhoz, hogy ötödféles jambusokat hallgasson.

A Vigadó nagyterme át volt alakítva színházi célra külön, kis, elkerített páholyokkal. Az igazgató, ki a pénztárnál várta, leste az író, szemmeláthatólag nagyon megvolt hatva a megtiszteltetéstől és suttogva mondta:

- A polgármester is itt van a családjával, pedig már látták Hamletet, de mikor meghallották, hogy ön, uram, itt van...

Kemenes arca elsötétedett, ma nem igen óhajtott a tisztas polgári társadalommal ismerkedni. Az igazgató arca azonban ragyogott. Így ragyoghatott a korzikai fiskális fiának arca a jeni utközet után. Elkalauzolta az író páholyába és tüntető, mélységes meghajlással búcsút vett tőle.

Kemenes Sándor a színpadra nézett. Claudius király felette levert arccal beszélgetett Rosenkranccal és Guldensternnel. A mélységes levertségnek a lelkiismereti furdalásokon kívül az volt az oka, hogy a szegény Claudiusnak három gyermeke feküdt betegen otthon kanyaróban. Míg a jambusokat szavalta, a három kis vörös kiütéses arc járt a szeme előtt és arra gondolt, hogy igazán nagy kegyetlenség ilyen körülmények közt régi, dán ügyekkel is terhelni a lelkét.

Gertrud királyné az elpusztíthatatlan szép asszonyok fajtájából való, azonnal észrevette Kemenest és amennyire hosszú, vörös királyi palástja megengedte, egy alázatos, odaadó, háremhölgyi pillantást vetett az író felé. Kemenes mosolygott és a szőke Bertát várta.

Közben eszébe jutott egy régi ostobasága, hogy valaha régen mindenáron civilizálni és művelni szerette volna a kalászhaju leányt. Rá akarta beszélni, hogy olvassa végig a darabokat, melyekben játszott, de Ofélia személyesítője nem volt kapacitálható. Őt csak addig érdekelte a darab, míg neki volt benne dolga. Ő befejezte az egész ügyet, ahol ő meghalt, vagy férjhezment. A kíváncsiság ördöge sohasem bántotta. Talán azért virult, szépült és hízott folyton a lehetetlen nyomorúságok közepette is. A szőke Bertának például sejtelve sem volt arról, hogy az ő örjöngése után mi történt a bús dán királyfival? Megvigasztalódott-e később, vagy konok makacssággal tovább is keserítette szegény édes anyját? Sőt saját halálát és temetését is mint érdekes szenzációt hallotta egyszer Kemenestől.

A rokonszenves velencei mór sorsa is kétséges volt előtte. Vajjon mi történt a bemázolt képű férfival, miután őt csipkés hálóingében, - melynek tisztítása 5 koronába került, - oly kegyetlenül megfojtotta? Ha egyáltalában gondolkozott volna azon, hogy mint kell befejezni a darabot, ő egy levéllel fejezte volna, melyben inti a velencei leányokat, hogy a katonák ostoba hazudozásainak és regéléseinek ne üljenek fel, mert akár fehér az arcbőrük, akár fekete, ha egyszer megkapták, amit akarnak, mindnyájan komiszul viselkednek. Ám ez egyszerű, de bölcs igazság sem jutott eszébe, mert sohasem gondolkozott s ha megőrült, férjhezment vagy meghalt, bement öltözőjébe, lemosta arcáról a festéket, átöltözött s ha nem volt társasága, hazament szalámit vagy párizsit vacsorálni.

Vajjon tudja-e már a Hamlet végét? - gondolta Kemenes, - mert Ofélia most jött be a színpadra. Csakugyan elvesztette szegény az eszét, de ezen nem búsult túlságosan, mert egy mosolygós szíves pillantást vetett Kemenes felé. A festék alatt is látszott arcán, hogy nagyon örül. Gertrud királyné arca ellenben oly komor és sötét volt, mintha a Hamlet házassága igazán megtörtént volna s ő komolyan anyósa lenne a szegény leánynak. Ofélia dudolni kezdte a verset:

„Holnap Szent Bálint napja lesz
Mindjárt reggel korán...”

Ofélia jókedvű volt, majdnem pajzán és dala nem egy szerencsétlen örült lélek kóbor kószálásának, hanem egy csintalan vidám kis kuplénak tetszett. A szőke Berta nem volt merész újító, de a Kemenes érkezése hatalmas forradalmi tüneteket váltott ki lelkéből és Ofélia őrjöngését oly eredeti furcsa színezéssel játszotta, mely színezéssel kétségtelenül nagy zavarba ejti a budapesti kritikusokat, ha olyan szerencsések, hogy Shakespeare e gyimes-bükkösi ábrázolóját láthatják.

Kemenes úgy találta, hogy Berta walkürös termete kissé már alkalmatlan volna a repülésre. A viruló egészség eme megtestesülése valami plakát-féléhez hasonlított, mellyel a barna sör, vagy a malátakávé tápláló hatását hirdetik. Ám Kemenesnek voltak pillanatai, mikor mint jó keresztény mindent megbocsátott és 5-10 kiló feleslegből nem csinált tulontul nagy affairt. Barátságosan nézett hát a szőke Bertára és szerencse, hogy a hatalmas angol szerzői utasítására a kalászhaju leány kiment a színpadról, mert már határozottan feleselgetni kezdett Claudius király felséges hitvesével és ha még sokáig húzódik a párbeszéd, az elhagyott Ofélia jókedve oly viharos lett volna, hogy pofont kap a szangvinikus természetű Gertrud királynétól.

Hamlet már visszatért Dániába és éppen a sírba ugrott, hogy ott Leartessel végképpen leszámoljon, mikor Kemenesnek vendége érkezett a polgármester úr személyében.

Kemenes visszavonult kissé a polgármesterrel s míg Hamlet és Leartes egymást fojtogatták, a polgármester úr kijelentette, hogy nagyon boldognak érzi magát, mert a Mestert itt személyesen üdvözölheti. Elvégezvén e konvencionális mondókát, igen értelmes, komoly, intelligens úriembernek bizonyult. És Kemenes szívesen követte, hogy a polgármester úr családjának bemutassák.

Az asszony kedves, vidám, jólelkű, mosolygós teremtésnek látszott. A színésznőkről úgy beszélt, hogy *szegények* és látszott rajta, hogy mint jólelkű nő őszintén, szívéből sajnálja őket. A leány egy finom arcélú, szőke, vékony, kis teremtés, szemelláthatólag restelte mamája konzervatívizmusát és állandóan Bováryné jelleméről szeretett volna csevegni.

A polgármesterék kis Nellyje mindenáron be akarta bizonyítani, hogy milyen eredeti és új világításban látja ő Madame Bováryt, Kemenes pedig egyre fáradtabb és kedvetlenebb lett. Míg Hamlet Leartessel való párbajára készülődött, gyorsan elbucsuzott a polgármestertől. A tiszteletére gyorsan összehívott társasvacsorától nehezen tudott menekülni. De becsület-szavára megígérte, hogy télen visszajön Gyimes-Bükkösre és ott előadást fog tartani.

- Talán a legujabb irodalmi mozgalmakról, - véleményezte Nelly kisasszony -, hiszen Ön már pártokon és személyeken felül áll. Kemenes meghajtotta magát, mélyen belenézett a Nelly kisasszony sötétké szemeibe. A leány elfeledkezett Madame Bováryról, vérvörös lett és keze remegett az író kezében. Kemenes elmosolyodott, egyszerre mindent megbocsátott Nellykének, még a legujabb irodalmi mozgolódásokat is és azzal az impresszióval távozott, hogy a polgármesterék kisleánya igen helyes, derék, kedves, kis teremtés.

A folyosón megint az igazgatóba ütközött, ki halkán mondta:

- Ha előre sejtettem volna ezt a nagy szerencsét, akkor a Mester egyik halhatatlan művét adattam volna elő.

- Istenem, hát így is jól van, - nyugtatta meg Kemenes, - megnéztük Shakespeare irótársam eme kis kísérletét. Az idegen irókért is kell ám néha valamit tenni.

Az igazgató arca derűs lett.

- Higyje el, Uram, én sokkal szívesebben tennék többet is a klasszikusokért... Először is, mert halhatatlanok, s így megérdemlik, másodszor az embernek nincs folyton miattuk baja a piszkos színházi ügynökségekkel. Harmadszor a színészeim is mindig örülnek az ilyen estéknek, nem kell új szerepet tanulniok, próba inkább csak jelezve, ezeket a szerepeket még a sziniskolából tudják. De a közönség, Uram, a közönség?!... Mit tegyek? A férfiak szomjasak a disznóságokra, de velük még csak kibírnám a harcot. A polgármester úr erényes, okos és energikus ember s ami a klasszikusokat illeti, mindig a pártomon van. De a nők?... A nők kérem toaletteket akarnak látni és azt hiszik, hogy minden segédszínész nő Paquin és Worth mester kreációival van felszerelve. Ezek az ostoba kis libák minden színésznőben Ninon de Lenclost és Madame Pompadourt sejtene. Ostobák és kíváncsiak. Ruhákat akarnak látni, ha már nem Párisból, hát Berkovicstől. És e miatt gyűlölik a klasszikusokat, ha még olyan versesek és gyűlölik az operetteket, ha még olyan frivolak is. Ők nem szeretik a vörös és lila bársony, nemzedékeket kiszolgált kosztümöket és őket nem érdeklik a legszebb lábikrák sem. S mialatt a primadonna egy lepel mögött fürdik, míg árnyképe megjelenik a fehér vásznon, ők ásítanak. A nők, uram, telve vannak hiúsággal, léhasággal és gyöngeséggel, de mit tegyünk, ha ez ostoba és korlátolt teremtések kormányozzák a világot?

Kemenes résztvevően szorította meg Schopenhauer eme szomorú tanítványának kezét és azt kérdezte, vajon sokáig tart-e még ott bent a szavalás?

Az igazgató ujját ajkához, fülét az ajtóhoz nyomta és miután most nem a nők léhaságáról volt szó, derült és vidám lett arca.

- Fortinbras megérkezett, most már mindennek vége. Milyen boldog volnék, ha ma este a Mester tiszteletére egy kis ünnepség...

Kemenes pár szóval kitért a megtiszteltetés elől és sorba gratulált a színészeknek. Különösen a Leartest domborító Bánhidyt részesítette dicsérő szavakban. De Leartes fáradt kézmozdulattal intett.

- Én unom a verseket, uram, és ha jobb meggyőződésem ellenére részt veszek is ebben az izetlenségben...

Bánhidy de Ryont szerette játszani a *Nők barátjában*, hol a milliomos Hackendorf kisasszony oly elmésen kapacitálja őt a házasságra, hogy végre is kénytelen beadni derekát és nőül veszi az elmésen epekedő milliomos hölgyet.

Gertrud királyné mégegyszer rámosolygott az íróra, ám az író már a szőke Bertához fordult. A királyné arca sötét lett; ha Hamlet így látja, mindjárt ráfogja, hogy nemcsak szerelmese, de cinkostársa is volt a méregkeverő Claudiusnak.

Hamlet azonban immár megszabadulván fekete köpenyétől és kétségeitől, Claudiuszt kapacitálta, hogy jöjjön el vele egy pohár sörre. A szegény méregkeverő király búsan rázta fejét.

- Lorándnak 39 fokos láza volt, mikor eljöttem. És Hilde? Hildéről még nem is tudjuk, hogy kanyaróról vagy sarlachról van-e szó?

Kemenes karonfogta a szőke Bertát. A leány kedves volt, meleg, bájos és ostoba. Éppen, mint nyolc évvel ezelőtt.

- Hogy vártam magát, mennyit gondoltam magára... Hányszor készültem fel Pestre, hogy meglepjem. A kutyának való ez az élet. Nem is tudom, miért élek ilyen ostobán? Hogy fog csodálkozni a szállástadó asszonyom, ha férfival megyek haza. Tudja, hogy csúfolnak itt engem a színháznál?

Mosolyogva súgott valamit az író fülébe és folytatta:

- Pedig hát itt tombol az erkölcstelenség... Még az ugynevezett polgári nőknél is... Igazuk is van. Az ember addig éljen, amíg fiatal... Hol volnék én már, ha... De mindig az járt eszembe, hogy maga egyszer mégis csak eljön és akkor meglesz velem elégedve és megdicsér engem, hogy jó kis leány voltam.

Kemenes megállt és szivarra gyújtott:

- Látod Bertóka, rossz emlékezőtehetséged van. Elfelejtetted, hogy én csak a rossz kis-leányokat szeretem.

Berta nevetett és mikor az Aranyfácán elé értek, eszébe jutott, hogy ma még csak egy kis paprikásszalonnát evett...

Míg a pincér fent a vendéglő legszebb szobájában, a háromablakos teremben terített, Berta nagyon előkelő, hideg és szótalan volt. Talán a pincér viselkedése is hatott reá, ki színházba járó, könyveket olvasó ember volt és tudta, hogyan kell viselkedni egy nagyvilági pincérnek, ha ilyen intim kis vacsorákhoz terít. Merev, komoly, szertartásos volt, mint ahogy hajdan a *Váljunk el*-ben látta, mikor a bájos Ciprian férjével csalja meg udvarlóját, a hülye Adhamárt. Mindent előkészített egy kis asztalra, hogy lehetőleg semmi szükség se legyen reá. Az írótól halk hangon kérdezte, hogy milyen italokat parancsol és boldog volt, mikor a pezsgőt a hatalmas hűtővederben beszállíhatta.

Berta letette kalapját, lehúzta kesztyűjét és a kis selyemkabátot egy székre dobta. Aztán, mert Ofélia őrjöngése és a viszontlátás nagy öröme felette felizgatták, hát hatalmas étvágyal enni kezdett.

Evés közben már elhatározta, hogy nem viszi az író a lakására. Lusta lett és fáradt. Ha kis hónapos szobája kopottságára és rendetlenségére gondolt, mélységes szomorúság és kedvetlenség fogta el.

Berta pedig ma este nem akart szomorú lenni, minthogy nagy sajnálatára nem birt tovább enni, az italban keresett vigasztalódást.

Kemenes érdeklődve nézte Berta fáradhatatlan munkabírását. A kalászhajú leány miután szilárdan elhatározta, hogy itt marad, vakmerően hazudni kezdett:

- Mennyit álmodtam én erről a mai estéről, - mondotta Kemenes szemébe nézve, - Istenem, hányszor elgondoltam... A szobám fala, az asztalom mind-mind telve van a maga arcképeivel, édes... Csak így birtam ki ezt a nagy magányosságot is, hogy megmaradhattam annak, aki voltam. Folyton a maga arcképeit néztem. Meghozattam az újabb fotografiáit, kivágtam az újságokból a képét és folyton azt mondtam magamnak: az övé voltál, az övé maradsz. Így semmiféle férfiember én hozzám nem közeledhetett. Pedig ez nem volt könnyű dolog. Én nem vagyok tejvérű leány, különben ezt maga jól tudja...

Kemenes mosolygott, pezsgőt töltött a szőke leány poharába és erre gondolt:

- Milyen kedves ez a sok hazudozás... Milyen gyönyörű a nőktől, hogy fárasztják elméjüket e sok hazug mese kitalálásával, mert úgy érzik, hogy ezzel tartoznak a mi illúzióknak. Mi közöm nekem e szegény ostoba leány multjához, jelenéhez, egész életéhez? És ime csupa finomságból, nemes, jó indulatból, gyöngédségből mindenféle bambaságot akar velem elhíttetni. Hogy én voltam az egyetlen, a kiválasztott, a szultán... és ha a leghaszontalanabb, legrongyabb fickó is jön elő multjából, azzal is éppen ilyen finom gyöngédséggel bánik. Annak is éppen ilyen nagyokat hazudik. Pedig ez igazán nem kötelessége és a mi brutális cinizmusunk csak mulat, elméjének eme megerőltetésén. Ígyunk Bertóka...

Ezt az utolsó két szót hangosan mondotta s mikor Ofélia evéstől, ivástól bágyadt lett és kijelentette, hogy nem leli szobájának a kulcsát, Kemenes megvigasztalta, hogy ez olyan csapás, melybe némi rezignációval bele lehet törődni.

Mikor reggel Ofélia a vasúthoz kísérte, az író így szólt hozzá:

- Bertóka, te nagyon derék, jó kis leány vagy, neked tulajdonképpen férjhez kellene menned.

Berta nagyot sóhajtott. Az arcára boru ült. Aztán mert már eleget hazudozott és fáradt az író illúzióiért, hát őszintén kezdett beszélni:

- Az nagyon nehéz dolog. Civilkérőm tulajdonképpen még nem is volt. Színészhez meg nem megyek. Torkig vagyok ezzel az élettel s nem akarom még komplikálni.

- De hát miért ilyen tartózkodók a civilek? - elmélkedett Kemenes. - Amilyen szép és jó kis leány vagy, már régen saját falusi házában kellene laknod. Tudod olyan házában, hol virágos, meg zöldséges kert van. Aztán tyúkól, baromfiudvar... Aztán ott friss, habos tejet ihatnál esténként és felpofoznád Zsuzsit, ha szemtelen és feleselgetni mer veled.

Elhallgatott, mert a mellette lépkedő leány arca olyan halálosan komoly volt, milyenek sem a színpadon, sem a neki tett esküvések alatt nem látta. Két nagy kerek könnyesepp gördült le szeméből és Kemenes belátta, hogy ostoba és lelketlen volt, mikor a leány legédesebb, legtitkosabb álmairól tréfás hangon beszélt.

A vonat már előállott, mikor így szólt:

- Látod, Bertóka, neked nem szabad Pestre jönnöd. Az nem a te világod... Csináltassál magadnak sok szép, elegáns ruhát, legyél okos kis leány és akkor majd eljön érted a barna zömök, piros arcú civil, kinek háza van, akinél tehén bög az istállóban, disznó rőfög az ólban és a baromfiudvarban olyan nagy a zaj, hogy meg lehet tőle bolondulni. Ez az élet... De ehhez szép, komoly uri leányoknak való ruha... kalap és cipő kell. És mivel tudom, hogy szolid, egyszerű, tisztességes öltözködés felette drága...

Nagyobb pénzösszeget csúsztatott Berta fekete-selyem kabátjának zsebébe, a leány könnyek között reámosolygott és Kemenes felugrott az induló vonatra.

Egy pár percig még látta, hogy a kalászhajú leány zsebkendőt lobogtat utána, aztán hátradobta magát a kupé ülésén és csak Orsini Klára hercegasszonyra gondolt, a Lorenzó Medici fenséges hitvesére.

III.

Kemenes Sándornak a hosszú út alatt elég ideje volt arra gondolni, hogy hogyan is keveredett ő ismeretségbe Orsini Klára hercegasszonnyal, a Magnificó fenséges hitestársával.

Abban az időben kapott levelet a XVI. században élt firenzei nőtől, mikor éppen nagyon is sokat foglalkozott a renaissance-szal. A Savonarola alakja izgatta képzeletét és állandóan jegyzeteket készített egy drámához, melynek a barát és Magnificó összeütközése lett volna a vezérmotivuma.

Terve titkos, szemérmes volt, azok közül a szép írói álmok közül való, melyekkel a fantázia szabadon játszik, sejtven, hogy sohasem fogja az életnek megformálni. Kemenes legfontosabb, legsürgősebb dolgait elhanyagolta ez álomért, mely titkos, szüzi, tartózkodó és szemérmes volt, melyről sejtette, hogy soha pozitív alakot öltetni nem fog.

Ebben az időben jött egy levél, mely alatt egy hosszú századok óta halott hercegasszony neve állott. Egy asszonyé, ki az utóbbi időben felette gyakran megjelent előtte, aki izgatta, foglalkoztatta, majd közel eresztvén titokzatos, rejtelmes mosolyához, majd fenséges fejedelmi göggel megint elparancsolta maga mellől.

Milyen is lehetett hát a szép római hercegisasszony, ez az Orsini Klára, kit a duszgazdag bankár, Cosimo Medici unokája Rómából Firenzébe hozott? Akkoriban is nagy dolognak tarthatták, ha egy kereskedő unokája hercegi családból vitt haza asszonyt. Később, mikor a Magnifico kiterjesztette sasszárnyait és udvara első lett Európában, már nem beszéltek fejedelmi leereszkedésről és az Orsini-család boldog, ragyogó arccal nézett Firenze felé. Ám az asszony konzervatív, a szép hercegasszony nem látta, vagy nem akarta látni a megváltozott viszonyokat. Ő még mindig mint Orsini hercegisasszony ereszkedett le Európa legfényesebb udvarába és úgy érezte, hogy tulontúl megtiszteli Firenzét a jelenlétével.

Kemenes olyan hódolattal udvarolt a Magnificó hitvesének, mintha maga is ott élt volna a Lorenzo udvarában a nagy halhatatlanok között, kik emberi méreteket felülmuló agyvelejüknél minden munkáját arra pazarolták, hogy a szép szoborszerű arcra egy mosolyt csaljanak, vagy az embereken és tárgyakon tulnéző szempárban a megelégedettség kifejezését lássák.

Ebben az időben kusza, ideges, görbebetűs sorokkal levél érkezett hozzá. A levél alá az Orsini Klára neve volt írva, talán azért olvasta végig.

Mert utálta az ilyenfajta episztólákat. Egyáltalában ki nem állhatta az ugynevezett vérszegény, szenvedő szép lelkeket. Sokkal jobban ismerte ezt a típust, semhogy komolyan érdekelte volna. Tudta, hogy vannak nők, kik mániákusai a nyilvánosságnak és hogy minden közpályán élő ember kap leveleket néha diszkrét és szemérmes, máskor elszánt és bátor, olykor elmés és finom, máskor brutális és becsületes hangú felhívásokat a keringőre. Nincs erről mit beszélni. Okos ember a papirkosárba dobja az ilyen episztolát és tovább sétál.

Minden női típus között a legellenszenvesebb volt neki, mely a türelmes papirosra tombolja ki magát. Ismerte ezeket a szürke, fáradt, szomorú, vérszegény teremtéseket, kik, ha papirhoz jutnak, színesekké, merészekké és szárnyalókká válnak. Lelkük, fantáziájuk, vérük áttüzesedik írásközben és olyan szép sorokat vetnek papirosra, hogy komolyan meghatnák az embert, ha nem tudná, hogy ez mind csak papirosmámor, melyhez egyéniségüknek semmi köze sincsen.

Még a nagy eredetit, az érdekes Baskircseff Máriát sem szerette, hát még a hazai kis epigónokat. És most a görbe, kuszasoros szürke conceptuspapirra írt levél nagyon meghatotta:

„Én írok önnek, - kezdte az ismeretlen éppen úgy, mint ama szép bus, orosz leány, Tatjana, kezdte levelét, - és írok Önnek és nem akarok Öntől választ kapni. Mert nekem van szükségem, hogy Önhöz szóljak és mert nekem nem fontos, hogy mit válaszol soraimra? Én ismerem magát, jobban mintha egy fedél alatt laknánk, ellenben magának közömbös, hogy én ki vagyok és milyen vagyok? Ha hiuságának jól esik, elképzelheti, hogy csakugyan én vagyok a Lorenzó Medici fenséges hitvese és hogy udvaromban, hol pedig elég sok tehetséges ember él, éppen magát láttam meg és magát vettem észre... Ha akarja, elképzelhet, mint egy szegény kis postáskisasszonyt, vagy tanitónőt, ki hazajön magányos szobájába, leül levelet írni hazánk nagy írójának, mert ez a legolcsóbb szórákozás, mert drágábbra nem telik. Vagy egyszerűen gondolhatja, hogy ember vagyok, magányos, egyedülálló szegény ember és a lelkem remegve keres valakit, kihez szólhasson. Sértés-e, megtiszteltetés-e, hogy magát választottam? Mindegy az. Nekem közömbös, hogy mit gondol rólam, haragos-e, nevet-e, vagy bosszankodik, elibém nyújtja-e kezét vagy eltaszít? Hiszen csak én ismerem magát, maga nem ismer engem. Míg szükségem lesz, szólok magához, akár úntatom, akár nem, s ha lelkemnek többé nem kell a beszéd, elhallgatok, sohasem tudva meg, hogy örült-e annak, hogy zavarom, vagy sajnálja kissé, hogy nem hallja többé hangomat?!...”

Ez volt az Orsini Klára hercegasszony első levele, melyre az író jobb meggyőződése ellenére az ujságjában egy tárcával válaszolt. Gunyos alázatossággal mondott köszönetet a kitüntetető kegyért és boldognak érezte magát a fenséges leereszkedésért, de egyben kijelentette, hogy polgári önérzetének tartozik azzal, hogy a fenséges asszony legalább egyszer színe elé bocsássa.

A válasz nemsokára megjött. Orsini Klára tudomást sem vett az író polgári önérzetéről. Mindenről írt, csak arról nem, hogy ki ő és voltaképpen merre van hazája?

Az író megint nyomtatásban válaszolt, kissé türelmetlenebbül és gorombábban. Medici Lőrinc hitvese erről éppen olyan kevésbé vett tudomást, mint az alázatos tiszteletről:

„Nekem mindegy, hogy Ön miképpen vélekedik rólam. Nekem még mindig szükségem van arra, hogy Önhöz szóljak. Ha nem kell nekem, úgyis abba hagyom az írást, ha a provencai troubadurok dalát közölné is le goromba vasárnapi tárcái helyett.”

És jöttek a levelek rendetlenül, szeszélyesen. Néha hetekig kimaradtak, aztán naponta megjelentek, Kemenes, ki eleinte csak pózolt, most már komolyan kért, követelt, fenyegetődzött. De minden fáradozása hiábavaló volt, Orsini Klára nem is igen reagált arra, mit ő vasárnapi tárcáiban össze-vissza írt.

A maga életéről sem írt semmit. A nagy magányosságra panaszkodott, de ezt inkább lelki nyomorúságnak hihette az ember. Bájos volt, finom, nemes és artisztikus, akár arról írt, hogy tegnap délután mit olvasott, akár arról, hogy a múlt hetekben kint sétált a Hűvösvölgyben.

Mégis volt valami igaz inkább a sorok között, mi előkelő, nemes, kiváltságos, disztíngvált élet mellett bizonyított. Kemenes nem volt túlságosan hiu ember, de nem esett neki rosszul ez a fölfedezés. Volt a levelekben olyan kifejezés, gesztus, modor, melyet csak azok az emberek szoktak használni, kik állandóan az élet napfényes oldalán járnak. Már csak ez a frázis: „írok Önnek, mert szükségem van magára s elhagyom, ha lelkem már megint bírja a magányosságot”. Nem úgy nyúlt az ismeretlen nő társasága után, mintha csak szivar vagy cigaretta volna. Elveszi és rágyújt, mert kedve van hozzá és otthagyja, mert már úri szeszélyének elég volt.

És ez a makacs zárkózottság... Soha egyetlen célzás arra, hogy ki lehet és merre lehetne megtalálni? Kemenes Sándornak voltak rossz órái, mikor eszébe jutott, hogy hátha e makacs

bujkálásnak egy ferde váll vagy egy bandzsál szem az oka? De a levelek hangjában nem lelte a csunya, örömtelen nők önkéntelen alázatosságát. Kemenes Sándor büszke volt az ember-, vagyis jobban mondva, az asszonyismeretére s így ezt a fanyar gyanút, a kellemetlen, szkeptikus napok gyümölcsét gyorsan kilökte lelkéből.

Ellenben lóversenyeknél, a nagy futtatásoknál gyakran nézegetett az arisztokrata exkluzív tribün felé, hol a fiatal, nyulánk, fehérarcu mágnásleányok ültek szépen, csöndesen, szerény arisztokrata megközelíthetlenségben. Mindmeggannyi finom pasztellkép. Ha szemükbe néz az ember, sejtelmes, kifürkészhetetlen évszázadok néznek vissza az ibolyakékségből vagy a dióbarna csillogásból.

Vajjon melyikük lehet? Itt kell-e keresni a különös teremtetést, ki már hónapok óta gyötri, vagy - s kissé balra tévedt pillantása - a lipótvárosi imponáló ragyogó szépségek között. A csodálatos sémi hölgyek között, kiknek szemük ragyogásánál csak elméjük tüzes sziporkázása káprázatosabb és csábítóbb. Ott keresse a csodálatos, ápolt, fekete, szőke és vörös fejek között? Ott rejtőzne az ismeretlen?! Orsini Klára csak egy unatkozó spleenes kisasszony volna, ki unja magát rókaarcu apja és kövér pihegő édesanyja társaságában. Kemenes tovább nézte a szikrázó szépségű fejeket és arra gondolt, hogy semmiféle race nem hajtott ilyen buja, színes, életerős, dússzirmu virágokat, mint ez a négyezeréves, az egész világon keresztül korbácsolt fajta. Kemenes miután meghajtotta lobogóját a csodálatos izléssel felöltözött sémi hölgyek előtt, megint csak a halvány pasztellképek felé fordult. A jóindulatu olvasó lelke telve van kegyes elnézéssel és kérjük, bocsássa meg Kemenes Sándornak ezt a kis elfogultságot.

És jöttek a vasárnapi tárcák és jöttek a levelek. Néha-néha kegyesen reagálva a tárcákra, de többnyire magasan elnézve az egész szépirodalom, sőt Kemenes Sándor feje fölött is. Az író, ki nem tartozott a tulságosan türelmes emberek közé, ki harmincadik születésnapját csak nemrég ünnepelte, s kit általában igen jóképű és jó megjelenésű legénynek tartottak, néha dühbe jött e fönséges fölény, s mindenem keresztül néző tekintet láttára. Dühös volt olyan komolyan, elszántan és keserűen, mint csak a szerelmes férfiak szoktak lenni. Kemenes Sándor nem volt úgynevezett naiv, öntudatlan tehetség és nagyon is jól tudta mit jelent az, ha keserű, fájdalmas, tehetetlen vágyakozással nyújtja ki kezét a kis, kusza, görbebetüs szürke konceptuspapírra vetett ákombákomok után?! (Notabene, ez a szürke, olcsó papiros szintén csak álarcnak tetszett előtte, Orsini Klára félt - hogy levélpapírja valamiképpen elárulja társadalmi állását.) Kemenes immár nem áltatta magát, égető türelmetlenséggel leste a postást és dühös volt a jámbor férfiura, ha a hercegnő kusza sorai helyett mindenféle más bambaságot hozott. Egy izben két hétig kimaradtak a levelek és Kemenes, ha még kételkedett volna, e két hét alatt megbizonyosodott arról, hogy hányat ütött az óra?

Elhatározta, hogy menekül és végét szakítja az egész számárságnak. Elutazott és egy hétig ott ült az erdélyi kis városban az édesanyjánál. A vasárnapi számba nem írt tárcát és igyekezett megfélekezni az egész ostoba kamaszkori izléssel összetákolt romantikus ügyről. Mikor visszafelé utazott, azt hitte, már minden rendben van s Gyimes-Bükkösön, bár mérsékelten, de örült a kalászhaju Bertának. De amint elindult a vonat, ideges türelmetlenség fogta el és már nem gondolt egyébre, csak a kusza, görbe kis betűkre. Vajjon van-e levele odahaza? Vajjon megbocsátja-e szökését Lorenzó Medici hitestársa? Ha haragudna és összeszidná? Az író lelke már repesett örömeiben... De ha egy fenséges gesztussal az asszony ellöki magától, „már nincs szükségem Önre”, - Kemenes sápadtan nézett ki a kupé ablakán és kínos szivszorongása többet és súlyosabban beszélt hozzá, mint a nagy sarlatán Paul Bourget minden körmönfont és cikornyás analízise.

IV.

- De hát mondja, Dorzsák úr, van magának lelke?

Dorzsák úr, a bölcs férfiú, e különös kérdésre azzal felelt, hogy visszanyújtotta az interpelláló asszonyságnak a félcipőt, melyet kezében tartott.

Vásott, kopott, elnyűtt kis cipő volt az olcsóbb, kész, sablónos fajtából, de kicsiny, keskeny, mintha még látszott volna vonalain a finom kis láb, mely valaha hordozta. Annyi bizonyos, hogy nem azé a természetes, középkorú asszonyságé lehetett, ki most kezében tartotta és Dorzsák úr felé fordult:

- Szégyen gyalázat, öt forintot kérni egy cipőtalpalásért.

A nyájas olvasó kedvéért, nehogy lázasan, türelmetlenül keresni kezdje Dorzsák mester címét, megírom, hogy mindez a sok balgaság, melyet történetem elmesél, hús esztendővel történt a nagy háború kitörése előtt.

Dorzsák mester nem volt barátja a haszontalan szóbeszédnek. Az istenek végre is csak egy tüdőt adtak a halandó embernek. Nem válaszolt hát a szangvinikus asszonyság heves kifakadására, hanem egy másik, még pedig jóval nagyobb cipőt húzott elő a pult alól s annak félretaposott, görbe sarkát vizsgálgatta.

Az asszonyság látta, hogy így nem ér el eredményt, hát lirizálni kezdett.

- Mert lássa Dorzsák úr, ez a kisasszony nem olyan leány... Ennél nem hányja-veti magát a pénz. Pedig - Istenem - olyan csinos. No de akkor egy napig sem túrném meg a lakásomon. Engem már ismernek a Hattyu-utcában, hiszen itt lakom 28 esztendeje. No, nem igaz, Dorzsák úr?

Dorzsák úr a görbe cipősarkat feszegette és nem felelt semmit.

- Huszonnyolc esztendeje, idehozott az uram, szegény. Ezt a tejsarnokot a nagyságos Kolompay úr rendeztette be neki. No, rendeztethetett volna különbet is, mert hiszen sohasem lett volna képviselő, ha az uram kezébe nem veszi az ügyét.

Dorzsák úrtól mindenesetre udvariatlanság volt, hogy válasz helyett a cipősarkot kezdte lefeszégetni. Ám mentségére legyen mondva, a megboldogult Kolompay úr hálátlanságának történetét már felette sokszor hallotta, lévén ő már 37 esztendeje lakója a csendes budai Hattyu-utcának.

- Hátha nem akarja csinálni, így is jó - pattant föl most már szangvinikusan az asszonyság. - De mondhatom, gyönyörű, szép dolog, amit művel. Az a szegény bolond kisasszony, mennyit kinlódik a maga unokájával, nem ő tanította be a múltkor is a vizsgai versét?

„Temesvárért harcol Balázs.
Losonczinak hú embere.
Vélnéd boszorkánytáncot jár,
Ugy megforog nagy fegyvere.”

Dorzsák úr szívében a régi, hazafias, pattogós vers megrezdített néhány hirt. Letette a sarkat, mely már szerencsésen levált a cipőről és elmosolyodott.

- Gyönyörűen szavalt a kölyök, kivált a végén.

„Kedvtelvé szolt a hős vitéz:
Én meg Balázs vagyok.”

Külön jutalomkönyvet is kapott. De hiszen maga azt mondta, ténsasszony, hogy a cipő a Liána kisasszonyé.

- Hát persze, hogy azé.

- A verset meg Flóra kisasszony tanította be.

- Az mindegy. Ő vagy a testvére, az mindegy. Aztán mondok én magának valamit, Dorzsák úr, de ez még nagy titok.

Dorzsák mester arcán már megint a bölcs, megrendíthetetlen közömbösség kifejezése ült. Ha volt ember, kit más ember titkos ügyei nem hoztak ki a sodrából, bizonyára e derék cipő-foltozó bölcs vala az.

- Liana kisasszony nemsokára férjhez megy. És tudja ki veszi el?

Miután az érdeklődő kérdés elmaradt, az asszonyság odahajolt Dorzsák úr füléhez és bele-súgta:

- Kánya úr.

Dorzsák úr mégis illőnek találta, hogy szíve érzelmein könnyítsen és azt mondta:

- A fenét.

- No ugye? - diadalmaskodott az asszonyság. - Én már tudtam, hogy Kánya úr szerelmes, tudtam már hónapok óta. Meg is mondtam Flóra kisasszonynak, de az csak nevetett és a fejét rázta. De most már Kánya úr nyilatkozott és megkérte a Liána kisasszony kezét.

- No jól van, nem bánom, megcsinálom a cipőt négy pengő forintért.

Faragóné diadalmasan vonult ki a műhelyből, hogy megvigye haza a jóhírt. Nem az érdekelt Liána kisasszonynak, mert annak úgy sem ott jár az esze, ahol kellene, Liána kisasszony talán még azt sem vette észre, hogy cipője sarka görbe és vásott, ha Flóra kisasszony le nem parancsolja a lábáról. Ő kérte meg Faragó nénit, hogy a diplomáciai tárgyalásokat kezdje meg Dorzsák úrral. S Liána?! Ugyan ki bizna őreá ilyen fontos dolgokat, az ott ül az asztal mellett, egy pár piros szegedi papucsába van bujtatva mesés kis lába.

Egyetemre sem mehetett ma, mert, bár ezidőben 20 koronáért mesés cipőket lehetett kapni, a Csepei kisasszonyok mégsem voltak tulságos bőséggel ellátva lábbelivel.

V.

Flóra kisasszony levele édesapjához:

Kedves jó Apám!

Ha hallgatok is néha pár napig, ne nyugtalankodjék, édes jó apám. Nincs nekünk semmi bajunk, sőt néha azt hiszem, tulontúl jó dolgunk van.

A kis majom Liána is pompásan érzi magát, bár jelenleg szobafogságban szenved, mert a cipőjét Dorzsák mesterhez vitte el háziasszonyunk, a nagyságos Kolompai úr hálátlan-ságának szegény hattyu-utcai mártirja. De Faragóné ténsasszonyról már írtam édes-apámnak...

Tehát a cipőt elvitték és Liana itt ül szegedi piros papucsában, de ahelyett, hogy a nagy Beöthyt vagy a kis Simonyit venné elő, leül és folyton firkál. Ez a legnagyobb

gyönyörűsége. Ha édesapám legközelebb azt olvassa, hogy Liána egy ötkötetes, bus szerelmi regényt írt, melynek végén még a sirásó is megöli magát, egy csöppet se legyen meglepetve.

A kis majom most is olyan melancholikus pózzal jár-kei a világban, mint otthon. Ennek a bus melancholiának nincs ugyan sok értelme, mert Liána étvágya és egészségi állapota elsőrendű, de viszont meg kell adni, hogy kitűnően áll neki. Ez az a póz, melyre a legzordabb finn-ugor összehasonlító nyelvésztanár megtántorodik és ahelyett, hogy mint kötelessége volna, a tolvaj szó közös eredete után érdeklődnék a kollokválásnál, lágy és részvételteljes tekintetet vet a te Liána leányodra.

- Fáj a feje, kisasszony? Talán nagyon megerőltette magát a tanulással?

Mert hidd el édesapám, az egyetemen is pofikára osztályoznak, mint mindenütt az életben. Liána leányodnál nincs édesebb pofika az egész egyetemen.

A kis majom görcsösen ragaszkodik melankólikus pózához, mi tekintetbe véve, hogy étvágya és egészsége rendben van, csöppet sem bánt. Mindenkinek kell valami szórakozás, hadd tombolja ki magát Liána az epekedésben és lustálkodásban.

Az elkényeztetett kis majom nem sokat törődött azzal, hogy otthon kellett maradnia. Tovább írhatja homályos eredetű és értékű munkáit. Szeretnék egyszer belenézni, hogy vajjon mit firkál a kis gyámoltalan, de részint olyan ügyesen dugdossa előlem, amilyen ügyességet föl nem tételeztem volna róla, részint olyan fertelmes az írása, hogy ha megkaphatnám is a félve rejtegetett írásokat, aligha volna türelmem a számárságok kibetűzéséhez.

Lerendelvén hát cipőjét lábáról, odaadtam neki papucsomat, szívesen odaadtam volna neki cipőmet is kölcsön, hogy sétálni menjen a levegőre (olyan szép rózsaszín az orcáskája az ilyen séták után). De kinek van még olyan nevetséges pici lába, mint Liánának? Ez az a láb, melyet a legamerikaiabb, legolcsóbb, legrongyosabb cipőben is meglátnak és megbámulnak.

De azért ne félj semmit, édes jó apukám. Vigyázok én a kis butuskára. Ismersz engem, kérlelhetetlen garde vagyok.

Egyelőre nincs is veszedelem. Szinte szégyenlem megírni, de tulontúl erkölcsös város ám ez a Budapest! A Liána lábának akadt néhány amatőr bámulója. Ismerem már őket jól. S mivel tiszteletteljes imádattal mosollyal nézek reájuk.

És Liána? A kis majom sohasem járt a földön, most még kevésbé jár itt, mint valaha.

Ne féljen semmit, édesapám. A dolgait elvégzi azért rendesen, de látszik, hogy jobb meggyőződése ellenére minden emóció nélkül ír tanulmányt a régi magyar költészet gyöngyeiről (ki tehet róla, hogy mégis díjat nyer tanulmányával a szemináriumban). Őt magát nem bájolja el túlságosan az ügy, azt tudom, minden lelkesedés nélkül olvassa még az efajta gyöngyöket is:

„Supra agg nő, szökj fel kabla...”

Mellesleg legyen mondva, míg Liána magolását hallgatom, mindig nagy, forró hálaérzet kel a szívemben, hogy hajlamaim a természettudományok felé vonzottak. És megindulással gondolok édesapámra, amiért nem ellenezte, hogy orvos legyek.

Odahaza még mindig az én pályaválasztásomat tárgyalják a délutáni kávénál? Külömben nem hiszem, Batai Zsazsa sziniiskolába való beiratkozása még nagyobb szenzáció lehetett.

De beszéljünk inkább a mi Liánánkról.

A kis majomnak jelenleg két imádója van. Az egyik Faragóné tizenhétéves nyurga, kamasz, szeplős arcú, de különben igen szimpatikus fia. Társadalmi állására nézve, nyolcadik gimnazista. Ami szabad ideje van, azt megosztja Braun Samu szénatéri fűszerárus gyermekei és Liána között. A fiatal gentleman ugyanis délutánonként a Braun-csemetéket oktatja s ami energiát a 8-ik gimnázium tananyaga és a vásott rossz Braun-kölykök meghagynak lelkében, azt mind Liána imádására fordítja.

A másik imádó Kánya úr, jóval komolyabb férfiú. Egyik nagy temetkezési vállalatnak főkönyvelője, mint Faragónétól értesültem. 3500 korona fix fizetéssel, megfelelő korpótlékkal és lakbérrel... Igen rokonszenves férfiú és állásának komor méltósága határozottan meglátszik karakterén. Először is flótázik. Hol vette ezt a flótát a huszadik században, hol vehette?!... Nem mondom, hogy hiu, léha ember, de, mint minden művészlélek, szereti a közönséget s ezért kidugja fejét az ablakon (az ő szobája utcára nyílik) és késő éjjelig fujja az érzékeny, bús, magyar nótákat. A Hattyu-utca élvezettel merül bele a művészi gyönyörűségbe, holott én tudom, hogy Kánya úr csakis Liána kedvéért rontja tüdejét és éjszakáját.

Liánához írja verseit, melyek valószínűleg igen szépek lehetnek, a versekhez, mint édesapám is tudja, oly keveset értek, azonfelül egy tizenkéténekes eposzba fogott, mely eposz a szerencsétlen Germanicusról, a zsarnok Tiberius császár unokaöccséről szól. Kánya úr sokat olvasott, művelt férfiú és az Augustus családjának belügyeivel jobban tisztában van, mint ha közjegyző lett volna, kétezer évvel ezelőtt Rómában és ő készíti a felséges császári ház minden okmányát és végrendeletét.

*

Ha édesapámat érdekli a dolog, megírom, hogy Germanicus históriájából a második ének is készen van. Most vette el a szerencsétlen hős a léha, erkölcstelen Júlia büszke és dölyfös leányát, Agrippinát. Faragóné azonnal kijelentette, hogy ez a házasság nem fog sok jót hozni a szegény Germanicusra, hogy a fiatalok mindig jól tennék, ha tapasztalt, idősebb egyének tanácsát is meghallgatnák, mielőtt hebehurgya szelességgel egy egész életre lekötik magukat.

Mindamellettt Faragóné igen sokra tartja ez irodalmi alkotást. Neki megtántoríthatatlan esztétikai meggyőződése van, melyektől senki kedvéért sem tágít. Nekem ki is fejtette, hogy ha Druzus fia, Germanicus kissé odamondogatna Livia császárnőnek és ráncbaszedné a dölyfös Agrippinát, még jobbra fordulna a sorsa.

Mivel nekem semmiféle esztétikai meggyőződés nincs, szívesen elfogadom a Faragónéét. Mi mindketten őszinte részvétellel kísérjük a hőst utjain, féltve őt a Livia álnok cseleitől és Agrippina merev, büszke dölyfétől. Csak ő, ki miatt a szegény pihenő hős ki lett zavarva sirjából, csak a kis majom nem érdeklődik a balsorsu hős végzete iránt. Meglátod az is hidegen hagyja majd, ha Tiberius császár és Livia cselei elpusztítják a jobb sorsra érdemes embert. Erős a gyanum, hogy a kis majom oda sem hallgat a méltóságteljes hexaméterekre, de olyan édesen mosolyog folyton, hogy a szegény balga Kánya úr lelkesedést merít a mosolyból s a felolvasás után izgatottan kérdezi:

- Szabad véleményét hallanom Liána kisasszony?

És a kis majom beszél. Tekintve, hogy soha sem hallgat arra, amit Kánya úr mond vagy olvas, felette értelmesen. Mindég mondtam, hogy Liána az istenek kegyeltje.

A jó Isten áldja meg édes jó apám.

Kezét csókolja szerető leánya

Flóra

VI.

A Nemzeti Színházban zajos premier volt. A sikert még a magánszínházak is megirigyelhetnék volna.

Kemenes Sándor kissé kipirult arccal hajlongott a közönség előtt. A siker nagyon meglepte. Ez a romantikus, lírai dráma a férfiúnak az ideál után való harca, nem igen arra való volt, hogy a közönség előtt népszerűvé legyen. Kemenes talán még sohasem irt ennyire ujat - magából, saját magának. A nézőtéren a legintimebb, leghalkabb muzsikáju mondatokra viharzott végig a tetszés. Kemenes Sándor csalódott. Ám a csalódása a legkellemesebb fajtából való vala.

S míg a színpadon állt, szeme végig futott a földszinti és proscénium páholsorokon. Bizonyosra vette, hogy Orsini Klára itt van a színházban. Kereste egy szép finom metszésű arcon az áruló pirosságot s a piros keskenyen ívelt ajkakon az önfeledt mosolyt.

Melyik lehet? Hol ülhet?

Mert hogy itt van, abban biztos volt. Biztosra vette, hogy ez este után, mely neki szólt, róla beszélt, mely az utánna való sóvárgásnak emléke, jelentkezni fog s talán - Kemenes Sándor érezte, hogy mint tódul vissza a vér szívébe - talán megengedi, hogy végre szemébe nézzen.

És tekintete még egyszer végigfutott a páholsorokon. A sok büszke és fenséges vagy bájos és szelid hajlásu fehér nyakon. Várta, hogy egy szép kék vagy fekete szempár elfogja tekintetét és felel neki a titkos kérdésre:

- Igen, én vagyok!... Eljöttem!... Megértettelek!...

Hogy az író tekintete még véletlenül sem tévedt arra felé, a karzati világ irányában, az bocsáttassék meg neki. A legelőkelőbb páholyokban kereste titokzatos asszonyát és ha ez gögös elfogultság volt is részéről, a kegyes olvasó elnézését és bocsánatát kérem számára. Hibája ne irassék fel a túlságosan súlyos bűnök közé, hiszen fiatalember volt, művész volt s ami a legfőbb, legmegérthetőbb, mindent megmagyarázó mentsége - férfi volt.

Fent a harmadik emeleten nincsenek dekoltált toillettek. A legáltalánosabb uniformis a fehér blouz és a fekete szoknya. Abban az évben, melyben e bolondos história történt, a fehér batiszt és grenadin blouzok nyaktalanok voltak s így a karzaton ülő férfiak élete sem volt teljesen vigasztalan és sötét.

Például az a két fehér blouz egymás mellett a harmadik sorban, a rokonszenves tetszés érzését váltotta ki a lelkekből. Az egyik nyak hófehér volt és olyan önérzetesen, akaratosan, merészen hordozta a szép szőke fejet, hogy mindenki szeretett volna meghajolni előtte. Hátha még a ragyogó, elmés, szürke szempárba nézett. Az orr rövid, kissé merész. A száj vékony, keskeny vonalú. Ez az a száj, mely köré úgy illik a gyöngye maliciózus mosoly, mintha már a bölcsőben is ott lett volna rajta.

A másik nyak kissé barna volt, kissé meghajlott. Bájos, finom, gyöngéd, mint egy karcu virágszál. Az ember önkéntelenül arra gondolt, nem a dús aranybarna haj húzza előre e finom és gyöngéd hajlásu nyakat. A szem mélyen sötétkék, hosszú, visszafelé hajló nagy pillákkal. Az orr kissé hosszukás, talán nagy is e keskeny arcélhez, a száj édes finom, lefelé hajló végekkel. A szőke leány is ült, a barna is s így természetüket nem igen lehetett kivenni, de ifjui, fejletlen alak volt mindakettő, alig-alig nőies formákkal.

A szőke leány mellett egy nyurga, szeplős kamasz ült, szemmeláthatólag nagyon izgatottan. Veresre tapsolta tenyerét s rekedtre ordította torkát. Nagyon őszinte és igazán nemes lelkese-dése mellett fojtó keserűség szoritotta össze a szívét, arra gondolt, hogy mégis szebb és mulatságosabb dolog az ismeretlen nőről drámát írni, mint a Braun-gyerekeket havi negyven koronáért a második és negyedik polgárra előkészíteni.

A barna leányka mellett egy komoly, ünnepélyes úr ült. Kánya úr e pillanatban a boldogtalan, korán megmérgezett Germanicusra gondolt és azon töprengett, vajjon nem lesz-e jobb, cél-szerűbb, hatásosabb Tiberius császár szerencsétlen öccsét drámai formában cipelni a világ elé?

Kétségeit közölte a mellette ülő kisasszonnyal, ki olyan édesen, olyan titokzatosan mosolygott és olyan szép volt, hogy Kánya úr gyorsan döntött a balvégzetű hős sorsa felett:

- Látja, Liána kisasszony, az első felvonás Nolában játszánék, hol Augustus haldoklik, majd meghal. Livia császárné titkolja az Augustus halálát és minden nap új meg új bulletint ad ki egészségéről. Izgatottan várja, hogy Tibérius Illyriából hazatérjen, mert ugyebár arra emlékszik még az époszból, hogy Tibérius ez időben Illyriában élt.

- Hogyne-hogyne - mosolygott Liána, lehajtva barna finom nyakát. És mosolygott az édes szája, csillogott mély sötétkék szeme. Szegény Kánya úr végkép elszédült és úgy érezte, hogy ma este meg kell ismertetnie a leánnyal a dráma teljes tervrajzát.

A második felvonás ott történik Germanicus táborában. Egy Centurio hírül hozza, hogy Cézár halott és viszik haza holttestét Rómába. A katonaság fellázad és követeli, hogy Germanicus legyen a császár. Kit illetve mást meg a trón, mint a hősi Druzus nagy fiát, ki Augustus most már egyedül élő unokáját, Agrippinát bírja nőül. De Germanicus habozik és itt jön a bonyodalom.

- Nézze meg a kis Liánát, milyen szép ma este - mondta a szőke leány anyai büszkeséggel, mintha ő nem is volna fiatal 20 éves leány.

- Az ám - mondta Faragóné és Kánya úr is jókedvű, azt hiszem, hogy...

Suttogva folytatta tovább, ám Flóra kisasszony sohasem vette komolyan a Faragóné terveit, kezével legyintett és nevetett hozzá.

A függöny szétszapódott és a kis társaság áhitatos figyelemmel hallgatott. De jó, hogy sötét van, de jó, hogy senki sem látta azt a csodálatos tűzben égő kék szempárt. Akkor talán az egész színház kitalálja a titkot, mit most csak egy ember tud...

Aztán utoljára csapódik szét a függöny, a közönség tódul a ruhatár felé. Viszi a diadal, a siker hírét ki a budapesti éjszakába.

A mi embereink, onnét a harmadik emeletről lejutottak az utcára. Villamost nem kaptak, szép csendes, enyhe téli éjszaka volt s a kis társaság elhatározta, hogy nem ácsorog hiába. Lassan elindulnak s majd csak felszállhatnak valahol? Faragó Dezső nagyon örült a romantikus esti sétának, ám Germanicus bús költője esős időkben már reumát érzett a jobb lábában és így ha csak tehetett, bizony szerette kímélni a szegény szenvedő jószágot. De Liána kisasszony is ott volt mellette s így Húvösvölgyig is kigyalogol, ha egy mosollyal reá parancsolnak.

Faragóné is beleegyezett a sétába, mert így tovább tart az út. És hosszabb úton többet lehet beszélni, mint a röviden.

- Sikerült alkotás ez a dráma, - mondta Kánya úr, amint a Károly-körútra kifordultak. - Egy kicsit ugyan túlon túl modern és én imádok mindent, ami antik, ami régi.

- Kánya úrnak igaza van, - véleményezte Faragóné, - én is csak a régi darabokat szeretem. Például a Vasgyárost. Mennyit sírtam én, mikor a szegény Clairet, az az orcátlan személy, az az Athanaiz úgy megkínózza. No de a végén hál Istennek minden jóra fordul. Ilyen darabokat nem írnak mostanában.

- Nem egészen egyezik az izlésünk - mondta Kánya úr a művész gögös mosolyával, - a Vasgyáros, kérem, egy vásári, szemét dolog.

Faragóné lesujtva hallgatott. Derblay Fülöp volt ideálja kisleány kora óta s Kánya úr kemény ítélete nagyon fájt neki.

Ám Flóra kisasszony segítségére sietett:

- Azt hiszem Kánya úr téved. Én ugyan nem sokat értek az irodalomhoz, de az olyan férfi, mint a Vasgyáros, minden leánynak tetszik. Ez aztán az ember!... Ezzel nem lehet kukoricázni... Jól megtanítja azt a gögös márkileányt...

- No de végre az is megjavul - védelmezte Faragóné a büszke Clairet.

- Hát persze! Még az kellene, hogy meg se javuljon. A tíz körmét megnyalhatná, mert egy ilyen derék férjet kapott. Én részemről mindig rokonszenveztem a derék Fülöppel.

- Liána kisasszony, - mondta halkán Kánya úr - tudom, hogy magának más az izlése.

Liána bólintott és Kánya úr boldog, repeső szívvvel folytatta:

- Hát akkor beszéljünk Germanicusról. Mert a harmadik fölvonásban...

És a boldog Kánya úr tovább tervezett és Liána gyöngéd, hálás tekintetét vetett reá, mert míg Kánya úr a balvégzetű hős történetét drámai formába önti, addig neki nem kell szólni, beszélni, szabadon átadhatja magát gondolatának, álmainak.

És boldog volt velük és bennük.

*

A Margithídon jártak és most már eszükbe sem jutott, hogy villamosra felüljenek, Flóra, Liána, Faragó Dezső olyan fiatalok voltak. Faragóné örült, hogy beszélhetett, Kánya úr pedig teljesen belemerült Germanicus életének sötét bonyodalmaiba.

- Kezét csókolom, Flóra kisasszony!

A szőke leány arca vérpiros lett. Az elmés, piros száj abba hagyta Derblay jellemének dicsőítését. A szürke szempár már nem nézett gúnyos jóakaratu derültséggel. Csepey Flóra kisasszony kopott kesztyűs keze ott pihent egy hosszúkás, erős férfi kézben.

- Ha megengedi, velük tartok.

Flóra bólintott. Bemutatja az első asszisztenst, Vér Ferenc dr. urat a társaságnak, aztán tovább mennek.

- Holnap az élettani óra nagyon érdekes lesz. Az öreg úr előadja egyik új kísérletét.

- Ön már ismeri a kísérletet? - érdeklődik Flóra.

- Igen, nekem bemutatta. Kolosszális dolog. Egyetmást elmondhatnék Önnek, ám nem hiszem, hogy a dolog túlságosan érdekelné a társaságot.

- Magam is úgy gondolom - nevetett Flóra. - Most éppen a Vasgyárosról beszélgettünk. Faragó néni szerelmes Derblay úrba, pedig azt hiszem, az egész drámában Moulinet úr ér a legtöbbet, mert neki van legtöbb pénze és a legrövidebb nyaka.

Az asszisztens úrnak nem volt véleménye Ohnet remekéről s így előre ment egy-két lépéssel Flórával.

Az egy-két lépés 10-15 lépés lett, senki sem vette észre, senki sem törődött vele, Faragóné belemerült irodalmi emlékeibe, a *Lovoodi két árvába*, a *Toloncba*, elbeszélte *Mari a kintornás leány* és a *Molnár és gyermeke* bús történetét. Faragó Dezső, ki Heltai és Ignótus-verseket szavalt az önképzőkörben, szörnyen restelte mamájának ósdi izlését, de aztán egy pillantást vetett Liána kisasszonyra és megértette, hogy annak tökéletesen mindegy, mit beszél a köznap izlésű Faragóné, vagy az antik műveltségű Kánya úr.

A holdvilág a keskeny, sápadt arcocskára sütött. És ennél a világításnál olyan volt a fiatal, gyöngéd arc, mint Bollicelli térdelő szentjeinek képe. Szemükben rajongó égi tűz, ajkukon fájdalmas, gyötrelmes, forró, szomjas érzékiség. A lélek és test harca egymással, egymásban, egymás ellen.

Faragó Dezső ez időben még csak a nyolcadik gimnáziumba járt. Amit látott, az nem válhatott tudatossá ifjui elméjében, de azért lelke mélyéig megrendült. Megértett valamit, ami ifjui szerelmes szívének olyan fájdalmas volt. Ez a szép, bájos, szelid leány nem élt köztük soha, nincs velük most sem. És egy szomorú napon úgy el fog tűnni közülök, hogy talán soha többé hírét sem hallják.

*

Már a csendes Hattyú-utcában voltak, az asszisztens úr gyöngéden megfogta a Flóra kisasszony kezét.

- Mikor látom magát, édes egyetlenem?

- Holnap, előadás előtt negyedórával a kísérleti teremben leszek, - mondta halkan Flóra.

E rövid kis jelenet csak azért íródott le, hogy az olvasó előtt még egyszer bebizonyítsam a régi igazságot, hogy büntetlenül senki sem lehet húsz esztendő s hogy piramidális tévedés azt hinni, hogy okos leányok is vannak a világon.

VII.

Kemenes, miután vagy három hétig lobogó türelmetlenséggel várta Orsini Klára hercegasszony jelentkezését, elhatározta, hogy végét szakítja a komédiának.

Ezt már elhatározta néhányszor, de most, most már egyszerre éretté lett a dolog. A vére izzott a lobogó türelmetlenségtől, hogy megszabaduljon ebből a lehetetlen szituációból, melybe jobb meggyőződése és izlése ellenére keveredett.

És hogy ő még emléket is állított ennek az izléstelenségnek. A drámájára, mely eddig oly közel állt szívéhez, gyűlölséggel és haraggal gondolt.

Egy esős tavaszi napon aztán beállított a szőke Berta, virulóbb, molettebb és ostobább volt, mint valaha és Kemenes kissé fanyar örömmel fogadta Shakespeare gömbölyű tolmácsolóját.

- No Bertóka, mi van a civilel, a kerti gazdasággal, a baromfiudvarral? Hát az a kötnivaló gazember még mindig nem jelentkezett?

A szőke Berta szomorúan rázta meg fejét és megvetőleg legyintett.

- Ezek a civilek? Van magának arról fogalma, hogy milyen istentelen, elvetemedett, ostoba fickók ezek. Ezek, ha színésznőhöz közelednek, démont keresnek, pokoli bűvet, gyehennai lángot, fullasztó mámort, meg a jó Isten tudja, hogyan nevezik az ő ostobaságaikat?! Az ember szeretné az életet velük rendbehozni, ők meg nagy ismeretlen, rejtelmes emociókra szomjaznak. Én a nyugodt, békés öregségre gondoltam mellettük, ők meg a vér titkos, forró és színes bűgását akarják hallgatni...

- Hallod, Bertóka, te nagyon szépen beszélsz.

- A maga civiljeitől tanultam. A jó Isten verje meg őket.

Bertóka azzal a szilárd elhatározással jött Pestre, hogy két-három hétig itt marad. S Kemenes, amilyen elkeseredetten dühös volt, nem mondott ellene a tervnek.

Egy-két nap múlva figyelmeztette ugyan Bertát, hogy mit csinál a Gyimes-Bükkösre száműzött Shakespeare nélküle, de a szőke Berta tudatta vele, hogy összeveszett a direktorával és addig be nem teszi a lábát abba a rongyos fészekbe, míg az igazgató 50 koronával feljebb nem emeli a gázsiját.

Kemenes úgy találta, hogy Bertóka kövér, szőke butaságában van valami idegcsillapító, míg a leány nála volt, vagy együtt csavargott vele a budai hegyekben, eléggé türethően érezte magát, de mikor a szőke Berta hazament kis belvárosi penziójába, akkor Kemenes nem igen tudott mit csinálni magával.

Dolgozni? Ez már régen nem ment.

Aludni? Erről meg végképen leszokott.

Az ismeretlen nő mintha ott élt volna idegszálaiban, minden csöpp vérében. Egy pillanatig sem volt nyugta tőle.

Sokszor gondolt arra, hogy mi fog történni, ha valóra válik a lehetetlenség és találkozik a Magnificó fenséges hitvestársával.

Egyszer kigúnyolta és a szeme közé nevetett. Aztán leborult előtte és imádta. Egyszer gúnyos volt, hideg és fensőbbiséges, máskor férfiasan gyöngéd, karakteresen érzelmes. Néha hidegen nézett szembe Orsini Klárával, máskor forró, kínos, nyugtalan álmok kínozták és törték össze lelkét.

Egyszer egy hajnalban rémeset álmodott.

Orsini Klára eljött hozzá a maga királyi szépségében és gögjében. Ő magához szorította álmai asszonyát és addig ölelte, míg az asszony halva maradt karjai között.

Mikor már érezte, hogy nem lélezkik, vad, diadalmas, kegyetlen mámor és dölyf töltötte el lelkét. Gúnyos kicsinyléssel, megvető haraggal, a kielégültség fensőbbiségével nézett a halott asszonyra és rémeset sikoltott.

Orsini Klára helyett egy kis fehér ártatlan gyermek feküdt az ágyon.

Egy gyermeket ölelt, egy gyermeket kínozott, egy kis gyermeket ölt meg...

Kemenes fölriadt. Egész testét forró verejték borította. A torka összeszorult és egyszerre érezte, hogy két keserű, nehéz könnycsepp gördül végig az arcán.

*

„Édes jó Apám, - írta Flóra kisasszony, - én nem tudom mi van a kisleánnyal? Az élet kevés eseménye ért eddig váratlanul és meglepetésszerűleg, de most kissé értelmetlenül és riadtan állok, mert...”

Tovább nem írt a szőke leány, mert a Faragó-fiu benyitotta az ajtót.

- Flóra kisasszony... Most megy el...

Flóra ugyanis pár nap óta nemtelen kémszolgálatokra használta a reménytelen bús szerelmeit. Mivel ő maga nem ért reá, Faragó Dezsőt bizta meg, hogy bármerre megy, kövesse Liána lépteit.

Mig Liána csak sóhajtozott és hosszú szürke papirosokra ákom-bákomokat firkált, Flóra vállat vont és azt mondta: mindenkinek kell egy kis szórakozás. A kis leány csak sóhajtván, pityeregve és firkálva tud mulatni. De mikor Liána sápadt lett s egyre jobban fogyott, Flóra az anyák kétségbeesett haragjával nézett körül. S hozzá még a Faragó Dezső kétségbeejtő információi... A kis leány estefelé ott csavarog a liget felé, a Lendvay-utcában egy ház előtt. Már most megint megy, biztosan oda indul...

Flóra abbahagyta a levélírást, minek is akarta a szegény öreg urat úgy megijeszteni. Hát nincs ő itt a kis leány mellett?

Feltette kalapját, felvette kabátját, felhúzta agyonstoppolt kesztyűjét és elindult Liána után. Vigyázva ment, óvatosan, hogy a kis leány észre ne vegye.

De mehetett volna akár mellette. Belefűzhette volna kezét Liána karjába, a kis leány bizonyára azt sem veszi észre. Ment előre, mint az álomlátó, mint akit titkos emberfeletti hatalom kényszerít arra, hogy menjen.

Gyalog mentek. Elöl Liána. Utána Flóra, a reménytelen, szomorú szerelmeivel, az ifju gimnazistával: Faragó Dezsővel.

A Lendvay-utcában, egy ház előtt megállt. Egy földszinti lakás ablakait nézte, mind az öt ablak világos volt.

Liána didergősen, fázósan húzódott össze kis vékony, tavaszi kabátjában. A kis barna sapka még gyerekesebbé, még sápadtabbá tette vékony kis arcát. Flóra, ki tombolt a haragtól, mikor útjára indult, már csak szánalmat és mély megindulást érzett, a didergő gyermeket sajnálta.

Liána halálosan sápadt volt s vékony, vértelen, fakó ajkát harapdálta. Most hirtelen megrázódott s a kapu felé indult.

Flóra is utána akart menni, de a következő pillanatban már átlátta, hogy nincs miért aggódnia.

A Lendvay-utcában egy gázlámpa égett, épen a kapu előtt, a gázlámpa fénye reávetődött a kisleányra és megtört fekete cipőjén.

És Flóra jól látta, hogy a kisleány a cipőit nézte.

Bár ez a bolond történet még abban a boldog időben játszik, mikor a suszterművészet remekét harminc koronájával vesztegették Budapesten, Liána cipője felette sajnálatos állapotban volt. A sarok a Dorzsák mester által egyszer már megigazított sarok és a talp a jobblábon levált a bőrtől és minden lépésnél önálló mozgást végzett.

Liána kétségbeesett fájdalommal nézte cipőit.

A legszebb kislábak rettenetesekek voltak ebben a lábbeliben és Flóra nem tudta, hogy sírjon-e vagy nevéssen e siralmas állapotban?

De ha Flóra nem tudta, hogy mit csináljon, Liána annál inkább tisztában volt vele, hogy ezzel a cipővel nem mehet el, ahová indult! Eljött, hogy örökre megszűnjék az lenni, ami volt, de megállt az örvény szélén, mert szégyelte, hogy a férfi meglássa rongyos cipőit.

A női erény védelmére sok okos és oktalan, sok erkölcsös és alávaló védelmet találtak ki. A nyájas olvasó el sem hiszi, hogy a női erényt egy lyukas cipő és egy levált, csúnyán kattogó talp is képes megvédelmezni.

Pedig most így volt.

Liána csöndesen, fakó arccal, fátyolos szemmel megfordult, ebben a pillanatban egy magas férfialak jött ki az ajtón.

Flóra rögtön megismerte, Kemenes Sándor volt.

Aztán a Liána arcára nézett és most már tudta, hogy kiért jött ide a kisleány a Lendvay-utcába?

Kemenes Sándor egy futó tekintetet vetett a vértelen arcú, didergő kisleányra, aztán tovább sietett, a szőke Bertának megígérte, hogy ma együtt vacsorálnak.

Flóra odalépett a halálsápadt Liánához és megfogta karját.

- Liána, menjünk haza.

Szép csöndesen megindultak a csöndes Hattyú-utca felé. Liána reszketett egész úton, mintha láz borzongatná. Flóra egyetlen szót se szólt hozzá. A reménytelen bússzerelmes gimnazista némán követte őket.

Flóra ágyat vetett, levetkőztette Liánát, forró teát itatott vele, a kisleány remegett, didergett, vacogott egy darabig, aztán szép csöndesen elaludt.

- De ilyen ostobaság, - mondta Flóra, mikor ott ült az asztal mellett s hallgatta a Liána halk, pihegő lélegzetvételét, de ilyen ostobaság...

Aztán széttépte a megkezdett levelet és egy másikat írt édesapjának.

„A mi drága kisleányunk teljesen jól van, szebb mint valaha és alig várja, hogy hazavigyem édesapámhoz, ahol...”

Flóra tovább írt, Liána tovább aludt. Egyszer Faragóné is benézett, hogy Kánya úr kérdezteti, hogy s mint van Liána kisasszony? Flóra felelt és írt s közben ha felnézett a fehér papírról, a Liána arcát vizsgálta, mintha most látná először életében.

Befejezte a levelet, felállt és az ablakhoz lépett.

- Milyen ostobaság, - mondta még egyszer, - de milyen ostobaság.

Aztán fölvetette gyönyörű szőke fejét.

- De ha én egyszer elindulnék valakihez, hát be is mennék hozzá. Ha rongyos cipőben, ha mezítláb... De ha én egyszer elindulnék, nem fordulnék vissza amiatt, mert a cipőtalpam levált és kattog. Milyen jó vagy milyen rossz, hogy én soha-soha életemben nem fogok egy ilyen útra indulni.

VIII.

Flóra kisasszony levele Vér Miklós dr. asszisztenshez:

„Kedves barátom!

Magának igaza van, barátom, s én nem haragszom, hogy ezt az igazságot nekem megmondta. Ezzel aztán el is intéztem mindent, mit megboldogult, közös ügyünkre nézve mondhatok Önnek: *nem haragszom*.

De mivel jól tudom, hogy Önnek a válasz nem elég s mivel vannak dolgok, melyeknél csak a róluk való tárgyalás kellemetlenebb, hát végezzünk egyszer s mindenkorra az üggyel, hogy elfogulatlan, jóindulatu közömbösséggel tudjunk egymás szemébe nézni.

Tehát igaza van: én nem vagyok masamód-kisasszony, s maga nem kalandok után járó bankfiu. Nem lenne hozzánk illő, ha bujkálva szembekötősdit játszva, színlelt védekezéssel, alattomos vagy nyílt támadással, brutális vagy gyöngéd harccal folytatnók e regényt. Itt nem lehet szó elcsábított ártatlanságról s még kevésbé csábítóról. Két ember áll szemben egymással és most végképpen leszámol egymással.

Maga nyíltan megmondta, ami különben sohasem volt titok előttem, hogy szeret. És elismerésre való őszinteséggel kijelenti, hogy ez időtájt a házasság szörnyü nagy akadálya lehet előremenetelének, karrierjének, ami van olyan fontos előtte, mint az irántam érzett szerelme.

Mi nem vagyunk nyárspolgárok, - mondja Ön tovább - és örültség volna kínzó aszkézisben, gyötrelmes lemondásban senyvedni, mikor előttünk áll az élet rózsáskertje, csak legyen bátorságunk kinyitni kapuját.

Eddig nem is tudtam, hogy azt, hová Ön invitál engem, rózsáskertnek hívják.

De hagyjuk ezt. Hiszen megmondottam, hogy nem haragszom.

Még azért sem, hogy leveléből világosan ki kellett olvasnom, milyen kevésbé megtisztelő módon szeret Ön engem.

Ez az általános, úgynevezett férfiszerelem, mindig hideg undorral töltött el.

Szeretni az asszonyt mondjuk úgy, mint a rántott csirkét. Az igazán senkit sem érdekel, hogy mi a véleménye erről a szerelemről a szegény megdicsőült csirkének?!...

Valószínűleg megtiszteltetésnek tartja, - mint a legtöbb asszony.

Maga azonban képes volt rólam kijelenteni, hogy nem vagyok átlagteremtés sem eszem, sem szivem, sem sorsom szerint.

Én elég szerénytelen vagyok s elhiszem, amit rólam mondott.

Szerénytelen vagyok és követelem, hogy az, kinek valaha magamat odaadom, élete legnagyobb nyereségének tartsa, amit tőlem kap.

És ne csak az első percben, hanem ha ötven évig maradunk egymás mellett, egy hosszú félszázadon át mindig folytonosan s egyforma erősen. Öngyilkosságot követnék el, ha csak egyszer is azt a gondolatot látnám lelkén átsuhanni, hogy talán mégis kissé drága árt fizetett értem, mikor feleségül vett.

Maga, édes barátom, már most alkudozik.

Mit mondjak, mit feleljek erre? Ugy-e a leggyöngédebb, legnobilisabb, legúrabb dolog: a hallgatás.

S remélem, hogy hálás lesz nekem ezért s nem fog azzal megsérteni, hogy most majd többet ígér.

Biztosítom róla, hogy most már minden kevés volna.

Csepey Flóra.”

Flóra kisasszony megírta hideg, fensőbbes levelét és úgy érezte, hogy magához méltóan intézte el az ügyet. Sok dolga volt az egyetemen, sok baja a beteg Liánával, hazúlról sem jöttek jó hírek, igazán nem ért reá túlságosan sokat foglalkozni szerelmi bánatával.

És mégis-mégis, mikor két nap múlva egy pillanatig szembe került az öreggel, az élettani professzora megveregette az arcát.

- Mi az kisleány? Mi történt magával? A szeme tíz esztendőre öregedett.

Flóra elpirult, nagyon imádta professzorát és büszke volt reá, ha a tanár úr néha észrevette. A tanár, kinek utóbbi 30 esztendeje szakadatlan munkában telt el, most ötven éves korában beérkezve, óriási vagyonnal, még nagyobb tekintéllyel és hírnévvel, úgy élvezte az élet szépségeit, mint egy mohó, szomjas gyermek. Fanatikus rajongója az életnek, a szépségnek, az ifjuságnak. Voltak, akik meg is szólták érte, ám a professzor már megengedte magának, hogy saját izlése szerint éljen.

- Tavasz van kisleány, - mondta a professzor és gyöngéden az ablak felé fordította Flóra szöke fejét.

Flóra mosolyogni akart, de a kísérlet felette rosszul sikerült.

- Tavasz van, - mondta újra a professzor, - eljön minden évben. Azoknak is, akik már csak nézik, azoknak is, akik...

Megállt, Flóra szemébe nézett és szomorúan mosolygott:

- Akiknek hoz valamit, vagy akiket kirabol. Egyik évben kifosztja őket, a másik évben gazdagabbá teszi minden keleti kalifánál. Ki kell várni, szeretettel, bizalommal kell köszönteni. Nézze, hogy várom én, pedig nekem nem hozhat, tőlem nem vihet már semmit. Jó napot kicsi leány!

Hatalmas őszes feje, a gyönyörű boltozatos koponya eltűnt az ajtóban. Flóra utána nézett, a germán Jupiterre, Goethére gondolt, ki a nyolcvan év felé járva hirdette, hogy szép az élet és gyönyörűek a virágok, annak is, akinek nyílnak, annak is, aki már csak nézi őket.

Egy gyönyörű weimári utazás emléke ébredt fel benne. Öt évvel ezelőtt volt, egy tündöklő nyárban. Akkor még élt az édesanyjuk, meg volt a birtokuk és a Csepey kisasszonyok nem jártak stoppolt keztyűben és foltos cipőben.

A lelki nyugalom, a fizikai jólét idejének emléke elzékenyítette Flórát és a szép szürke szem már könnyektől lett fátyolos. Ezen a könnyfátyolon keresztül látta a Gartenhaust, hol valaha a halandó emberek legnagyobbika élt és önkéntelenül talán maga sem tudott róla, lassan mormogta ezt a két sorát:

Ungerecht bleiben die Männer
Und die Zeiten der Liebe vergehen.

Aztán sietett haza, mert bár nagyon meghagyta Faragónénak, hogy Liánának a tejet bevigye, az anyák ideges gondossága élt benne és csak az volt jól téve, amit ő maga csinált a kisleány körül.

Faragóné azzal a jó hirrel fogadta, hogy Liána jobban van, felkelt és Kánya úrral a napos oldalon sétálnak és Flóra olyan boldog volt, hogy egy pillanatra megfeledkezett minden másról, még a germán Jupiter két sora sem fájt már. Hogy a férfiember oly kétségbeejtően háládatlan és hogy a szerelem ideje oly gyorsan múlik.

IX.

Csepey János úr levele Flóra kisasszonyhoz:

- Utolsó leveled kedves leányom nagyon boldoggá tett, mert látom, hogy most már minden rendben van nálatok. Nem tagadom, voltak leveleid, melyek kínos nyugtalansággal töltöttek el, holott te édes gyermekem minden jókat irtál.

De a sorok között olyan félelem, remegő bizonytalanság és kínos nyugtalanság volt, hogy azonnal felutazok hozzátok, ha ez az átkozott köszvény megint ágyba nem dönt.

Most, hogy Liána már teljesen jól van, megírhatom neked édes gyermekem, hogy bizony csúnya, gonosz, rossz heteim voltak. Az átkozott köszvény mellett még szédültem is. No de hát mindez az öregséggel jár, ebbe bele kell törődni gyermekem.

Csakhogy a kisleánynak nincs semmi baja. Csakhogy nálatok rendben van minden.

De nem tagadom gyöngé lettem, nagyon gyöngé, legalább is lelkileg. Nagyon szeretnék látni s ha lehet gyere le hozzám pár hétre édes, okos, kedves kis barátnóm. Liánát ne hozd le, szomorú ház ez most a gyermek számára. Különben sem tudott soha szenvedést, fájdalmat látni. Gyöngé, érzékeny szíve hamar megtörik. És mi tagadás, néha nehezek a napjaim és majdnem mindig rémesek az éjszakáim.

A gyermek most csak maradjon Pesten, amint leveleiből látom, ott nincs rossz helyen.

Veled azonban nagyon szeretnék beszélni édes Flórám.

Szeretném megköszönni neked, hogy olyan okosan jó voltál hozzám is, meg a gyermekhez is. És szeretném megkérdezni, nem haragszol-e reám, mert ilyen nagyon, ilyen kétségbeejtően szegény lettem?

Hogy ennyire letörtem.

Az édesanyád - olyan volt, a megdicsőült, édes, szent, éppen olyan, mint a mi Liánánk, - Istennek hála, nem ért meg ebből semmit. - Utolsó boldog nyarunk a weimári utazás... Emlékszel-e kis, okos barátnóm, milyen boldogok voltunk akkor mindnyájan. Az élet napfényes oldalán sétáltunk és teleszívtuk lelkünket világossággal, fénnel, szépséggel. Hogy sétáltál te ott, Gartenhausban, az ő verseit dúdolva. Te, akinek, saját állításod szerint, sohasem volt érzéked az irodalom iránt.

Mi ketten, édes, kis, bölcs barátnóm, mi ketten tudatosan élveztük, mikor egy halott félisten földi környezetébe bejuthattunk. Mi akkor megértettük, hogy az olimpusi regék néha csakugyan valóságra válnak. Az istenek lejönnek közénk, hozzánk. Itt élnek, szeretnek, meghalnak, de mi fájdalmas irigységgel érezzük, ők nem miközülünk valók. Az édesanyád, meg Liána még boldogabbak voltak nálunk is. Boldogok voltak, mint a gyermekek.

Azon az őszön hagyott itt az anyátok engemet.

Soha nem beszéltem életéről nektek, mely gazdag, szép és ünnepezt volt, míg csak engem, szegény, szürke embert meglátott. Aztán mellém állt, velem maradt, a legboldogabb emberré tett.

És mit adhattam én neki? Szürke, egyszerű, jelentéktelen falusi ember? Mit adhattam tündöklő szépségéért, áldott jóságáért, finomságáért, a nemes nagylelkűségéért, mely mind olyan önkéntelen megnyilatkozás volt nála, mint a napnál, hogy fényt és meleget ad ennek a szomorú, sáros, hideg földnek.

Nem voltam teljesen szegény ember és csak egy ambícióm volt, hogy ő ne nélkülözzön semmit abból, amit apja házában megszokott.

Főbelőttem volna magamat, ha ő is a szegény falusi asszonyok szürke, örömtelen, robotoló életét éli.

És hazudtam neki, megcsaltam őt. Azt mondtam, a kamataimból telik a pesti telelésre, a nyári utazásokra, mind arra a szép művészi artisztikus dologra, melyet az ő finom lelke megkívánt.

És így menteni tönkre teljesen, nem maradt egyebem, mint ez a düledező, ócska kuria, vajjon kitart-e, amíg nekem kell és az a kis gyümölcsöskert, mely most tele van rózsaszínű és fehér virággal?

Már csak ezért is érdemes lejönnöd, kis barátnóm.

Meg hogy megmondjad nekem, hogy nem haragszol s hogy jól volt téve, amit cselekedtem.

Ebben egy pillanatig sem kételkedtem s csak sajnálom, hogy még több örömet nem adhattam neki.

És mégis és mégis...

Én nemcsak a magamét áldoztam föl, hanem a tieteket is.

Ha még egyszer tehetném, még egyszer megtenném.

Nem bántam meg semmit, ha véték volt, ha bűn volt ellenetek, akkor sem.

De azért boldog volnék, ha megbocsátanál, édes, okos, mindent megértő kis barátnóm.

Megbocsátanád, hogy jobban szerettem a feleségemet, mint a gyermekeimet.

Jobban szerettem és ma is drágább nékem mindenkinél.

Nálatok is.

Nem gyűlölsz meg ezért a vallomásért?!

Líanának nem vallok. Ezt a gyermeklelket nem is akarom ilyesmivel fölzavarni.

Csak neked, édes barátnóm, csak a te okos, nyugodt, felsőbbes lelkednek. Szóval akartam ezt neked mind elmondani, de féltem, hogy nem lesz hozzá bátorságom.

Most már túl vagyok rajta és megkönnyebbült a lelkem.

És még egyszer kérlek, bocsáss meg nekem.

Bocsáss meg, hogy inkább férj voltam, mint apa.

Hogy virágzó, szép ifjúságotok küzdelemben, lemondásban és szürke, szomorú örömtelenségben telik el.

Hogy munkátok árán, energiátok megfeszítésével, ifjú életetek örömeinek feláldozásával kell egy kis helyet kiküzdönetek az életben.

Hogy nagyon hamar lesztek fáradtak, szomorúak, leszerelt idegzetűek, mint minden nő, kinek kirabolták ifjúságát.

És bocsássál meg, hogy nemsokára el kell mennem és még jobban egyedül hagylak. Sohasem tudva kárpótolni azért, mert kifosztottalak benneteket.

Nincs bennem szánalom, nincs bennem megbánás és ha a legrémesebb színben jelenik meg előttem jövődötök, akkor fölzokog a lelkem és beteg, lüktető szívemre szorítom kezemet, de azért nem hazudok sem neked, sem magamnak.

Ha még egyszer újra rendezhetném életünket, akkor sem járnátok ti jobban, szegény gyermekeim.

Pap nem adhat nekem föloldozást, mert csak lelkiismeretfurdalásom; csak büntudatom van, de nem bánok, nem szánok semmit.

Hozzád fordulok, te bocsássál meg nekem.

Nem szóval, nem beszéddel, a sziveddel, a lelkeddel. Ha bejössz hozzám, ebbe az ócska, nagy, düledező házba, lassan odalépsz az ágyamhoz - a kínpadomhoz és megcsókolod homlokomat.

És én akkor meg fogom tudni, hogy igazán megbocsátottál?

Bátran, elfogulatlanul, büszkén, kiméletesen akartam veled beszélni, mint illik a férfinak a nőhöz, az apának gyermekéhez szólni. Látod, mi lett a levelemből? Látod, hogy mi lett belőlem?

- Liána, - mondta Flóra fojtott hangon, - én utazom.

- Hová?

- Haza. Apa írt. Egy kicsit, egy nagyon kicsit gyöngélkedik.

- Én is megyek.

- Nem jössz, - mondta Flóra majdnem ridegen. - Nehéz, hosszú az út, most voltál beteg. Apu engem hivat.

- Engem nem?

Panaszos, fájdalmas volt a hang és Flóra elfordította fejét. Nem akart a Liána szemébe nézni, nehogy sírva fakadjon.

- Nézd csak, kis leányom, legyél okos. Apának valami hivatalos dolga van, engem fog beküldeni Szöllősre, hogy tárgyaljak nevében. Mit csinálnál te ott?

- De ha apa beteg...

- Nem beteg, gyöngélkedik. A nyáron aztán lemegyünk, nagy gyümölcstermés lesz, apa írja...

- Igazán?

- Óriási termés lesz, - próbált lelkesedni Flóra, de abbahagyta, mert látta, hogy Liána a messze távolba néz.

Tudta, hogy kit lát, tudta, hogy kit néz. De már nem bánta. Biztos volt benne, hogy Liána többet már nem indul el arra az útra. Energiájának utolsó erőfeszítése volt, mikor a kapun befordult. Aztán jött a rongyos cipő és a megfeszített húr elszakadt, a kisleány idegei le-

szereződtek, elbágyadtak s bár azóta új cipőt kapott, nem fog ő többé a Lendvay-utca felé sétálni.

Flóra nagyon okos leánynak tartotta magát, azonfelül orvosi pályára készült s így azt hitte, ért valamit az emberi természethez.

- Isten veled, Liána, - mondta csöndes meghatottsággal, - légy okos és jó kisleány, majd rendbejön minden.

Liána lehajtotta fejét és halkán kérlelte:

- Vigyél magaddal.

- Nem lehet. Ne okoskodjál. - Flóra idegesen megrázta fejét és Liána most már nem szólt semmit. Némán tűrte, hogy Flóra megcsókolja, de a csókot nem adta vissza.

Flóra még egyszer visszanézett az ajtóból. Liána még akkor is ott állt a helyén és Flóra szíve valami keserű, ideges fájdalommal telt meg. Mintha csak sejtette volna...

Hogy az ő kis fehér leánya lelkében eltávolodott tőle és csak idők, csak órák kérdése, hogy teljesen elszakadjon szívetől.

X.

„Csak te vigyázzál magadra, édes, kicsi Liánám, mi itt csak rendbejövünk lassanként. Apa már gyakran kijön a kertbe. Süt a nap, olyan melegen süt, mintha június volna. A fák telve vannak rózsaszínű, meg fehér virággal. A te veigélia bokrod olyan, mint egy óriási menyasszonyi csokor. De nem írok erről tovább, mert még leszaladsz hozzánk. Ezt pedig most ne tegyed.

Majd a nyáron együtt jövünk le és együtt megyünk le az öreg Lepkével fürödni a Tiszába. Szegény, öreg Lepke! A te régi lovad alig lát már, Liánám, de engem megismert és majd megbolondult örömeiben, mikor kockacukrot vittem le neki. A Hermann zsidó, tudod, aki Ardóba jár le a vasúthoz, meg akarta venni Lepkét és majdnem rábeszélte apát, hogy adja el a szegény párát. Ne ijedjél meg, Liánám, hiszen apa nem akarta komolyan. S míg nekem szavam lesz ebben az öreg, düledező házban, Lepke itt marad. Sohasem bírnám eltérni, hogy durva kocsis ostorával végigvágjon a te kedves kis lovadon. Hogy hajszolják sötétben, fagyban ki az állomásra s a végén lebunkózzák. Letört szegény nagyon, az igaz. De hát mi?!... Illik hozzánk Lepke nagyon. Emlékszel, milyen kedves, kecses, gögös kis lovacska volt, mikor apa először reáültetett bennünket...

De hát hagyjuk ezt is. Lepke szegény, öreg és vak, de azért majd csak lekocog velünk a Tiszához. Beszéltem a szállósi kocsigyártóval, a kis, sárga bricskát is majd rendbehozatjuk a nyárra. Lesz gyümölcstermés bőven, telik majd abból mindenre, ne félj. Új kosztümöt csináltatunk télire, két pár cipőt és hat pár kesztyűt veszünk. Ila majd nagy begyesen az egyetem felé sétálunk, az emberek bámulva kérdezik egymástól:

- Ki ez a két előkelő, gögös comtesse?

Addig is légy okos és jó kisleány. Tanulni nem muszáj. Talán azért is olyan sápadt az arcod s azért olyan hosszú az orrod, mert túlságosan sokat tudsz már. Igyál tejet s ha az idén nem alapvizsgál, - kutyabaj!

Hát Kánya úr? Mit csinál közös jóbarátunk, a szerencsétlen Germanicus?

Hát másik imádód, Faragó Dezső? Még mindig boldogtalan?

Faragó néni beadatja-e pontosan számodra az egy és félliter tejet.

Irjál minél előbb és minél bővebben. Pár nap múlva Budapesten lesz szerető

Flórád.”

Liána kisasszony elolvasta a levelet. És leült, hogy mint engedelmes, szófogadó gyermek, azonnal válaszoljon reá. Azon a délelőtt nem volt otthon a gondos, jó Faragó néni, Kánya urat hivatala tartotta lekötve, a boldogtalanul szerelmes Faragó Dezső a gimnáziumban szenvedett s így történt, hogy amaz emlékezetes délelőtt Liána egyedül volt otthon és soha, soha többé az életben, be nem fejezte a Flórának írott válaszát.

*

Ez időben történt ugyanis, hogy Kemenes Sándor, ki már napok óta nem látta Orsini hercegnasszony kusza betűit, egy reggel levelet kapott.

A levelet nem a Magnificó fenséges hitvestársa írta, ám róla volt benne szó.

„Nagyságos Író Uram!

Mikor is bátorságot veszek magamnak, hogy Nagyságodat zavarjam, teszem azt abban a talán nem szerénytelen reménységben, hogy szolgálatot teszek rásommal hazánk nagy írójának és Neki, ki mindennél drágább lelkem előtt.

Ha nem Liána kisasszonyról volna szó, hallgatnék. Ha nem látnám napról-napra sorvadni, fogyni, itt a szemem előtt, a kínpadon sem lehetne a titkot kicsikarni belőlem. Mert szent ez a titok. Egy nő titka. S bár én, fájdalom, még csak a nyolcadik gimnáziumba járok, de azért fiatalságom dacára is jól értem, mi a kötelessége egy gentlemannek, ha a véletlen a hölgyek féltve rejtett titkát kezébe adja.

A véletlen adta kezembe Liána kisasszony egy levelét (nem törtem föl a borítékot, ne tessék ilyen aljasságot föltenni rólam), a véletlen elárulta, hogy Orsini Klára hercegnasszony, kihez a Nagyságos Író Ur annyi szép tárcát írt, Cseppey Liána kisasszony, ki már egy év óta itt lakik édesanyámnál a Hattyu-utca 11. szám alatt, testvérével, Flóra kisasszonnyal együtt.

A Nagyságos Író Ur, mint tárcáiból volt szerencsém olvasni, nem ismeri Liána kisasszonyt. Hadd mondjam hát én el, mielőtt még saját szemével megláthatná, hogy nálánál jobb, nemesebb, igazszívűbb angyal nem járt a földön. Az egyetemen mindenből jelesre kollokvál és most készül az alapvizsgára.

Tudom, hogyha a Nagyságos Író Ur meglátja Liána kisasszonyt, még jobban fogja szeretni, mint ahogy tárcáiban imádkozta. Mert sem Orsini Klára, sem más hercegnasszony nem hasonlítható ez angyali lényhez, kit teljes szívemből imádok, kiért egész életemben gyászt hordok szívemben, kiért mégis boldogan hozok meg minden áldozatot, nem kívánva mást, mint hogy ő Nagyságoddal boldog legyen, mint a költő imádott múzsája és szeretve tisztelt hitvese.

Ez az én egyetlen kívánságom, személyes óhajlásom. Mit is akarhatnék egyebet? Liána kisasszony csakis a Nagyságos Író Urat szereti s még Kánya úrral sem törődik semmit. Fiatal vagyok, én istenem, olyan kétségbeejtően fiatal s mire valamit kiverekedhetnék magamnak az életben?!... De különben lehetne belőlem világhírű költő vagy dúsgazdag,

előkelő miniszter, Liána kisasszonynak, fájdalom, az is mindegy volna, mert ő az életben soha senkit sem fog szeretni a Nagyságos Iró Uron kívül.

Méltóztassék ezt nekem elhinni; fiatal vagyok, de az asszonyi nemet jól ismerem. Tisztában vagyok a női nem kacérságával, álnokságával, hűtlenségével, de tudom azt is, hogy van egy kivétel, egy tökéletes, tiszta, nemes angyal is köztük s ez Csepey Liána kisasszony.

S ezzel be is fejezem boldogtalan leveletem. Én megtettem kötelességemet s ezzel elértem életem célját. Liána kisasszony bizonyára boldog és híres asszony lesz, kit az irodalomtörténet úgy fog emlegetni, mint a nagy költő múzsáját és hűséges hitvesét. Mit jelent ezzel szemben az én kétségbeesésem, az én boldogtalanságom? Semmit. Én eltűnök, elmegyek, félreállok. Nekem elég lesz, ha Liána kisasszony és a Nagyságos Iró Ur boldog lesz és fájdalomtól megtört szívvel, de önérzetesen mondhatom magamnak: az utat, mely egymáshoz vezet, én mutattam meg nekik. Ha a költő és múzsája találkoztak, abban nekem is van némi szerény részem és csekély érdmemem.

Alázatos tisztelője és hű olvasója

Faragó Dezső

VIII. gimn. tanuló Hattyu-u. 11.”

Mikor Kemenes Sándor ezt a levelet végigolvasta, az első pillanatban azt hitte, hogy valaki otromba tréfát űz vele, de mentül tovább tartotta kezében a gyönyörű, kaligrafikus betűkkel irt, hosszú episztolát, annál biztosabb lett sejtése, hogy ez az ostoba irás igazat mond.

A keserű düh és haragos felháborodás arcába kergette a vért. Hogy ővele ilyen komédiát játszhattak!? Hogy őt egy naivul ravasz kis leány hálója így megfogta?!

Mert ha nem is hitte, hogy a Magnificó fenséges hitvestársa kikelt sírjából, hogy neki leveleket firkáljon, viszont álmában sem jutott eszébe, hogy az előkelő, fensőbbeséges, gögös lény, ki oly hideg biztonsággal nyúlt ismeretsége után, egy egyetemre járó, szorgalmasan kollokváló kis diákkisasszony.

- Minden asszony kész komédiásné, - állapította meg újra, hogy ezzel is vigasztalja magát, de megint eszébe jutott biztos hite, joggal büszkesége, hogy őt immár semmiféle komédiával becsapni nem lehet.

Mekkorát botlott.

Milyen nevetséges volt.

Lelkéhez, álmaihoz közel enged valakit, ki a Hattyu-utcában írja előkelő hangú, hercegi stílusa leveleit.

Milyen szégyenletes becsapás!

És a kis leány! Ez az Orsini Klára?

Valószínűleg csunya, hajlott hátú, vérszegény, félszeg kis teremtes, különben jobb mulatsága és reálisabb szórakozása is lehetne ott az egyetemen a fiatal diákok s a nem egészen öreg tanárok között, mint a levélírkálás.

Kemenes Sándor elhatározta, hogy nem lesz kíváncsi a hercegasszonyra, ki a Hattyu-utcában lakik.

Az íróasztalra dobta a Faragó Dezső levelét, szivarra gyújtott és vállat vont.

Ejnye na!?... Nem érdemes olyan nagy zajt csapni. Hát aztán? Szamár voltam. Becsaptak. Megegett az már nálam sokkal külömb férfiakkal is. Menjünk sétálni!...

Mikor az ajtóban állt, az inas egy táviratot nyújtott át.

Nagyon szerencsétlen vagyok. Gyűlölnek, üldöznek. Jöjjön és segítsen rajtam.

Bertóka.

Kemenes zsebébe gyűrte a táviratot és meghagyta az inasnak, hogy 500 koronát azonnal adjon fel a szőke Berta címére.

Aztán elindult sétálni, már mosolygott is az Orsini Klára levelein.

Bertóka a legkülömb asszony a világon. Soha sem csap be, mert soha egy pillanatra sem hiszek neki. Csak azok az asszonyok tiszteletre méltók, akik nem érnek semmit. Akikről mindig tudjuk és érezzük, hogy akár távol vannak, akár ölünkben ülnek, akár csókot osztogatnak, akár pénzt koldulnak az mindegy, mert voltaképpen soha semmi közünk sincs és nem is volt egymáshoz.

Az áprilisi nap szép melegen sütött, mintha június volna. Kemenes Sándor vállat vont és elhatározta, hogy elfelejti az egész ostoba ügyet, úgy lerázza magáról, hogy még álmában se jusson soha többé az eszébe.

Aztán szép csendesen megindult és ment egyenesen a Hattyu-utca felé.

XI.

Kemenes Sándor szerencsés volt ezen az áprilisi délelőttön, vagy pedig nagyon szerencsétlen, azt döntse el a történet végén a nyájas olvasó. Zavartalanul bejutott a Faragóné lakására.

A Faragóné a piacon volt. Bár a vásárlás akkor, ama boldog időkben nem volt olyan bonyolalmas művelet, mint most, Faragóné a piacról még sem tudott hamarosan hazaszabadulni, mert rendszeren itt fejlette ki szociálpolitikai és társadalomjavító terveit, bőséges és heves eszmecserébe bocsátkozván úgy a kofákkal, mint a konkurens vevőkkel.

Kánya urat hivatala kötötte le. Említettük, hogy a jeles férfiú egy temetkezési vállalatnak volt a főkönyvelője. Csak szabad perceit szentelhette Tibérius császár boldogtalan unokaöccsének, a balvégzetű Germanicusnak.

A szerelmes Faragó Dezsőnek ilyenkor a gimnázium poros és fülledt levegőjében kellett ülnie, hogy dolgozatot írjon Széchenyi és Kossuth jellemének hasonlósága és külömbösége felől.

Flóra kisasszony odahaza volt édesapjával falun.

Kemenes Sándor tehát nyugodtan sétált a Hattyu-utca felé.

Most már nem is volt olyan haragos. Mosolyogva nézte az alacsony, földszintes budai házakat. Majdnem mindegyik ablakon belátott. Nagy szerencse, hogy a Hattyu-utcában 11 óra felé már mindenütt készen vannak a szobatakarítással. A fehér babos függönyök között mindenütt példás rend és tisztaság. Néhol egy-egy ebédlő, az asztalon piros plüstartaró, az asztal mellett katonás rendben hat szék, felülről lecsüng a petróleumlámpa nagy körégővel (a gáztól

és villanytól ebben az időben meg igen idegenkedtek a Hattyu-utcában). Néhol az egyik sarokban hosszú, vékony zongora. Hol gyártják ezeket a különös természetű zongorákat, vajjon hol? Az egyik szobában fiatal szőke leány ült a zongora mellett és lassan játszott: „csak titokban akartalak szeretni”. Nagyon meghatotta a saját játéka, mert a szeme fátyolos volt, mintha nagyon búsulna valamin, vagy nagyon örülne valakinek. Szerelmes volt, vagy csak várta a szerelmet?! Kemenes megállt egy pillanatra. A leány észrevette a magas szőke férfit és hirtelen beszaladt a másik szobába. Ez a szoba (az ajtónyíláson jól láthatta Kemenes Sándor) a szülők hálószobája lehetett. A két ágy ott állt egymás mellett a falnál, rendíthetetlen komolysággal, csökönyösen és unatkozva, mint szokott állni a tisztas, becsületes polgárcsaládok hálószobájában.

Kemenes biztosan tudta, hogy a leány egy félóra múlva majd kihajol az ablakon és keresni fogja azt, aki elől most menekült. Elnevette magát és tovább ment. Most már kissé sebesebben járt, nem érdekelt semmi és nem nézett be a batisztfüggönyös ablakokon.

A Dorzsák mester boltja előtt megállt egy pillanatra. Nem mintha az ablakba kitett lábbelik tulságosan lebilincseltek volna fantáziáját, hanem mert sejtette, hogy ez az a ház, hol Orsini Klára hercegasszony lakik.

Gunyos, dühös haraggal, de még mindig így hívta a nőt, ki egy év óta úr volt a lelkén.

A kapun lassan fordult be. Habozott, töprekedett. Az udvaron néhány akácfa, már erősen zöldel, oldalt, ott a baloldalon egy kis filagória, ki szokott ott ülni, esténként? Vajjon ki?

Elborult az arca és összeszorult a szive. Mintha vissza akart volna fordulni. Mintha hangos, riadt, fenyegető hangot hallott volna. Vigyázz!...

Ha akkor visszafordul.

Ha akkor, huszonöt esztendővel ezelőtt, Kemenes Sándor visszafordul, a kis Liánát most úgy mutatnám be a nyájas olvasónak, mint az egyik vidéki polgári-iskola jeles, kissé már öszültni kezdő tanárnőjét. Amilyen bájos, jó, kedves, kis teremtes volt, az irodalom vagy a matematika professzora régen feleségül vette volna. Vagy talán a körorvos ur viszi szépen berendezett ötszobás házába, melynek előkertjét Pestről lehozott kertész parkirozta. Talán már nyugdíjaztatta volna magát két, vagy három korpóllékkal. Ki tudja, milyen fényes perspektívát mutathatnék a nyájas olvasónak Liána sorsáról, ha azon a délelőttön Kemenes Sándor be nem lép az ajtaján.

Több mint huszonöt esztendő telt el azóta, hogy Liána amaz emlékezetes áprilisi délelőtt az asztalnál ült és irt. Több mint huszonöt esztendeje, hogy a kopogtatásra hátrafordította vértelen, sápadt kis arcát s a világ legédesebb mélycsengésű hangja azt mondta: szabad.

Kemenes Sándor belépett az ajtón.

- Jó napot fenség, - mondta Kemenes Sándor és mosolygós gúnnyal, derült fensőbbiséggel meghajolt a halvány kis leány előtt.

A leány krétafehér arca merev volt a rémülettől. Kemenes Sándor valami különös elégtétellel konstatalta, hogy a kis leány, ki egy év óta az orránál fogva vezeti, egészen helyes, csinos kis teremtes.

A nagy kék szem kitágulva, halálos ijedelemmel nézte, hogy lép hozzá közelebb a férfi. Kemenes Sándor hiusága meg lehetett elégedve a fogadtatással. A gögös hercegasszony, a

büszke Orsini Klára úgy reszketett előtte, mint egy pajkos gyermek, ki az elkerülhetetlen büntetéstől fél.

- Hát kezet sem ad fenség? - mondta Kemenes a leány elébe lépve, - azt hittem pedig...

Nem folytathatta tovább, mert a leány rémülten felkiáltott.

- Jaj a hajam.

A haja, a szép, dús, hullámos barna haja le volt bontva. Ez a haj nem volt hosszú, alig ért tovább a leány övénel. Ám dús volt, fényes, kissé merev, erősen vastagszálu. Ez az a haj, melyet régi szentimentális poéták nem neveztek selymesnek, puhának, melyet a közvélemény nem is tart finomnak, de a tapasztalt férfiember tudja, hogyha megsimogatják, villamosszokra ugrik ki belőle és édesebb halál nem lehet a világon, mint egy ilyen erős, ruganyos hajtengerbe beletemetkezni.

- A haja? - kérdezte Kemenes - és egy pillanatig nézte a dús hajsátort. Rendbe akarja hozni? Igen?

A leány bólintott. Kemenes komolyan mondta:

- Addig kinézek az ablakon. Jó lesz?

Liána megint csak a fejével intett. Kemenes az ablakhoz lépett. A Csepey-kisasszonyok ablaka az udvarra nyílt, innét a zöld levéllel befuttatott filagóriára lehetett látni. Kemenes buzgón számlálgatta a léceket, míg Liána meg nem szólalt:

- Kérem...

Az író gyorsan megfordult és szemben állt a leánnyal. Így, ahogy állva látta Orsini Klárát, reájött, hogy a büszke, fensőbbes hercegasszony tulajdonképpen egy fejletlen, zöld kis gyermekleány. A szája lefelé görbülő ívén, mintha még az anyai tej édessége is ott lett volna. A szeme, két nagy, esengő gyermekszem. A termete még csak most formálódó, fiús. A nyaka nemes, finom hajlásu, de szögletes s éretlen. Egy csinos kis ígéret a jövőre. De mi köze mindehhez neki, ki Orsini Klárát kereste?!

Legjobb volna, ha most hirtelen elmennék - gondolta magában és természetesen ott maradt, hogy meggyötörje, megalázza a kis lányt, kire, mentül gyerekesebbnek és fejletlenebbnek látta, annál jobban haragudott.

- Hát fenség itt vagyok és nem mondaná meg, hogy mit parancsol, miben rendelkezik velem?

A leány nem szólt, nem mozdult, a két nagy égő szempárból lassan gördült alá két könny-csepp. Nem törölte le, talán nem is tudott róla.

- Az istenért fenség, csak nem fog sirni?! Ez nem illenék hercegi büszkeségéhez, királyi göggyéhez. És bizony isten nem volna stilszerű. Pedig eddig nagyon jól ment minden. Egy pillanatra sem zökkent ki a komédiából.

A leány most kinyújtotta kezét és halkán, remegve, mint egy elkinzott gyermek, könyörgött.

- Ne bántson kérem...

És Kemenes Sándornak megint fülébe sugta a férfiak védő jó szelleme, hogy siessen, meneküljön, még most nem késő. Még most ő az erősebbik. De ha itt marad... Menekülni gyorsan innét...

Nem tette meg. E helyett közelebb lépett a leányhoz és megfogta a két kezét.

- Mindig ilyen halvány?

Liána nem felelt. A könnyek lassan gördültek végig arcán.

- Miért nem ül le? És miért nem mondja nekem, hogy foglaljak helyet? Így kell fogadni a vendéget kis leány?

Liána engedelmesen leült. Az író szembe huzott egy széket magának.

- Hát jól van, most már vége a komédiának. Miért sir?

- Ne haragudjék reám.

- Magára? Sohasem haragudtam. Saját magamra voltam dühös. Most már ennek is vége. Ne sirjon kérem.

Idegessé lett a hangja. Az asszonyi könnyek mindig nagyon ingerelték.

Liána engedelmesen megtörölte szemét és halkán, alázatosan mondta:

- Bocsásson meg nekem.

Kemenes Sándor most egyszerre úgy érezte, hogy egy gyermek ül vele szemben. Egy ügyetlen, ostoba, remegő gyermek, ki rossz fát tett a tűzre és ezért össze kell szidni. A pedagógiai hatás kedvéért jó lesz szigorú, kemény arcot ölteni, de már mulatott magán is, meg a remegő Orsini Klára hercegasszonyon is.

- Kisleány, - mondta komoly, szigorú hangon - én nem haragszom magára és mindent megbocsátok magának, de csak egy feltétel alatt. Nézzen szépen a szemembe és ígérje meg, hogy nem csinál többé ilyen ostobaságot. Esetleg majd másforma férfival hozza össze a végzet. És akkor nem jó lesz. Akkor nagyon rossz lesz. És tudja-e, hogy most is ezer szerencséje, hogy semmi közöm sincs magához, mert ha maga a leányom, vagy a hugom volna... Hát tudja mit csinálnék én most magával?

Előrehajolt és nagyon komolyan, nagyon keményen nézett a leány szemébe és úgy mondta:

- Megverném magát. Kegyetlenül, irgalmatlanul elverném. És tudja-e, hogy ez biztosan csak javára válnék magának is, meg a jövődjének is.

Fakóbb, rémültebb, fájdalmasabb akkor sem lehetett volna a leány arca, ha Kemenes hirtelen csakugyan beváltja zord fenyegetését.

A férfi most elnevette magát. Felállt. Megsimogatta a leány dús, barna haját. Megsimogatta, mint a kis gyermeket szokták, kire jól és alaposan ráijesztettek s akit most ki akarnak békíteni.

- No - no csak nem fél tőlem? Hiszen nem vagyok sem az apja, sem a bátyja. Ezt különben őszintén sajnálom, mert maga, a kis csacsiságai mellett, igen kedves, jó kis leány lehet. Adja ide a kezét. Nem akarja? Igazán nem?

Liána lassan, félve odanyújtotta a kezét, az író két tenyere közé szorította.

- De milyen hideg. Mindig ilyen jéghideg a keze?

- Azt hiszem. Nem tudom.

Egy gyöngye, erőtlen mozdulatot tett a keze kiszabadítására, de mert nem ment, hát otthagya.

- Hát kisleány, én most elmegyek. És most már én kérem: ne haragudjék reám, ha megjegyeztem. Nem vagyok rossz ember és magával szemben meg éppen nem akarok az lenni. Ne írjon több levelet soha senkinek. Ezt ígérje meg nekem. Megigéri?

Liána lehajtott fejt. Kemenes Sándor megfogta finom kis állát és maga felé fordította a halvány, keskeny kis arcoskát. A leány úgy reszketett, mintha hidegláz gyötörné.

- No hát jól van. Ez is rendben van. Hát nem fog irni? A stilusa különben elsőrendű. Magyar szakos?

- Magyar, német, francia, - dadogta dideregve Liána.

- Nagyszerű! Hát aztán majd, ha kezében lesz a tanári diploma, írjon mégis egy levelet. Nekem írjon. Én aztán majd kineveztetem magát. Oda mehet, ahova akar. Mikorra lesz kész?

- Két év múlva.

- Rendben van. Két év múlva majd irni fog nekem. Emlékeztetni fog engem arra, hogy maga Orsini Klára hercegasszony és tanítónő akar lenni. Akkor majd megint összejövünk és együtt kikeresünk egy szép, kedves, kis vidéki várost. Budapest nem való az ilyen sápadt kis leányoknak. Keresünk majd egy szép erdélyi vagy felvidéki várost, ahol jó a levegő, szép a vidék és becsületesek a férfiak. Isten áldja meg kisleány! A viszontlátásra mához két esztendőre!...

Megszorította Liána kezét és úgy érezte, hogy becsületes, derék, igaz ember módjára járt el. Ez a sápadt szép kisleány!... Hadd tanuljon, boldoguljon, menjen előre pályáján. Ez a kis lecke nem ártott neki.

Szivarra gyujtott és kiment a kapun. Egyszer sem fordult vissza, mintha nem is érdekelné, mi történik ott abban a kis szobában, miután ő behuzta az ajtót? Vajjon utána néz-e Orsini Klára? Kinyitja az ablakot, vagy bent zokog, sir keservesen? Vállat vont és végigment a Hattyu-utcán. Csak mikor már elhagyta a csöndes, kis budai zugot, akkor nézett vissza. És ott maradt sokáig egy helyben, ott maradt, állva mozdulatlanul, mint aki egy sírdombra néz vissza. Egy csöndes sírdombra, hol édes, titkos, ifjúkori álma nyugszik csöndesen eltemetve.

XII.

A korai, heves nyár hirtelen meglepte Budapestet. Áprilisban fehér grenadin-bluzokban sétáltak a nők és a férfiak egyszerre fiatalabbnak érezték magukat tíz esztendővel.

E hirtelen, váratlan, idő előtt kivirágzott nyárban Kemenes Sándor bosszusan, ingerülten járta az utcákat. Nem tudott mit csinálni magával és az idejével. Most érezte igazán, hogy mit jelentenek számára a kuszasoros, görbe kis betűk, melyeket oly kegyetlenül eltiltott magától.

Azt hitte, hogy ostoba, beteges vágyódása menten meghal, mikor reájön, hogy az ő gögös hercegasszonya, ki oly hidegen, feje fölött elnézve beszélt hozzá egy esztendeig, tulajdonképpen egy csinos kis zöldbéka, egy éretlen diákkisasszony, aki üres órái számára nem talált jobb szórakozást, mint szép leveleket firkálni.

Egyszerre észrevette, hogy tévedett.

Immár kellett neki, hozzá tartoztak a fölényes hangu, büszke levelek. És ha a sápadt, rémült tekintetű kis leányra gondolt, már nem nevetett, nem boszankodott, csöndesen elgondolkozva szívta szivarját.

Ez az ostoba gyermek... Ha én akarom...

Aztán keményen felelt magának.

De nem akarom. Nem szabad akarnom. És ezzel most már vége.

Csak hogy nem volt vége. És Kemenes Sándor percről-percre jobban érezte, hogy a hercegnővel való ismeretsége egyre tragikusabb ízű lesz.

A kis görbe, kusza betük nélkül egyre üresebbnek, tartalmatlanabbnak, céltalanabbnak látta életét. És várta az irást, melyet kemény, becsületes brutalitással elparancsolt magától.

És egy-két nap múlva meg is jött, amit várt:

„Bocsásson meg nekem - írta a hajdan oly büszke hercegasszony, - bocsásson meg nekem, hogy tilalma, parancsa ellenére mégegyszer szólok önhöz. Ne tartson sem tola-kodó, sem szemérmetlen nőnek azért, hogy itt vagyok, holott maga megmondta, hogy nem akar többet hallani. Tudom, hogy mit teszek, mikor ezt a levelet írom, és tudom, hogy maga meg fog engem vetni, ha elküldöm és mégsem tehetek másként. Nem bírok így élni.

Nem bírok élni, míg meg nem mondom, hogy én nem vagyok éretlen, ostoba gyermek, aki nem tudja, hogy mit cselekszik. Maga úgy beszélt hozzám és úgy bánt velem és én nem tudtam szólni, nem tudtam felelni és maga elment tőlem, ahogy egy vásott, rossz gyermeket otthagy az ember. Miért hogy nem tudtam szólni, beszélni? Miért nem tudtam kérni, könyörögni. Miért nem tudtam megmondani, aminek tudata oly világosan ég bennem, hogy nem romantikus szeszély, nem gyermekes kíváncsiság, sem feltűnési vágy vezetett önhöz, hanem az a biztos érzés, hogy magához tartozom, hogy szólnom kell magához, mert csak ön érti meg szavaimat s egyedül csak ön tud felelni nekem.

Átkozom a sorsot, mely ön előtt felfedezte, hogy szegény, egyszerű, szürke leány vagyok. - Ha ön nem talál reám s nem jön el hozzám, örökre magánál maradhatok. - Ha sohasem lát meg engem, mindig a magáé lehetek. Míg most itt kell maradnom a sötétségben, a magányosságban.

Óh Istenem, ha még tovább is Orsini Klára lehettem volna, a Medici Lőrinc fenséges hitvese, kit maga reménytelenül imád. Mikor leültem magának levelet írni, biborpalást borult reám, hermelin volt a nyakamban és szikrázó gyémántok a hajamban. Mi maradt meg mindebből, hogy maga reámtalált?! Egy kis udvari szoba, a rettenetes magányosság s egy soha semmi színeset, lendületest nem hozó élet biztos tudata.

És mégis, mégis... Hogy egyszer eljött hozzám, ha haragosan is. Hogy szólt hozzám, ha gúnyosan és kicsinylőleg is. Én már nem tudom átkozni a sors kegyetlenségét, hogy megfosztott trónusomtól, rangomtól, szépségemtől, büszkeségemtől, mert ön egyszer mégis csak nálam volt, ebben a szűk, kis hónapos szobában s a szemembe nézett egy futó pillanatig a soha viszont nem látásra.

Levelem végén nem tudok mást mondani, mint az elején, bocsásson meg nekem és ne vessen meg nagyon, hogy még egyszer felkerestem. Nem bírtam, nem tudtam úgy el-válni, a hogy maga akkor engem itthagyt.”

Kemenes Sándor végigolvasta a levelet és nem tudta, mi volt erősebb lelkében: a bosszan-kodás, vagy a meghatottság?

Ez az ostoba gyermek!... Bocsásson meg... Ne vessen meg... Minden nő így könyörög, ha érzi, hogy a férfi a hatalmába került. Orsini Klára elvesztette egyéni stílusát.

Letette az asztalára a levelet és 2-3 napig megállta, hogy nem reagált reá. A negyedik napon elindult sétálni, még maga sem tudta, hova, merre?

Nem tudta, hogy a végzet viszi a lépteit, de mikor a Ferenc József-híd előtt meglátta Liánát, nagyot dobbant a szíve. Medici Lőrinc hitvese ott állt a jegypénztár előtt, mert a Csepey-kisasszonyok hónap vége felé rendesen gyalog jártak be és haza az egyetemről.

Kemenes Sándor jobbán e pillanatban megszólalt az őrzőangyala, kit gyermekkorától óta elvesztett szeme elől, de ki most, élete legválságosabb percében, felkereste.

- Ha becsületes ember vagy, kitérsz az útjából és hagyod békében hazamenni.

De a másik pillanatban már érezte, hogy baloldalán ott áll a sátánok fejedelme, a szerelmi ügyekben bölcs és járatos Mefisztó.

- Mindig tudtam rólad, hogy ostoba vagy, de ennyire tökfilkónak mégse tartottalak. Itt van egy bájos, kedves, szerelmes kis teremtés. Hát istenem, miért nem könyörülsz meg rajta? Nem vagy tapasztalatlan ifju és jól tudod, hogy a leányok mindig a legjobban tudják, mit akarnak. Ha nem az eszükkel, hát az ösztönükkel. A kis leány jóra való, derék kis teremtés és szinte reszket a vágytól, hogy a karjaidba borúljon. Ugyan miért rontod a multságát?

A szerelmi ügyekben oly járatos Mefisztó pedig tovább suttogott.

- Nem látod, naiv fiú, hogy az egész teatrális szindarab, mintha elő volna készítve. A kis leány egyedül van. Az állítólagos testvér nincs sehol. S ha csakugyan él, létezik, mit jelent eltűnése e fontos percekben? A leányok szépek és szegények. Valószínűleg okosak is. Ha igazán azok, akkor szépségükkel akarnak segíteni szegénységükön. Ki tudja, míg te itt habozol, meditálsz, erkölcsösködöl, nincs-e már egy gyorsabb felfogású médium kiszemelve?! Ejnye-ejnye, édes fiam!?!... Hát nem látod az előre elkészített tervszerűséget. Az a levél, melyet az ostoba gimnazista irt?! Ki tudja, a levél nem volt-e megrendelve, vagy diktálva? Orsini Klára nagyszerűen fogalmaz... Ha tudott a büszke középkori hercegasszony hangján beszélni, miért ne tudna egy buta, szerelmes diák nyelvén?! Aztán milyen csöndesen, észrevétlenül bejutottál hozzá. Lehet, hogy lestek reád és csodálkozó csalódással látták, hogy olyan hamar távozol. És ez a levél?! Ez az utolsó levél? Megtiltottad, hogy írjon? Mégis irt. Nem valószínű-e, hogy tőled várja felszabadulását a szegénység, a küzdelem, a munka alól? S mivel a leány csinos és tetszik neked, tulajdonképpen miért nem teszed meg neki ezt a szivességet?!

Liána már a hid közepe felé járt és Kemenes Sándor még mindig ott állt helyén. Nézte a leány karcsu, finom termetét, aztán hirtelen megrázta a fejét.

- Hát jól van, menjünk!

És maga előtt látta a leány utolsó levelét, képzeletében olvasta a kis kusza betűket és vállat vont.

- Ej mit!... George Dandin, hiszen te akartad...

A hidnál a jegypénztárnál fizetett és pár perc múlva utolérte Liánát.

XIII.

Te kedves, ódon kis szoba ott a riva Sciavonin, ott állsz vajjon ma is, ott, jóval lejjebb az előkelő Danieli-szállónál? Csöndes, egyszerű kis hotel, vau egy ablakod, hol valaha régen - huszonöt évvel ezelőtt - egy örökkévalóság előtt - egy édes-bájos leányfej hajlott ki és nézte az örökké mozgó, élő, színes kikötőt. Nézte a furcsa kis vaporetokat, hol a kora nyártól felbuzdulva fehér ruhás hölgyek ültek és a vállalkozóbb szellemű férfiak vászonöltönyben, ellentengernagy sapkában kísérték szívének hölgyét a Lidóra. Csodálatos tavasz volt ez! E sorok írója még nem akar az öreg emberek közé tartozni, de ki kell jelentenie, hogy azóta sem járt ilyen meleg, illatos, édes tavasz ezen a sáros, nyomorult földtekén.

A tavasz valószínűleg azért a szép, barna leányfőért öntötte az emberek elé minden melegét, színét és báját, ki most az ablakból kihajolt. Mit tudtak a rövidlátó ostobák minderről? Aki érezte, tudta, látta, a mi Liánánk, bizonyára nem beszélt róla senkinek.

Csak állt az ablaknál és várt valakit, aki nem messze lakott tőle a hotel Danieliben. Az a valaki mindennap eljött hozzá, mint ahogy a nap feljön minden reggel az égre, hogy világossá, fényessé, meleggé tegye életünket. Eljött hát ő is, hogy megkérdezze: „No, kis leány, hát jól viselte magát? Van-e kedve kissé csavarogni?”

A kalap, a keztyü, egy kis egyszerű, fehér himzett napernyő már előre el volt készítve egy széken. És Liána a tükörbe sem nézett, mikor kalapját dús, barna hajára nyomta.

Elmentek a vaporetó-állomás mellett. Kemenes Sándor néha ismerőst is látott, köszönnie kellett. Ilyenkor fanyar és bosszus lett az arca is, a kedve is. Liána megérezte a férfi lelkének elborulását és riadtan, félve rezzent össze. S már meg is bánta, hogy kifejezést adott egyetlen pozitív vágyának. Addig egy kis olasz faluban laktak Pádua mellett és Liána a mesevárost, Velencét akarta látni.

Aztán sietve átmentek a piazzettán, átvágtak a Márkus-téren és befordultak a Merceria hüvös, keskeny utcáiba.

Kemenes Sándor szeretett a kirakatok előtt ácsorogni és szenvedéllyel vásárolt. Néha szép és jó holmit, néha rossz és selejtes dolgot. Talán nem is volt ez fontos neki. Talán csak Liána izlése, igénye érdekelte. Akarta tudni, hogy mit szeret, mire vágyik, mi kell az izlésének és fantáziájának?

Ám Liána az ilyen vásárlások alatt végtelen tartózkodó és passzív maradt. Kedvetlen hallgatásba burkolódzott, mint akit nem érdekel az ügy, mint aki sajnál minden percet, melyet homályos boltokban bőbeszédű és gesztikuláló emberekkel kell töltenie.

Kemenes Sándor egyenes kérdései elől rendesen óvatos, tapintatos válaszokkal tért ki. - A férfi mindennap új csomagokkal tért haza, de még sejtelve sem volt arról, mivel okoz örömet a kis leánynak?

Ez a gyermek sohasem mosolygott sem az ékszerekre, sem a csipkékre, sem a selymekre.

Mintha lelkét teljesen lenyűgözte volna a meseváros, hova elhozta szerelmes ifju szívét.

Ott járt hallgatag, komoly mosollyal a Merceria szűk kis utcáin. Aztán be-benéztek együtt Kemenessel egy régi templomba. A kis leánynak fátyolos lett a szeme, mikor kijöttek.

Kemenes elvitte Liánát szerenátára is. De a leány nem érezte jól magát. Kedvetlen volt és szomorú. A lármás, hangos vigasság, az ének mintha leszerelték volna idegzetét.

Annál boldogabb volt az esti gondolázások alatt.

Kemenes ilyenkor egy új, egy másik Liánát ismert meg.

Még az arca is megváltozott. Rózsás lett és gömbölyűbb. A tekintete, mely rendesen fátyolos, távolba néző volt, most csillogott, tüzes lett, ajka kipirult, mosolygott. Rendesen szemérmes volt és ügyetlen, most keze biztos bátorsággal kereste a Kemenes kezét. És nem is eresztette el, míg a gondola végig futott a nagy csatornán, becsuszott lassan a kis kanálisba és bájos, kecses ívben ment előre a vizen. És itt a titokzatos nagy paloták mentén a boltozott, ódon kőhidak alatt, a szemérmes, az ügyetlen kis leány nagyon megváltozott. Piros, finom ajaka megnyílt és feje a Kemenes Sándor vállára hajlott. A férfi mosolygott. Ez a változás minden este megtörtént, ha Liánát gondolázni vitte. Lehajolt és ajkát a leány forró, szomjas szájára szorította. Akkor megint konstataulta, hogy Liána még mindig nem tud csókolni. A csók,

melyet olyan leplezetlen vágyódással kért és kívánt, egy hideg összeszorított, kis szájhoz ért. Fanyar, dacos, kemény, majdnem keserű volt ez az összeszorított száj és Kemenes félig nevetve, félig bosszusan mondta:

- Mikor tanulod meg már? Mindig ilyen ügyetlen maradsz?

Liána félénken elhúzódott. Kemenes aztán a karjaiba szorította és Liána boldogan simult hozzá. Mint aki nagyon jó helyen van, kitűnően érzi magát és örökre ott akar maradni:

A hold kisütött s az író a leány arcába nézett.

Liána arca piros volt. Piros volt az éjjeli levegőtől, meg az ügyetlen, nem sikerült, de azért felette gyakran megismételt csókoktól.

És áthaladtak a sóhajok hidja alatt.

Nyájas, kedves és barátságos olvasó, ha majd lemegy Velencébe, ne sajnáljál végigsétálni a riva Sciavonin - ott valamivel lejjebb a Viktor Emánuel szobránál, ott áll az egyszerű, csöndes kis penzióhotel. - A régi, velencei úri házból átalakított hotel kétemeletes. Ott az első emelet egyik sarkában van egy kis ablak. Állj meg egy pillanatra barátságos olvasó és nézzél fel erre az ablakra, ha egy kövér, piros arcú, német úr könyököl ki rajta, ingujjban, vastag szivarját szíva, te azért ne hagyd magadat zavartatni. Huszonöt évvel ezelőtt itt állt a mi szép, kis barátnőnk, Csepey Liána kisasszony. Nézte a kikötő színes, örökké mozgó életét. - És várt valakit, kihez hozzáforrasztotta a lelkét, a szívét s mi talán ennél is több, - a fantáziáját.

Tavasza volt, május volt s egyre többen jöttek le Velencébe. Pedig tulajdonképpen ezeknek az idegen toladóknak nem volt itt semmi keresetük. A tavasz kizárólag és egyedül a mi kis Liánánké volt, ki ha nem volt mellette az, aki ide elhozta, ott állt a régi hotel ablakában és várt. Várt remegő, lázas, idegeket bomlasztó türelmetlenséggel. De azért mindig halk aláztossággal, hittel és boldogan, mert akit várt, előbb vagy utóbb, néha nagyon sietve, máskor kissé megkésve, de mindig eljött.

XIV.

Kemenes Sándor azokban az órákban, mikor nem volt együtt Liánával, még sokkal többet gondolt reá, mint az együttlét óráiban.

Ez a bájos, szép, szelid, engedelmes gyermek nem volt a Medici Lőrinc fenséges hitvese, - az bizonyos. De hát ki volt tulajdonképpen?

Magához kevésbé illő pózt a kis Liána nem is választhatott, mint mikor felvette a renaissance asszonyok biborpalástos köntösét.

Ámbár ki tudja?!

Hát ismeri ő Liánát? Hát tudja-e ő, ki ez a leány?

Kedves, félénk, szemérmes, szűzies, kis teremtés. Kemenes Sándor hiusága le volt csillapítva. Megcsalva nem volt, az bizonyos. Liánában annyi ravaszság, fortély, ügyesség sem volt, mint egy tízéves kis leánykában.

Átlátszó, tiszta, nagyvonalu, kissé merev volt a lelke, mint ahogy merev, ügyetlen és szögletes volt mozdulata, ha ölelt, ha a férfi magához szorította. Ez az ügyetlenség és járatlanság

azonban rendesen nem szokta bosszantani a férfi-embert. Kemenes Sándor nem is sokat gondolkozott rajta. Inkább erre gondolt:

- Vajjon igazán szeret engem ez a kis leány? Nem csupán a fantáziájának játéka a dolog? Vajjon nem egy kis bódulat az egész? Egy kis mámoros bódulat a nagy magányosságtól és az ő tizenkilenc esztendejétől.

- Vajjon igazán szeret engem ez a kis leány? Vajjon mit jelenthetek én neki?

Liánától erre nézve nem kaphatott felvilágosítást. A kis leány szavaiban talán még szemérmesebb volt, mint csókjaiban.

De hát okos emberek nem is szóval szoktak ilyen dolgokról információt szerezni.

Csakhogy Kemenes Sándor, mintha megszűnt volna okos ember lenni.

Titkok, rejtelmek után kutatott ott, ahol előtte állt a maga szüziességében, tisztaságában, átlátszóságában és fenntartás nélkül való őszinteségében egy hozzá forrott ifju leánylélek.

Azon is sokat töprenkedett Kemenes, hogy miért nem beszél Liána sohasem azokról, akiket elhagyott?

És vajjon gondol-e reájuk, ha nem is beszél róluk?

Mi rejlik e néma, különös tartózkodás alatt?

A leány ahhoz az eléggé ismert közönséges tipushoz tartoznék, mely ha párját megtalálta, rögtön elfelejti, hogy kinek a vére, hová tartozik, kik között élte le eddigi életét?

Vagy a nagyon mélyszántásu lelkek közül való, kik szóval képtelenek profanizálni érzéseiket.

Vagy pedig - s ez látszott Kemenes előtt a leghihetőbbnek, - Liána még mindig fél tőle egy kicsit s nem bír vele nyíltan, bizalmasan beszélgetni sem arról, ami bántja, sem arról, aminek örül. - Hiszen a leány néha úgy reszketett, ha reá nézett, ha magához ölelte, mint a veréstől félő kis gyermek.

Az igazi okot jaj be sokáig nem sejtette.

Az igazi okot, hogy a leány eltitkolja remegő, kínos nyugtalanságát. A lelkiismeretével vívott véres, keserű harcait, meghalt ártatlansága feletti bánatát, mert sokkal jobban szereti őt, semhogy szomorú vagy kellemetlen perceket bírna neki szerezni.

Mert álarcosan járjuk végig életünket és igazi képünket jaj, hogy azok sem ismerik, kik legközelebb állanak hozzánk. S ha egyszer mégis lehull az álarc, szörnyű, végzetes, tragikus pillanat az, rendesen megroppanunk, összeesünk, megsemmisülünk tőle, mint a szegény Semele, ki Jupiter igazi arcát meglátta.

Mert az igazi emberi lélek, ha reánk mered a maga rettenetes komolyságában és meztelen valóságában, van olyan szörnyű fenséges, tragikusan sötét, szemet megvakítóan fényes, mint volt az istenek királyának az arca.

De különben Kemenes Sándor nem bánta, hogy Liána olyan egyedül van, hogy egészen elszakadt azoktól, kikkel eddig élt.

Teljesen ki volt szolgáltatva neki, átadva védtelenül és Kemenes Sándor tudta, hogy ez így jól van a leánynak. A férfi sűrű és sötétpiros vérét, csapongó fantáziáját semmi úgy meg nem fékezhetné, mint a leány teljes elhagyatottsága, kiszolgáltatottsága.

S ha lelke mélvén meghatva nézte édes kicsi profilját, gyermekes, ügyetlen, csókolni nem tudó száját, szögletes, vékony karjait, nagy megindulás fogta el és majdnem apai gyöngédséggel simogatta meg Liána haját.

- Nem, kicsi leányom, veled nem fogunk játszani. A te sorsod a kezembe került és én nem fogom elejteni.

S míg a régi templomokat bújták, míg Liána kitágult szemmel nézte a Santa Barbara tiszta, világos szép arcát, Kemenes Sándor agyán átfutott egy romantikus ötlet.

És ha én azt mondanám a kis leánynak: Liána, egypár nap múlva eljövünk ebbe a régi templomba, elmondjuk egy öreg pap előtt, hogy szeretjük egymást és egymás mellett akarunk élni. Milyen boldoggá tenném ezt a sápadt, szép kis leányt.

Hogy miért is nem tette meg? Miért nem szólt abban a pillanatban?

Miért nem ajándékozta meg Liánát az üdvezültek mennyei boldogságával?

Meleg, enyhe májusi este volt. Kemenes már kora délután kiment Liánával a Lidóra, most vacsorázni felvitte a nagy hotelbe, a tengerre nyíló terrasra. Kemenes egy kis asztalhoz vezette Liánát, aztán körülnézett a terrazon levő vendégek között.

Egyszerre elsötétült az arca, közvetlen a szomszéd asztalnál egy nagyon vidám kis társaság ült. Pest egyik legdivatosabb és legtöbbet emlegetett drámai színésznője ült az asztalfőn néhány vidám gentleman társaságában.

A színésznő - Bajthy Irén - Kemenes darabjában adta a főszerepet s akkor pár hétig gyors, forró, mámoros ölelkezés kötötte össze őket. Aztán megrázták egymás kezét és barátságosan elváltak. Kemenes maga sem értette, miért borul olyan sötét rosszkedv a lelkére, mikor a színésznőt meglátta?

Bajthy Irén egy mindent átfogó és mindent meglátó pillantással végignézett Liána fejletlen, kisleányos alakján, egyszerű fehér vászonruháján és csinos, kissé gyermekes kalapján. Aztán megállt tekintete a Liána arcán. Ez a tekintet egy kis kedvetlenséget, egy kis megdöbbenést, egy kis bosszúságot s még több jóakaratot fejezett ki. A színésznő nem ismerte a Medici Lőrincné-féle regényt, neki nem voltak előleges, dőre illúziói, ő minden elfogultság nélkül nézte Liánát s úgy találta, hogy a kis leány bájos gyermek és biztosra vette, hogy csodaszép nő lesz majd belőle.

Kemenes leültette Liánát, átköszönt a szomszéd asztalhoz. Bajthy Irén pillantása azt mondta: „gratulálok”.

Kemenes nem honorálta a jóakaratu pillantást, elkomorodott és már nagyon megbánta, hogy ide jött vacsorázni.

Liána egy pillantást vetett a férfirra, látta, hogy a szép este el van rontva. Lehajtotta a fejét, mikor a pincér az előéltel elébe tartotta, csak intett, nem vett ki belőle semmit.

Kemenes elkeseredetten, dühösen evett. Nem nézett a leányra, de mikor Liána a sültés tálat is visszautasította, rászólt:

- Miért nem eszik?

- Köszönöm, nem vagyok éhes.

- Ostobaság.

Először beszélt ilyen hangon a leánnyal, a Liána halvány arca még sápadtabb lett.

A pincér most elébe tartotta az ezüst tálat, Kemenes olaszul mondta a pincérnek:

- Kérem, vigye vissza az ételt önagyságának.

Aztán magyarul folytatta Liánához fordulva:

- Csak semmi komédia, ha szabad kérnem... Vegyen a tálból!

Liána szó nélkül kivett egy darab sültet és némán, engedelmesen evett. Alig ment le torkán a falat s a süteménynél egy alázatosan esdeklő tekintetet vetett a férfira.

- Nem szereti a tésztát? - mondta most már barátságosan Kemenes. - Kár... No talán majd a desszertből?

Bajthy Irén megint odanézett. Kemenes felállt és átment a másik asztalhoz.

- Mióta van maga Velencében? - kérdezle a színésznő és Liána szép, formás nyakát nézte.

- Pár napja.

- De hiszen már régen eljött Pestről.

- Maga után futottam.

- Ugyan? Jaj de sokára talált meg. Hanem, hallja, miért bánik olyan csúnyán azzal a szép kis leánnyal? Nézze, most sír. Miért sír az a kis leány?

- Álmos és nyugös, - vetette oda Kemenes és fogait szeretne volna csikorgatni mérgében, mikor Liánára nézett, kinek csakugyan könnyes volt a szeme.

Bajthy Irén felkacagott:

- Hallja barátom, maga nem született gyermekkertésznőnek.

Aztán egyszerre komolyan, jóakarattal folytatta:

- Bánják vele emberségesebben, hallja. Ez nem magának való játékszer... Még összetörik a keze között. Aztán késő lesz a szánom-bánom. Vigye haza innét és ha le tudja csöndesíteni, hát jó.

Kemenes mosolygott:

- És ha nem tudom?...

- Akkor jöjjön el hozzám... Én is a Danieliben lakom és éjfélig a hallban leszek.

Kemenes kezét csókolt, aztán visszament Liánához. Fízett és szó nélkül megindultak a vaporetó állomása felé.

A hajón egyetlen-egy szót sem szólt a leányhoz. Liána úgy ült a helyén, mint egy megázott, szegény kis veréb, kinek egy kegyetlen, szeszélyes ember lassan tépdese ki a tollát.

A hajóból kiszálltak, megindultak a riva Sciavonin. Kemenes most a leányhoz fordult:

- Mit csinált maga ma este?

A leány nem felelt, némán, lehajtott fejjel ment tovább.

- Liána, - mondta most Kemenes, - én magát ma este meg fogom verni.

A leány ránézett alázatosan és esdeklőn, aztán kis kezét belefűzte a férfi karjába.

- Azt hiszi ezzel megveszteget? - mondta Kemenes és megfogta a leány kezét és erősen odaszorította szívéhez a remegő kis kezét.

- Kérem szépen, - mondta Liána halkán.

- Mit akar?

- Vigyen el engem gondolázní. Elvisz?

Kemenes nem felelt, szó nélkül intett egy gondolásnak és besegítette a leányt.

A gondolás - szép barna fiú volt - egy elismerő pillantást vetett Liánára és Kemenes szeme közé mosolygott. Kemenes, kit az imént annyira bántott a színésznő pillantása, Liánára tett megjegyzése, most barátságos tekintettel honorálta a gondolás néma bókját.

Már ott jártak a Duse Eleonora palotája előtt, mikor a leány halkán megszólalt:

- Már nem haragszik?

- Ki mondta, hogy nem haragszom? Nagyon haragszom. És megmondtam neked: ma este meg foglak verni.

Liána mosolyogni próbált.

- Miért?

- Mert illetlen és neveletlen voltál. És ezt te magad is tudod.

Erősen magához szorította a leányt és az ajka a leány összeszorított száját kereste. A leány hozzásimult, de a szíve viharosan remegve vert, zakatolt.

- Te kis csacsi... Csak nem félsz komolyan tőlem?

- Én csak attól félek, hogy megharagszik reám.

- Igazán?

- Én nem tehetek róla, ma este olyan szerencsétlen voltam.

- Láttam. Pityeregni kezdtél. Azért is mentem át a másik asztalhoz.

- Ez nem áll. Én azután sirtam, mikor maga már felállt.

Kemenes hangosan nevetett. Egyszerre nagyon jókedve lett.

- Micsoda? Hát te így is tudsz? Szembe fordulsz velem és azt mondod: „ez nem áll”. Liána, most már komolyan mondom, ma este nagyon meg foglak verni.

Liána feje a férfi vállán pihent. Kemenes most komolyan kérdezte:

- Csak nem hiszed, hogy az az asszony?

- Nem.

- No hát.

Kiszálltak a gondolából. Liána a kezét nyujtotta:

- Jó éjszakát!

- Olyan nincs... Hiszen megmondtam magának... már elfelejtette... Azt hiszi, ezzel a kis gondolázással minden rendben van?

Liána szó nélkül ment előre. Kinyitotta a szobája ajtaját. Aztán megállt a szoba közepén. A férfi eddig soha ilyen későn hozzá fel nem jött. Egyáltalában olyan tartózkodó, gyöngéd és óvatos volt vele szemben, hogy a hotelben sokan csak rokonoknak tartották őket.

Ez a különös, benső szájalommal telített szerelem voltaképpen nagyon is idegen volt Kemenes lelkének és temperamentumának. De megvolt, maga sem tehetett róla.

- Liána, - mondta megfogva a leány kezét, - most a sarokba teszek, borsóra térdepeltetlek, vagy megverlek. Választhatsz a három dolog közül. Melyik tetszik?

Liána egyszerre fölvetette a fejét és valami maga előtt is ismeretlen vakmerőséggel kezdett beszélni.

- Maga ahhoz az asszonyhoz ígérkezett... Hallottam... Miért nem megy hozzá? Vagy közben meggondolta, hogy inkább én... hogy ma estére én is jó leszek...

Kemenes arca elfehéredett dühében és szinte magánkívül kiáltott a leányra:

- Liána? Mi ez? Hogy merészelsz? Te...

Vége volt a bátorságnak. Liána kétségbeesetten tördelte a kezét.

- Ide figyelj, - mondta Kemenes és kemény lett a tekintete és a hangja is, - ide figyelj, mert nem tűröm, hogy még egyszer így merj én velem beszélni. Ha azt hiszed, hogy én azért jöttem ide... hogy te nekem olyan vagy mint egy másik asszony...

- Nem hiszem.

- Hallgass! Ha én most, ma este ide veled feljöttem, az csak azért volt, mert nem birt a lelkem téled elszakadni... És hogy soha, soha olyan drága nekem nem voltál, mint most, mint ma este... Én eljöttem, hogy elmondjam: mi vagy te nekem, mi lettél a számomra!... Az asszonyom, a kis leányom, a testvérem, a szeretőm. És akkor te ezt merted? Ezt merészelted?...

Liána a férfi kezére omlott. Csókjai, könnyei hulltak a Kemenes kezére. Az író vissza akarta huzni a kezét, de egyszerre érezte, hogy a leány sokkal erősebb, mint ő.

- Elég volt. Ereszd el a kezemet.

- Most már én mondom: verjen meg. Megérdemlem.

- Liána, - kezdte az író, mikor végre kiszabadította kezét, - ha én most elmegyek, te azt fogod gondolni, hogy ahhoz az asszonyhoz...

- Nem... nem...

Kemenes egy széket húzott az ablakhoz és leült.

- Vetközz le és feküdj az ágyadba! Én itt maradok az ablaknál reggelig. Vigyázni fogok reád, hogy jól alszol-e és meglátom, hogy igazán szófogadó jó kis leány vagy-e? No mi lesz? Miért állsz itt előttem? Nem hallottad, amit mondtam?

Liána csöndesen letérdelt a szék előtt és a férfi ölébe hajtotta a fejét. Kemenes megsimogatta a leány haját.

- Kis leány, mit csinálsz? Szót kell fogadni, azután reggel majd békét kötünk. Most azt akarom, hogy csöndesen, nyugodtan aludjál. Nos, Liána, hát nem akarsz szót fogadni?

Liána felállt, Kemenes pedig kibámult az ablakon.

A leány olyan csöndesen, zajtalanul vetközött és feküdt le, hogy Kemenes nem is tudta, mikor került ágyba. Egy-két óra is eltelt, mikor odanézett, hol Liána aludt.

Odament az ágyhoz. A leány nyugodtan, egyenletesen lélegzett. Alszik, - gondolta - nyugodtan, mélyen alszik, mint egy kis gyermek.

Abban a pillanatban Liána felült az ágyban és két fejletlen, szögletes, vékony leány-karját a férfi felé nyújtotta.

- No de ilyet... Te kis leány...

A következő pillanatban már átölelte a férfi nyakát. A könnyei, a forró könnyei oda hulltak Kemenes nyakába s a férfi megborzongott. Egy pillanattig még küzdött magával, de aztán már látta, hogy a leány sokkal erősebb, mint ő. Átölelte a leányt és most már nem törődött többé semmivel. Ez volt az első eset, hogy úgy vette karjába Liánát, mint asszonyt. Eddig mindig úgy bánt vele, mint egy hatalmába került gyermekkel, a sajnálkozása, szánalma mindig erősebb volt a szerelménél. Most látta meg benne először az asszonyt. s hogy magához ölelte Liánát, valami eddig ismeretlen, forró, szenvedelmes, fájdalmas vágy lobogott fel benne.

A kis Liánának ez volt az első forró, mámoros, szerelmes éjszakája...

XV.

Hogy Csepey Flóra kisasszony nem testvéri, hanem anyai szeretettel szerette Liánát, annak legvilágosabb bizonyítéka, hogy mikor Faragóné kuszált, zavaros előadásából megértette a történetet, senkire sem haragudott, senkit sem vádolt, senkinek sem tett szemrehányást, - csak önmagának.

Hogy ő egyedül, őrizetlenül tudta hagyni a gyermeket.

Véresre harapta ajkát dühös, keserű fájdalmában, de még Kemenes Sándort sem gyűlölte úgy, mint saját magát.

- Az én bűnöm, az én legnagyobb bűnöm - és ha nem is verte ökölrel a mellét, érezte a halálos, a jóvátehetetlen bűn súlyát, mely lelkét terhelte.

Hanem most tűnt ki, hogy micsoda nemes fémből formáltatott ennek a leánynak a lelke.

Miután jól kisírta magát, - ennyi mulatságot mégis csak meg kellett engednie a saját lelkének, - leült és levelet írt Liánának.

„Drága kis gyermekem!

A jó Isten áldjon meg téged kis leány és az ő kegyelme adja meg neked, hogy soha többé szükséged reánk ne legyen. De ha vissza kell jönnöd, vagy vissza akarsz jönni, tudnod, érezned kell, hogy itt változatlan, soha meg nem szünő, soha el nem lankadó szeretettel várnak és áldottnak nevezzük a pillanatot, melyben újra megláthatjuk szép, kis orcádat.

Mi miattunk ne nyugtalankodjál. Apa sokkal jobban van és én rendesen fogok neki írni helyetted is. Hiszen olyan jól tudom utánozni a te görbe kis csunya betűidet. Apa jól van, én tanulok. Munkám is akadt, a Demeter professzornak csinálók apró kivonatokat, jegyzeteket. Szinte tulságosan gavallérosan fizet rongyos, kis munkámért. Ha hazajössz, meg fog lepni, hogy anyagi viszonyaink mennyire fellendültek. Nincs már száraz zsemlye-tízórai, nincs már liptaituró-vacsora. Tegnap Faragónénál rántottát rendeltem, három tojásból, vajjal kisütve. S reád gondoltam, ki annyira szeretted ezt az ételt.

Tegnapelőtt bent jártam a Dorottya-utcában s láttam egy meseszép szürke cipőt. Képzeld, milyen szerencsés voltam, éppen a te számod. Nem volt belőle csak egy pár. No azt elhiszem. Kinek van még Budapesten ilyen lába? Ugyan kinek?! Megvettem a cipőt. Minden este kiteszem az ablakba. Eszembe jut a régi Mikulás, mikor kiraktuk a cipőt és vártuk bele az ajándékot. Hátha Mikulás bácsi egyszer csak téged hoz ide a szürke kis cipőkbe.”

Ezt a levelet olyan sűrű könnyhullatások között írta meg Csepey Flóra kisasszony, hogy isteni csoda, hogy a fekete el nem mosta a sós könnytenger. Nem, a levelen nem látszott egyéb, mint az író mélységes, forró, tiszta szeretete. A bánatát, a szégyenét, a vergődését, mi ott volt abban a sok, keserű könnycseppben, azt el tudta titkolni.

És mi sem bizonyítja jobban szeretetének anyai voltát, hogy még magában, még titkosan sem vádolta Liánát. Ha arra gondolt, mit a leány cselekedett, vagy ami vele történt, még jobban szánta, még jobban szerette, mint ahogy az anya is jobban ragaszkodik boldogtalan, szerencsétlenül járt gyermekéhez, mint akit mosolyogni, nevetni lát.

A levéllel elindult Kemenes Sándor lakása felé. Ez volt életének legnehezebb, legkeservesebb útja.

Az inas diszkrét, titkolódzó arccal fogadta.

- A nagyságos úr?! Ja igen, a nagyságos úr elutazott. Hogy merre, hova? Ezt igazán nem lehet tudni. Hogy is kérdezhet ilyet a kisasszony?!

- Nézze, barátom, - mondta Flóra határozott erős hangon s úgy emelte föl fejét, hogy az inas menten abbahagyta bizalmaskodó hangját, - nézze, én jól tudom, hogy maga leveleket, ujságokat küld a gazdája után. Küldje el ezt a levelet is a címére. A maga gazdája, ha akarja, átadja annak, akinek szól, ha nem, hát eldobja. Magának pedig a fáradságáért...

Egy nagyobb bankjegyet vett ki a tárcájából s az inas a kopott ruha s a harmadéves kalap ellenére is azonnal konstataálta, hogy úri nővel van dolga.

Flóra a föld legelvetemedettebb, legalávalóbb gazemberének Kemenes Sándort tartotta, de abban biztos volt, hogy az író nem sikkasztja el levelét. S ha Liána elolvassa sorait, a kis leány olyan jó, engedelmes, szerető szívű és ragaszkodó volt mindig...

Ha Liána elolvassa levelét!...

Csakhogy az inas egy kicsit gondolkozott a dolgon. A kisasszonyon, ki különben sokkal úribb megjelenésű hölgy, mint ruhája mutatja, látszott, hogy nem személyes érdeklődésből keresi az író. A levél borítékának címezéséből látszik, hogy keres valakit és Kemenes Sándor nem nagyon fog örvendezni, ha erre a bizonyos valakire reátalál.

Az inas okos, ügyes, jó és hűséges szolga volt és némi kis habozás után arra a megállapodásra jutott, hogy neki elsősorban a gazdája jókedvét kell védeni és megakadályozni, hogy mulatóságát rontsák.

A levelet hát eltépte. Hiszen annyi írás vész el a postán. Ki tehet az ilyesmiről?!

Így történt, hogy Liána sohasem látta meg a távolból feléje, érte nyuló fehér kezét. Azt a kezét, mely az anyák mindent megértő s mindent megbocsátó mozdulatával esdekelt feléje.

Flóra hazament s újra leült levelet írni. Beteg édesapjának írt két levelet. Egyet a sajátmaga nevében az ő kalligrafikus, tiszta, gömbölyű betűivel. A levél hangja tréfás volt, évődő, ahogyan ő szokott apjához szólni. A másik írás Liána csuf, görbe betűivel lett megfogalmazva, szépen gördülő, ritmikus mondatokban.

Aztán lehajtotta fejét és elgondolkozott.

Mikor lent járt apjánál és látta, hogy a betegnek csak hónapjai lehetnek, immár sötét kétségbeesés fogta el lelkét. A halál fagyos lehellete megdermesztette.

Most egyszerre úgy találta, hogy a sors sokkal könyörületesebb, mint hiszik.

- Két, három hónap, - mondta halkán, - addig talán sikerül ámítanom, csalnom, bolondítanom. Talán addig eljön érte az a valaki, kitől úgy rettegettem eddig és sohasem fogja megtudni, hogy hol van a kisleánya, akit legjobban szeretett a világon.

És úgy látta az apja halálát, mint szabadulást, mint menekülést és megértette, hogy mint válhatnak a sors véres vesszőcapásai enyhe simogatássá, vigasztaló öleléssé.

Aztán elment az élettani professzor könyvtárába, hogy jegyzeteket és kivonatokat csináljon.

Demeter István aznap kissé korábban ment haza és megállt a Flóra asztala előtt.

- Nos, kedves kolléga? Megy a munka?

Flóra fölnézett és a professzor megdöbbsent a leány szemétől.

- Hát magát kolléga, mi lelte? Beteg?

Flóra erőltetve mosolygott. Aztán szólni akart. Aztán megvonaglott az arca és leborult az asztalra, kinos, keserves, hosszú, búgó zokogás tört ki lelkéből.

- Hm, - mondta a professzor és szivarra gyújtott. - egyebet aztán nem is szólt. Figyelmesen nézte a leány vonagló vállát és hagyta, hogy sirjon. Ennél jobb most nem történhetik vele. A professzor hallgatta a zokogás hangját és megértette belőle, hogy itt mély, titkos sebektől folyik a vér.

A leány végre erőt vett magán. Megtörülte szemét és felállt. Remegő hangon, de már felemelt fejjel mondta:

- Bocsásson meg, tanár úr. Nagyon illetlen voltam.

- Az, - hagyta reá a professzor és megfogta a leány kezét. - De ha már megtörtént, menjünk tovább. No, mi a baj, kolléga? Szerelem?

Flóra arca eltorzult a gyűlölettől és haragtól.

- Szerelem? - csakúgy vibrált a hangja a megvetéstől, - hogy utálok, hogy undorodom tőle!

- Ejha, - mondta a professzor, még mindig kezében tartva a leány kezét, - így hát a dolog komolyabb, mint hittem.

Flóra lehajtotta fejét és vérvörös arccal vallott, mintha az ő bűne az ő szégyene volna, miről beszélni kell.

- Elvitték tőlem a kis hugomat, a kis leányomat. Elvittek, elrabolták és talán sohasem fogom megtalálni.

A professzor csöndesen leültette a leányt magával szemben. Figyelmesen megnézte vékony, hosszú ujjait és úgy mondta:

- Tintás a keze, kolléga? Így kell dolgozni? Ez rendetlenség. Na most halljuk, mi van a hugával?

Flóra lassan, lesütött szemmel elmondta Liána bús történetét, mindig magát vádolta, mindenért magát okolta, a saját ügyetlenségét, a saját vigyázatlanságát. Demeter István szó nélkül végig hallgatta. A gyönyörű boltozatos fehér koponya ott pihent a nagy karosszék pávakék plüssén.

- De édes kis barátnőm, nem értem egészen magát. Hát ha a huga szereti azt az embert, mit akar maga tőlük? Úgy valamennyire ismerem azt az író. Komiszabb fajtájú emberre is akadhettek volna...

- Oh, tanár úr?!

- Oh, tanár úr?! Én is mondhatnám magának, óh, óh, kisasszony!... Egy fiatal csacsi kisleány maga. Hiába készül orvosnak, nem bír természettudományi alapra helyezkedni. Ha maga szeretne valakit...

Flóra most bátran, merészen szembe nézett Demeter Istvánnal.

- Én csak azt tudom szeretni, aki engem becsül és tisztel.

- Paperlap, kis kolléga. Erről most még ne beszéljünk. Majd csak akkor, ha a maga órája is ütött. Akkor idejön hozzám, öreg barátjához és bevallja, hogy csacsiságokat beszélt.

De hirtelen abbahagyta a tréfálkozást, mert Flóra arca mélyen sápadt lett s a tekintete úgy elborult, hogy a professzor menten észrevette ostobaságát és kegyetlenségét.

- Nos, hát mit akar most csinálni? Halljuk.

Flóra elmondta levelének tartalmát és beszélt apja betegségéről és arról a reménységről, hogy talán a sors megkötözték rajtuk s a beteg előbb hal meg, mielőtt a sors lesújtana rá.

- Nos, ha maga így gondolja jónak, helyesnek, akkor így is kell cselekedni. Ha reám hallgatna, másként cselekedne, de igaz van, ha nem hallgat reám. Az én véleményem szerint, ha két ember szereti egymást, egyedül egymásra kell bízni őket. Ha valamire való lelkek, majd kitalálnak együtt, vagy külön-külön a rengetegből. Ha nem azok, hát akkor nem túlságosan nagy kár értük, ha elvesztek. De mindezt magának hiába magyarázom s ezért jobb meggyőződése ellenére segítségére leszek, maga mellé állok. Akarja?

Flóra ott térdepelt a nagy pávakék karosszék előtt és könnyei, csókjai hulltak arra az erős, kemény, biztosfogású férfikézre, mely az ő tintás kis ujjait simogatta. Demeter István mosolygott és csöndes rezignációval gondolt nem az eltűnt leányra, kinek esetét gyerekesnek, éretlennek, jelentőség nélkül valónak találta, kinek sem eltűnése, sem megkerülése, semmiképpen sem érdekelt, Demeter István a maga ötvenöt esztendejére gondolt és szíve mélyéből sajnálta, hogy nincs bátorsága a térdeplő szép, szőke leányt fölemelni s egy erős, biztos öleléssel magához szorítani, s a karjaiba zárni.

XVI.

Amilyen gyorsan és hevesen köszöntött be a nyár, olyan gyorsan és váratlanul lett vége. Esett az eső és szeptemberben már fáztak az emberek Velencében. A Frári- meg a Formose-templomok hideg köveit ideges topogással tapodták, akik az esős, hideg ködben betévedtek, hogy még egyszer megnézzék Tizian siremlékét, vagy a Santa Barbara szüziesen bátor,

heroikusan bájos arcát. Kemenes Sándor már nem vitte gondoláznai esténként Liánát s álmatlan éjszakáin immár nem tudott kitérni a nagy kérdőjel elől: Merre? Hová?

A regényét már befejezte, egyéb dolgai meg félbemaradva, elhanyagoltan várták Pesten. Ezt a bujósdit végre is nem lehet örökre folytatni. Hát jól van. Menjünk haza.

És Liána? Mi lesz a kis leányból. Elhagyni a leányt, levenni a kezét róla? Ez a becstelenség még álmában sem kísértette meg a lelkét. Meg aztán sokkal jobban szerette Liánát, semhogy ezt az operációt fájdalom nélkül kibirta volna. Magáévá tenni a világ előtt is? Feleségül venni? Megrázta a fejét. De aztán kezdett megbarátkozni a gondolattal.

Végre is a kis leány olyan csinos, bájos, intelligens és tanulékony. Azzá lenne a keze között, amivé ő formálná. Ő pedig kényelmes, gyöngéd, megértő kis barátnőt nevelne belőle. Talán nem is kellene soká fáradoznia az idomítással. A kis leány előtt minden szava szent, minden mozdulata parancs, kívánsága megfellebbezhetetlen, kritikán felül álló kinyilatkoztatás. S ami nem utolsó dolog, boldoggá tenné ezt a melegszívű, kedves, ragaszkodó gyermeket. Boldoggá tenné őt s amellel megőrizhetné magának azt - mire most, mióta a házasság gondolatával viaskodott, még jobban vigyázott - a függetlenségét.

De még hallgatott, még várt. Mélyebben akart a leány lelkébe látni. Mire vár? Mit remél? Számít-e a boldogságra, életének, jövődjének elrendezésére? Nála talán már el is van könyvelve, mivel ő királyilag meg akarja ajándékozni.

Mert ha számít reá, ha várja?! Kemenes Sándor ideges, fanyar boszuságot érzett. Így érezheti magát az állatok királya, mikor azt hiszi, hogy kegyes látogatásával tisztelte meg egyik alattvalóját. Aztán körülnéz és észreveszi, hogy ügyetlen, ostoba és szerencsétlen flótás volt és verembe esett.

Ha nem az ő nagylelkű ajándéka volna, amit tenni akar, hanem gyöngédséggel, ravaszsággal kicsikart elégtétel az úgynevezett női becsület számára.

Itt, ebben a dologban világosan akart látni.

És világosan meg akarta értetni önmagával, Liánával, a világgal, hogy ő nem ad elégtételt, ő nem reperál, ő nem áll be a nyárspolgári erénycsöszök közé. Ő feleségül veszi Liánát, mert neki úgy tetszik, mert szereti a kis leányt, mert boldognak, nyugodtnak, mosolygósna akarja látni édes kis halvány arcát.

- Liána, hazautazunk, - mondotta egy nap és várta, hogy az kérdezzen, szóljon, kérjen, mondjon valamit. A leány csak a fejét hajtotta le és az arca lett krétafehér, mintha minden csepp vére visszafutott volna szívébe.

Az író megfogta finomrajzu, szívalaku, kis állát és fölemelte a lehajtott fejét:

- No mi a baj? Nem akar hazajönni?

Nem felelt. Kemenes kissé idegesen folytatta:

- Egyszer mégis meg kell lenni. Örökre itt nem maradhatunk.

- Pakkoljak? - kérdezte felelet helyett Liána.

Kemenes megsimogatta a leány haját és az ablakhoz lépett. Az őszi ködben szomorubb, sivárabb volt a kikötő egy terézvárosi sötét mellékutcánál. Az író egyszerre förtelmesen hazugnak, üresnek látta a mesevárost. Megfogadta, hogy ide többet vissza nem jön. Aztán hirtelen megfordult. Liána már a bluzait hajtogatta csöndesen, gondosan, színes selyempapirost rakva a bluz ujjába, hogy ne törődjenek. Kemenes nézte, hogy mit csinál, egyszerre forró, gyöngéd, lelkét megejtő szájalom fogta el.

- Hagyja abba, kis leány. Még nem indulunk pár napig. És nézze csak mit hoztam magának? Itt vannak az újságok hazulról. Olvasgassa őket, míg visszajövök. Ma nem viszem sétálni. Csunya köd van, azt hiszem esik is. Biztosan megfáznék. Jó lesz? Itthon marad?

Liána engedelmesen bólintott és előszedte az újságokat. Kemenes egyedül fordult be a piazzetára, átvágta a Márkus-teret és az óratorony alatt befordult a Merceriába. Nem is tudott már máshol járni, mint a Liána kedvelt útjain.

Itt künt a levegőn, a köd nem bizonyult olyan kellemetlennek és sötétnek, mint az ablakból és az író már meg is bánta, hogy Liánát otthon hagyta. Az üzletek előtt sokáig ácsorgott, egyik-másikba be is nézett és vásárolt is egyet-mást, miről azt gondolta, hogy Liánának örömet szerez.

Ha visszamegyek hozzá, - gondolta, - megmondom neki, hogy ne féljen a hazatéréstől, nincs mitől, nincs kitől félnie. Végre is, miért ne? Nekem nagy örömet fog szerezni, ha őt boldognak látom. Úgy kell nevelnem, hogy ne fájjon neki minden apró csacsiság és komiszság, én pedig majd igyekezem lehetőleg kevés számárságot és komiszságot elkövetni.

S mitől mindennél jobban irtózott, a házasság egyre jobban kezdett veszíteni komor, ízetlen, fanyar mivoltából. A Liána édes kis arca világított felé a ködből.

Nincs senkije csak én. Én leszek a férje, az ura, az apja, az istene. Ha most hazamenve azt mondom neki: „Liána, feleségül veszek és mint asszonyt viszek haza Budapestre” - azt fogja érezni, hogy én teremtettem, én ajándékoztam neki az életet. Nem ezt a sáros, ködös, sötét életet, hanem azt, amelyik az ő csillogó fantáziájában él, a színest, a ragyogót, a fényest.

És ha csalódní fog?! Hát persze, hogy csalódní fog. De addig nagyon boldog és nagyon vidám lesz. S talán azután is. Ki tudja? Ez a kis leány inkább kitépi szemét, semhogy csunyát lásson s ölmöt önt fülébe, hogy diszharmonikust ne halljon. Ó, Liána életre-halálra védeni fogja a boldogságát, ha egyszer az övé lesz.

Miért ne ajándékozná meg vele?! Miért ne, mikor olyan egyedül áll, olyan védtelen, mikor ki van neki szolgáltatva életre-halálra. Tehet vele amit akar. Szabad a testével, a lelkével.

És az író elhatározta, hogy csak nemeset, szépet, jót fog cselekedni. Talán az első órákban sem szerette úgy Liánát, mint most, mikor elhatározta, hogy boldoggá teszi.

Egy kis homályos sikátorban volt, hirtelen megfordult és hazafelé tartott.

- Nézze, nézze, - mondta Liána piros arccal, ragyogó szemmel. Kemenes szinte megdöbbenve állt meg a ragyogó arc láttára. Hát Liána önélküle is tud így mosolyogni? - Nézze, olvassa, mi van az újságban!

És Kemenes olvasta.

„Demeter István, az élettan professzora, az európai hírnevű tudós, feleségül vette egyik tanítványát, Csepey Flóra kisasszonyt.”

Kemenes letette az újságot és úgy nézte a Liána arcát. A leányt még nem látta ilyennek. Rózsás az arca, csillogó a szeme. Egy új, egy szebb Liánát ismert meg Kemenes Sándor és az író kedvetlen fanyarsága, ideges bosszúsága arról beszélt:

- Minek örül? A testvére szerencsájének, vagy annak, hogy már nincs egyedül? Van, aki pártfogásába fogadja, védelmébe veheti ellenem is. Aki testvérét elvette, csakugyan európai tekintély, az ország egyik legjelentékenyebb embere.

És ami királyi ajándék volt egy félórával ezelőtt, az most kellemetlen, súlyos fizetési kötelezettségnek tetszett. Kemenes úgy érezte, hogy immár nem egy benne föltétlenül bizó, neki mindent átengedő kis leánnyal áll szemben, hanem egy óriási tekintéllyel bíró kemény férfival.

Az ajkát véresre harapta, ha arra gondolt, hogy őt kényszerítik, erőszakolják a fizetésre. Hogy tőle számon kérnek, neki szemrehányásokat tesznek. S ha eleget tesz annak, mi pár pillanat előtt szíve-lelke meleg, őszinte óhajtása volt, nem nézik egyébnek, mint egy pórul járt adós-nak, kit a hitelezőnek sikerült ügyesen megcsípni...

- Ej, hát majd meglássuk!...

Felkapta fejét és megint a kipirult, csillogó szemü leányra nézett. Aztán eszébe jutott sok minden, mire már hónapok óta nem gondolt. A kis leány, ki egy ügyes maszkban oly biztos, bátor kézzel nyult utánna. A gimnazista különös levele, a testvér gyanus elutazása... Ki volt ez a két leány? Mit tud róluk? Nem valószínű-e, hogy mind a ketten a férfi útján akarták karrierjüket megcsinálni. Az egyiknek már sikerült is. A másik eljött vele. Eljött egy szavára némán, engedelmesen. Mi volt ez? A fiatal lélek fenntartás nélkül való szerelme, vagy biztos és ravasz építés a férfi nagylelkűségére, nobilettására és a botrányból való ideges félelmére. Körülnézett. - Ej, az állatok királya, ki kegyes, leereszkedő látogatást akar tenni, valóban nem volna egyéb egy verembe esett, szabadulni nem tudó ügyetlen vadnál?!

És hozzá még olyan verembe esni, mit egy 19 éves kis leány keze ásott.

Hát most már biztosan és világosan tudnia kell mindent.

Át kell látni a homályos ködön. És ha csakugyan megfogták, ha csakugyan komikus, mulatságos figura lett?! Ej, hiszen megesett az más, külömb férfikkal is mint ő!...

Csakhogy ő tudatosan akarja viselni sorsát. Bolondítani nem hagyja magát. És nem engedi, hogy aki térdepel előtte és királyaként imádja, titokban mulasson rajta. Meg kell fognia a térdeplő, ügyesen vadászó kis leány kezét és elmondani neki e két sort:

„De Gyalu vagyok én, az asztalos ime
Nem vad oroszlanak nőténye, sem híme.”

S ha nevetséges, ostoba, beugratott, becsapott figura lett, akkor a kis leány ne titokban mulasson rajta, majd ő is együtt nevet vele.

XVII.

A gyorsvonat már Dombóvár felé járt, mikor Kemenes megszólalt:

- Liána, most már beszélünk kell a *jövendődről* is.

Így mondta, erősen hangsúlyozva, mintegy megértette a leánnyal, hogy immár sorsuk külön van választva. Liána meg is értette, hogy mi következik, mert rémült, riadt tekintettel nézett a szemébe.

Kemenes lelkét megdöbentette ez a tekintet, de most már világosságot akart, tisztán kívánt látni s tudta, hogy ez csak fájdalomteljes operáció árán érhető el.

- Azt akarom, hogy tovább tanulj, szorgalmas legyél. Független, szabad, önálló nőnek kell lenned. Hiszen annak indultál ugy-e?

- Annak, - felelt a leány és olyan volt a hangja, mint az elkinzott gyermeké.

- Független, szabad nőnek kell lenned, még velem szemben is. Hogy ezt elérd, én mindent megteszek érted. Te az én kis barátnőm leszel és az is maradsz, míg csak neked is úgy tetszik. Gondoskodni fogok róla, hogy zavartalanul kényelemben, nyugodalmasan készüljél a vizsgákra. Akarod, Liána?

A leány csak egy pillantással válaszolt. Kemenes elfordította a fejét és kinézett az ablakon. Ő most kemény és erős akart lenni az utolsó pillanatig, ami majd elhozza neki a világosságot, hogy ki ez a leány és mit akar vele?

- Ez hát rendben van, ugy-e kis leány és Kemenes szivarra gyújtott. Nézd csak Liána, ezt a tárcát felolvashatnád nekem. Jó?

Liána engedelmesen kezébe vette az ujságot és halkán, akadozva olvasni kezdett. Kemenes nem volt túlságosan kíváncsi a novellára, inkább a leány hangjának vibrálását figyelte, mint ahogy az orvos hallgatja a beteg pulzusának verését.

- Ej, mit, hagyjad abba, - kiáltott fel hirtelen és egyszerre forró vérhullám szökött a fejébe. Halálos, embertelen düh fogta el, nem a leány, hanem önmaga ellen.

Hát mi vagyok én? Ki vagyok én, hogy itt egy eleven emberi lelket boncolgatok? Micsoda förtelmes gyalázatosság! És micsoda jogon merem ezt a viviszekciót csinálni? Mert a leány szeret engem?! Gyöngéd, finom, nemes hála. Mert én szeretem?! Gyönyörűséges szerelem. Kiment a folyósóra és az ablakhoz lépett. Esteledett, de a villanyt még nem gyújtották fel. Kemenes a sötétben át hallotta, hogy a leány szíve remeírve, esdekelve, kétségbeesetten dobog felé. Nem felelt neki, nem fordult meg. Ehelyett hideg, konok meggyőződéssel mondotta:

- Alávaló, hitvány, gazember vagyok. Rongy... Rongy... Rongy... De mulatni mégsem fognak rajtam. És ha becsaptak, hát jól van, de az én úri, szuverén akaratommal és beleegyezéssel csaptak be.

És ezzel aztán határtalan férfiúi gögje, dolyfe jól is lakott. S a jóllakott, a megduzzadt, az elhízott szörnyeteg ráfeküdt agyára, szíve a lelkiismeretére, mindarra, mi valaha élt benne, ami ért benne valamit. S a nyájas olvasót mégis esdekelve kérem, ne ítélje el túlságosan szigorúan a szerencsétlen embert. Ez a mindent homályba ejtő, minden jót legázoló, minden nemest megfojtó, végtelenbe vesző gög természetes, érthető, legitim dolog volt. Nem tehetett róla, nem lehetett felelős érte, hiszen Kemenes Sándor fiatal ember volt, művész volt s mindennél több, mindent megértető és mindent megmagyarázó dolog, - férfi volt.

- Itthon vagyunk, kis leány, - mondta Kemenes, - mikor a kocsiba besegítette Liánát. A szobája már meg van rendelve, ott már várják magát. Holnap felkeresem és együtt nézünk valami csendes kis penzió után, ahol nyugodtan tanulhat és dolgozhat. Jó éjszakát, kis leány!

Megfogta Liána kezét és megcsókolta előbb az egyiket, aztán a másikat. Most nagyon meg volt hatva és szemelláthatólag szerette volna, ha a leány egy szót szól, erőszakosat vagy gyöngédet, egy könnyet ejt, fájdalmasan szemrehányó, vagy keserűen vádoló könnycseppet, mire ő visszavonulhatna és azt felelhetné:

- Ej, mit, elég volt az ostobaságból!... Az enyém vagy, hozzám tartozol és nincs hatalom, amelyért neki engedjelek ennek a csunya, ködös, sötét éjszakának.

De hogy Liána nem szólt, nem mozdult, nem beszélt, nem könyörgött sem könnyel, sem szóval, sem tekintettel, az író kiugrott a kocsiból és Liána elindult az októberi sötét, hideg éjszakában.

Kemenes is kocsiba ült és hazahajtatott. Az inasa, kinek már Fiuméből táviratozott, meleg, kivilágított lakással várta.

Kemenes belépett a dolgozószobájába. A kályhában tűz égett. Két karosszék odahuzva a meleg sarokba, a székek mellett terített asztal teafőzővel, hideg süttekkel, süteményekkel.

- Mi ez? - mondta Kemenes kedvetlenül - és a terített asztalra mutatott. Liánára gondolt. Ha most elhozta volna, ha itt lenne!... Fázósan gubbaszkodnék ott a meleg sarokban s félénken nézne körül. Ő pedig lesegítené róla kis kabátját, kalapját, lehuzná didergő vékony kezéről kesztyűjét. Teát főzne neki, kínálgatná, etetné, itatná, míg lassankint fölmelegednék a kis leány, jókedve lenne s a halvány, keskeny kis arca gyorsan kipirulna.

- Mi ez? - mondta Kemenes és összehuzta szemöldökét - mirevaló ez az ostobaság?

- A nagyságos úrnak vendége van, - mindjárt szólok a kisasszonynak.

Már nem is kellett szólni. A kisasszony, a szőke Berta megjelent mosolyogva, féloldalra hajtott fejjel, azzal a tüzesen átható és negédesen pajkos pillantással, melyre egyik vidéki hírlapíró barátja tanította be, mikor Troilus és Kreszida premierjére készült és azt gyakorolta, hogy Kalchas szép leánya mint érintkezik egyik férfival, a másikon keresztül.

Kemenes arca azonban olyan sötét lett, hogy szegény Kreszida ajkán a mosoly egyre zavartabbá és idegesebbé vált. Végre egészen odafagyott az arcára. A szőke Berta komolyan megijedt és nem mert közelebb jönni, hogy amint tervében volt, a férfi szemét szép, húsos, fehér kezével befogja.

- Egy hete várok már itt magára, - mondta a szegény leány ijedten. - Mindennap eljöttem ide. Ma délben hallottam, hogy végre hazajön és - mondja csak, haragszik reám?

Kemenes még mindig az íróasztala előtt állt. Minden más körülmény közt elnézésre hangolta volna a Bertóka siralmas zavara. És ha nincs is pásztorórára való hangulatban, mindenesetre szól hozzá egy pár tréfás szót. Most azonban Kemenes jóformán nem is látta a szőke, kövér Bertát. Egy kocsikocsi megy az októberi hideg, sötét éjszakában és benne egy didergő, sápadt, remegő gyermek. Egy gyermek, akit kidobtak a hidegbe, a sötétségbe, a bizonytalanságba, az éjszakába. Miért? Minek?! Nem itt volna ennek a drága, édes kis teremtésnek a helye, itt ebben a meleg kis zugban, a nagy karosszékben, a kályha mellett, hogy félénken körülhordozza szemét, aztán kényeztessék, szeressék, bátorítsák, édes, kis szájára mosolyt csaljanak. Hol van most az a kis leány, mit csinál most egyedül, kiteszítva elhagyottan. És itt önála?! Mit keres itt ez a nő, ez a rongy?...

Olyan kemény, kegyetlen lett a tekintete, hogy a szegény jó Bertóka minden ostobasága ellenére is megérezte a katasztrófát és hátrált egy lépést.

- Berta, - mondotta Kemenes csendesen, - te eddig mindig okos, derék leány voltál, melegen ajánlom, hogy ezentúl se csinálj ostobaságot. Tudod, hogy mindig jóbarátod voltam s csak tőled függ, hogy ezentúl is az legyek. Van valamire szükséged? Akarsz valamit?

- Nem, - mondta a szegény leány könnyeivel küzködve, - azt gondoltam, feljövök magához, megkérem magát, ha nincs ellenére, itt maradok pár napig.

- Ezt eddig mindig megírtad nekem levélben és megvártad a válaszomat. Figyelmeztetek, hogy ezentúl se legyél türelmetlen. Nekem sok a dolgom, hónapok óta nem voltam itthon, ki kell pótolnom, amit elmulasztottam. Te most hazautazol, ugy-e?

- Igen, - mondta Bertóka és olyan nyomorultnak, olyan megalázottnak érezte magát. Még az ő viharos és meglepetésekben épenséggel nem szegény életében is ritkán fordult elő ilyen kínos, keserves óra. Neki kellett megbünhődnie azért, hogy Liána egyedül ment hoteljébe.

Bertóka nem volt filozófus elme, de már tudta, hogy ez az asszony sorsa. A tisztának, a jónak, a szűznek szenvednie kell megközelíthetetlenéért, de nem jár jobban a férfiak jó pajtása, a kegyeit bőven osztogató asszony sem. Őt meg azért érik a kegyetlen ostorcsapások, hogy annyi mámoros óra és tüzes perc között miért nem maradt meg szűznek, fehérnek, elérhetetlennek? A férfiember minden bűnéért, alávalóságáért és komizságaért az asszony lelkét vagy testét korbácsolja véresre. Az okos, a férfiakat és a világot ismerő nő már nem is lázadozik, ha a véres vesszőcsapásokat érzi lelkén, legfeljebb arra gondol, hogy milyen igazuk volt a régi zsidóknak, mert napjában háromszor adtak hálát a Jehovának, hogy nem teremtette őket asszonynak.

Bertóka szegény nem ismerte a régi zsidók törvényeit. Szűk és keskeny koponyájában egyáltalában semmiféle ismeret sem fért el. De e pillanatban tudatára ébredt, hogy megverték, elüzték, kikergették és neki mennie kell. Fölemelte könnyes szemét a férfira és csak annyit mondott:

- Hát az Isten áldja meg! Én már megyek.

És a szegény, ostoba leány e pillanatban sokkal előkelőbb, nemesebb, finomabb lélek volt, mint a férfi, ki hideg, közömbös kegyetlenséggel nézett le rá.

- Szervusz, Bertóka - és keze már az íróasztalon felgyült levélcsomó között babrált, - aztán, ha valamire szükséged lesz, hát irjál vagy sürgönyözzél.

Kemenes megnézett egy pár levelet, aztán elhatározta, hogy felnéz a klubba, ismerőseihez.

Nem bírta tovább egy óránál. Idegessé tette minden, az őszinte melegség és a képmutató öröm, az indiszkrét pimasz célozgatás s a finom, tartózkodó mosoly. Tíz óra után már megint otthon volt.

Halálos fáradtnak, elgyötröttnek érezte magát. Gyorsan levetkőzött és bedobta magát az ágyba. Ahogy letette fejét, már el is vesztette öntudatát. Mély, kábult, nehéz, súlyos álom nehezedett rá.

Aludt, míg csak hajnalban a telefoncsöngetés fel nem verte...

XVIII.

Liánát a kocsis letette a hotel előtt. Nagyon gavallérosan fizethették meg az útját, mert felette udvarias volt.

A hotelban azonnal felvezették Liánát egy elsőemeleti szobába. A szoba meleg volt, de Liána fázott és csak úti bundáját dobta le, a kis kabátjában maradt didergősen összegubbaszkodva. Nagyon megkülömböztetett tisztelettel bántak vele, kétszer is megkérdezve, hogy mit

parancsol vacsorára? Liána csak egy teát kért, de azt sem itta meg. Később lement a hallba és levelet irt.

A levelet, mikor készen volt, a zsebébe gyűrte, aztán kiment az utcára.

Még csak tizenegy óra volt és Liána egy budai villamosra ült.

A Széna-téren leszállt és befordult a Hattyu-utcába.

Mit akart itt? Mit keresett itt? Talán maga sem tudta, talán csak menedéket, oltalmat saját gondolatai ellen, melyek egyre sötétebb, tátongóbb szakadék felé taszították.

Liána üresen találta a lakást. Faragóné fiával együtt a Tündér-moziban ült. Monte Kristó gróftól adták és Faragóné, mint a nyájas olvasó talán még emlékezni fog, - felette romantikus természet volt. Ma nézte meg ötödször, mint dobják le Edmond Dantést zsákba varrva Iff várának szikláiról. A szerelmében oly mélyen megsebzett Kánya úr irodalmi terveivel együtt átköltözött Pestre a Kmetty-utcába, odacipelve a szerencsétlen Germanicus bús történetét részint eposzban, részint drámában. Liána csak egy kis idegen szolgálatot talált, amint a kis kopasz lugas előtt heves és élénk eszmecsere folytatott a házmesternével, valami kiöntött szemét ügyében.

Liána hát megfordult és elindult, most már gyalog a híd felé.

Az eső lassan szitált. A leányon nem volt más, csak egy vékony is kabát. A bundáját a hotelben hagyta. Fázott, didergett, vacogott a foga, s kék lett az ajaka széle. A pesti korzón lefelé tartott a Demeter István lakása felé.

A jól fűtött meleg lépcsőházban valami kellemes nyugalom szállta meg. Idegei elernyedtek, leszerelődtek. Most már nem gondolt másra, csak hogy pár pillanat múlva Flóránál lesz melegségben, szeretetben, dédelgetve. Flóránál egy pillanatra sem kételkedett. Tudta, hogy ki várja, tudta, hogy mi várja, ha belép. Szegény, fájdalmas, elgyötört lelke odaborul a Flóra ölébe és Flóra majd mond neki valamit, s ő megnyugszik, lefekszik, elalszik, s mert olyan nagyon fáradt, talán nem is kell felkelnie többé.

De mikor a nagy, fényes hallba lépett, nagyon megrettent. Csak most jutott eszébe, hogy Flóra férjhez ment, Flórának ura van, nem áll egyedül s nem intézkedhetik függetlenül a dolgaiban.

Minek jött ide? Mit akar itt?

- Mit parancsol? - kérdezte az inas és megnézte az ázott kalapot, a vékony kis kosztümkabátot, a fiatal leány halvány arcát, égő szemét. Jobbfajta kéregetőnek nézte. No de ilyen későn... Udvariasan, de hidegen mondta:

- A méltóságos asszony leutazott édesapjához és a méltóságos úr dolgozik. Különben is ilyen későn nem fogadnak senkit.

Liána szó nélkül kifordult. Csak mikor a lépcsőházban volt, akkor nézett vissza egy pillanatra.

Aztán ment előre a Dunaparton. Eső volt, a köd egyre sűrűbben ereszkedett alá... A kisleány eltévedt és úgy érezte, hogy már nem is fog visszatálatni többé az életbe, mikor egyszerre egy erős kéz szorítását érezte a karján...

- No - no, kisasszony, micsoda bolondság ez?...

Liána lábát már locsolta a hideg víz, mikor az a kemény, erős kéz hirtelen visszarántotta az életbe.

- No, no, kisasszony, azt mondom, hogy semmi bolondság, mert különben...

Fölemelte a leány fejét és maga felé fordította. Egy krétafehér, halálrakínt, keskeny kis gyermekarc bámult reá vissza. A rendőr, ki hivatása közben sok mindenféle emberi nyomorúsághoz hozzászokott, most megriadt az elkínt, keskeny gyermekarctól.

- Mi az, kisleány? Mi baja van magának?

Már nem is kisasszonyozta, ellenben erős kézzel terelte el a sötét, mély víztől. Közben enyhén káromkodott is.

- A Jézus látott ilyet!... Hogy még a gyermekek is mind megbolondulnak. No csak, előre szépen, egy-kettő...

- Hagyjon kérem... szépen kérem...

Ez volt az első szó, ami elhagyta az ajkát. A rendőr nem felelt semmit, csak fogta és vezette a leányt. Mikor már eltávolodtak a víztől, megkérdezte:

- Vannak még szülői?

- Édesapám...

A rendőr bólintott, mint aki természetesnek találja, hogy nincs ott édesanya, ahol egy kisleány esőben, ködben a Duna felé indul.

- Hát az édesapja? Hol lakik?

- Messzire... nagyon messzire...

A rendőr most megállt egy percre.

- Én magát most hová vigyem?

- Eresszen, kérem... Nagyon kérem, hogy eressen el...

A rendőr nem felelt. Ez a rendes kérdés, sírás, rimánkodás... Mindig ez. Értelmes ember nem is felel az ilyesmire. Minek felelne?! Nem a kisleány beszél most, hanem az, ami idáig űzte, ezen a ködös, sötét éjszakán. Az csakugyan a Duna felé hajtáná... Most is oda hajtáná... De a kisleány - ámbár, hogy maga sem tud róla - élni akar. Milyen erősen, görcsösen belekapaszkodik, mintha sohasem akarná elereszteni a karját.

- Hol lakik? Hazaviszem.

Liána megrázta fejét.

- Mi a neve?

- Ne bántson, kérem.

- Nem akarja megmondani a nevét?

Liána összeszorította ajkát és lázban égő szemmel bámult maga elé:

- Jobban tenné, ha megmondaná. Ha nekem most mindent megmondana. Én előttem nem kell magát szégyelni, tizenhat éve vagyok én már biztos a városnál. Ha valaki magával csunyán és komiszul bánt, hát süljön le annak a pofájáról a bőr. Maga meg minek szégyenkezik?

- Csak én voltam a komisz, a rossz, az alávaló...

Most egyszerre keményen, keserűen tört ki belőle a vádoló harag.

- Miért nem engedi, hogy elpusztuljak? Miért nem enged meghalni? Most... rögtön... meghalni...

A rendőr továbbvitte a leányt, okos ember, nem fárasztja magát hiábavaló beszéddel és nem felelget ostoba, haszontalan kérdésekre. Erősen, keményen fogta a leány karját, elgondolkozott, aztán mégis megkérdezte:

- Hány éves a kisasszony?

- Tizenkilenc.

- Ugy, - mondotta a rendőr eltűnődve, - hát persze, persze... Tizenkilenc éves korunkban mindnyájunknak sürgős a halál. Később belátjuk, hogy nincs sok értelme a nagy sietségnek. A kisasszony is be fogja látni.

Egy darabig még mentek egymás mellett, akkor a rendőr megállt.

- Kisasszony, mondja meg a nevét, mert...

Akkor egyszerre érezte, hogy a leány teste nehéz lesz és feje oldalra billen...

- No, ez hát rendben van, - mondta a rendőr és káromkodott hozzá egyet. Aztán hirtelen két karjára kapta a leányt és úgy vitte, mintha pólyásbaba volna.

Jó tíz percig botorkált így, míg egy konflis jött vele szemben. A rendőr rákiáltott a kocsisra.

A kocsis leugrott a bakról és beültették az ájult leányt a kocsiba. A rendőr Liána mellé ült és átfogta a leány derekát, hogy el ne dőljön.

A kocsis egy pillanatig Liána krétafehér arcát nézte, aztán megkérdezte:

- Hát most hová menjünk?

- A kapitánysághoz. Mivel hogy nem tudom a nevét. A nevét megmondani nem akarta. El-ájult, mikor kérdeztem.

- Ezek olyanok, - mondta a kocsis felszállva a bakra. - Ezek mind olyanok, biztos úr, kérem. Meghalni, a Dunának menni, az semmi az ilyen fityfirtynek, de mikor a nevét kérdik tőle, elájul. Ezek mind egyformák.

Megsuhogtatta ostorát, a ló elindult. A rendőr az ájult kisleány arcát nézte. Mire gondolt? Ki jutott eszébe? Talán a saját menyecskeleánya, aki két évvel ezelőtt, mikor az a gaz Csontos-fiu szégyenben hagyta, a vonat elé akarta magát dobni. Ugy huzták vissza a sinek közül és most, Albert-Irsán egy derék kovácsmester az ura és az öthónapos kis gyermekét szoptatja...

A fiatal rendőrtiszt felugrott az asztaltól, mikor az ájult leányt a rendőr behozta hozzá.

Ilyen arcot sem láttak még ebben a poros, pókhálós szobában...

A rendőr egy kopott bőrdiványra fektette a leányt és átadta a fiatal tisztnek Liána kezitáskáját, mit kivett az ájult leány kezéből.

A rendőrtiszt kinyitotta a táskát. Egy összehajtogatott, megcímezett levelet talált benne. Megnézte a címet és felkiáltott:

- Ej, a ragyogóját!... Hiszen ez...

Aztán a rendőrhöz fordult:

- Az inspekciós orvos úr ott van a szobájában, hívja fel. Én pedig...

Felvette a telefonkagylót, mire végzett a beszélgetéssel, bejött az orvos és Liána kinyitotta szemét.

A leány körülnézett és szó nélkül, engedelmesen kiitta az elébe tartott cognacos poharat. Az orvos a pulzusát számolta. Aztán meg a leány arcát nézte és mindenáron a szívét szeretne volna megvizsgálni.

Liána vérvörös lett:

- Nincs semmi bajom. Kérem eresszenek haza.

- Hová akar menni, kisasszony?

Liána egy pillanatnyi habozás után felelt:

- Hattyu-utca 11. szám alatt lakom, özvegy Faragó Jánosnénál.

Amint látta, hogy a rendőrtiszt csodálkozva, kételkedve néz reá, indulatos hangon folytatta:

- Kérem, eresszenek el... Nem tettem semmi rosszat... Ha nem hisznek nekem, küldjenek el Faragónéért... Ő ismer engem és...

Most teljesen kimerült és két nagy könnycsepp gördült alá a szeméből:

- Eresszenek el, kérem... Nem tettem semmi rosszat... Nem bántottam senkit...

- Kisasszony, nekünk kötelességünk, hogy önre vigyázzunk, mert...

Most erősen a leány szeme közé nézett:

- Nincs Önnek senkije? Senki közelebbi hozzátartozója, mint özvegy Faragó Jánosné?

- Nincs - mondta Liána - s komoran, sötéten jött ki ajkán minden hang. Nekem nincs senkim... Senkim sincs a világon... senkim...

Fölnézett, mert valami zajt hallott. Fölnézett és hirtelen kétségbeesetten elsikoltotta magát. Kemenes Sándor ott állt az ajtóban és hallgatta, amit Liána mondott. Liána a férfira nézett és a férfi arca talán még fakóbb, sápadtabb és elkínzottabb volt, mint a szegény kis Liánáé.

XIX.

Flóra asszony levele férjéhez

Drága jó édes uram,

Ez a negyedik expresszlevél és hogy mennyi táviratot küldtem már fel Budapestre, azt csak a jó Isten és az ardói postahivatal tudja. Hiszen maga tudja, édes jó uram legjobban, hogy ide vagyok kötve az édesapám betegágyához, míg csak annyira meg nem erősödik, hogy felszállíthatjuk Budapestre. Most meg éppen nem mozdulhatok. Az ápolónő ügyetlen vigyázatlansága miatt apának ujságok kerültek a kezébe. És mióta Liánáról mindent megtudott, szörnyen nyugtalan. A tegnapi éjszakája rémes volt. Azt hittem, mindennek vége. De aztán reggel jobban lett és folyton imádott, drága kis-leányáról beszélt.

Irjon meg nekem Liánáról mindent, mindent... Arról a gaz, csirkefogóról csak annyit, amennyi a dolgok érdekében szükséges. De csak annyit.

Most ne jöjjön le ide. Itt apánál én elvégzem a dolgomat. Itt még a maga emberfeletti tudása sem segíthet. Az orvos - még ha Demeter István is - leül az ágy mellé és várja, hogy a jó Isten, meg a természet akar-e segíteni?

Én a maga tudatlan és ostoba kis tanítványa, szintén azt teszem. Nézem az apám arcát és arra gondolok, hogy talán mégis, ki tudja?... Hiszen tegnap olyan boldog volt, mikor olvasta, hogy Liána...

Csak én nem voltam boldog, aki már teljesen beteg vagyok a sok hazudozástól és mesekitalálástól. Tudja, hogy annyi fantáziám sincs, mint egy közepfajtájú fekete dugóbogárnak, most a szegény kis Liána miatt Seherezade lett belőlem. Mindennap egy új mesével altatom el az én nagybeteg édesapámat.

De ha egyszer nem bírom tovább a hazudozást?...

Irjon kérem minél előbb. Eddig nem tudtam, hogy idegeim is vannak, most felfedeztem őket. A maga hűségese, szerető tanítványa

Flóra.

Demeter István válasza feleségéhez.

Drága kis kollégám,

Szépen kérem, ne táviratozzon és ne írjon több expresszlevelet. Mindig hajnalban négy óra felé vernek fel a maga drága episztoláival. Tudja, hogy milyen gyalázatosan rossz alvó vagyok. Éjfélig mindig fent ülök. Most, hogy maga elutazott, nem bírok sem dolgozni, sem olvasni. Pasziancozom. Ez az elmés multság felette illik úgy tisztos koromhoz, mint kevésbé tisztos szellemi képességeimhez.

Éjfél után ágyba dobom magamat és magára gondolok, édes Egyetlenem, a világ leg-tökéletesebb teremtésére, kinek csak egyetlen fogyatéksága van, hogy nem választott magához illő és méltó férjet.

Különben az is csak a maga félelmetes nagy okosságát bizonyítja. Nem hajszolta azt, ami lehetetlen: a magához illő és méltó férfiembert... Aztán, hogy valaki egy grádussal lejjebb vagy feljebb áll a tökéletlenség fokán, az a maga, minden korlátokon át néző bölcsességének mindegy lehetett, ugy-e?

Tudom, hogy most összehuzza a homlokát, maga Liánáról akar hirt és nem az én ömlengéseimet hallgatni.

Engem az Ön kedves ifju barátja, Liána reménytelen, de hű szerelmese, Faragó Dezső értesített a történetéről a kora reggeli órákban. A derék rendőr, ki Liánát a Dunapartján megtalálta, mikor Kemenes a kisleányt kocsin elvitte, kiszaladt a Hattyu-utcába is Faragóékhoz. Liána ugyanis Faragónét jelentette be, mint egyetlen hozzátartozóját a kapitányságon.

A maga barátja, Faragó Dezső úr, igen derék fiatalember, de ha az objektivitás szobrát valaha megcsináltatom, nem róla fogom lemintáztatni.

Még maga Egyetlenem sem tud annyi rosszat mondani Kemenes Sándor jelleméről, mint a derék ifju gentleman.

Én természetesen azonnal Kemenes lakására mentem. Az ifju reménytelen szerelmem, ha akartam volna, sem bírtam volna lerázni nyakamról.

A Kemenes dolgozójában két darab orvoskollégát és három darab felette terjedelmes alaku ápolónót találtam. Kemenes Sándor felém jött, az első pillanatban azt hittem, neki van szüksége ilyen nagyfokú életerősítésre. Halálsápadt volt és támolyogva jött előre.

Az orvosok azonnal kijelentették, hogy itt semmi szükség sincs rájuk. Voltaképpen nem is volt. Kemenes rút erőszakkal tartotta itt őket.

Bár kissé rezerváltabban, de ugyanezt a kijelentést tették a terebélyes ápolónők is.

Én erre udvariasan, de határozottan megkértem Kemenest, hogy bocsássa a szegény foglyokat szabadon. Amennyiben orvosi segítségre lesz valakinek szüksége, talán elegendő majd az én gyarló tudásom is.

Erre egyedül maradtunk.

Kemenes most felemelte fejét és keményen farkasszemet nézett velem:

- Nem fogok számolni senkinek, csak neki. És tudja meg, hogy akármilyen történik is, feleségül veszem Liánát... Feleségül veszem. Még ma. Most mindjárt. Rögtön.

Mondhattam volna, hogy eddig sem gátolta meg senki ebben a nemes szándékában, sőt a legutóbbi tapasztalatok azt mutatják, hogy üdvös lett volna mindjárt ezen kezdeni az ügyet.

Tudja, hogy nekünk orvosoknak végtelen béketűrőssel kell elszenvetni a betegek szeszélyeit. Ez a nagy darab ember pedig sokkal nagyobb beteg, mint a kisleány, kihez pár pillanat múlva aztán beeresztett.

- Figyelmeztetem, - mondta, mielőtt beléptünk volna Liánához, vészujtó hangon, - hogy az anyakönyvvezető egy félóra múlva itt lesz.

Láthatta, hogy nem vagyok tulságosan megijedve fenyegetésétől, mert hirtelen ő szeppent meg:

- Mit csinált Ön velem, hiszen elküldte a tanuimat.

- Hát ezek a derék kollégák, mint házasságkötési tanúk váraakoztak s nem mint gyógyító orvosok? Ez esetben őszintén sajnálom, hogy elküldtem őket. De, ha megengedi, szívesen helyettesítem őket.

Kemenes arca mintha egy árnyalattal még sápadtabb lett volna. Idenyujtóta a kezét. Eddig, úgy látszik, szórakozott volt, mert még azt sem mondta, hogy üljek le.

- Köszönöm. Ön nagyon is jó hozzám és én?!... De hát még egy tanu kell...

Kint vár az előszobában. Az ön menyasszonyának egy régi, húséges imádója: Faragó Dezső.

Elmosolyodott. A mosolya finom, elmés, kedves és graciózus. Ez az ember kétségkivül bolond, de hát ki józan a világon magán kívül Egyetlenem? Kétségkivül nagyzási mániában szenved, de hát melyikünk ismeri a maga értékét, megint kivéve önt. Eszembe jutott, amit egyszer mondtam, mikor maga, drága kis kollégám ott térdelt és ott sirt a karosszékem előtt - eszembe jutott, hogy azt mondtam: a maga huga komiszabb emberre is akadáhatott volna. Mert aki így tud mosolyogni...

Kérem, engedje meg, hogy gondolatban megcsókoljam a kezét. Tudom, hogy most nagyon-nagyon haragszik reám, mert valami jót mertem mondani erről az emberről, kit maga annyira gyűlöl, mintha nem sógornője, hanem anyósa lenne.

- Hol is van az a fiatal gentleman, a Liána udvarlója? - kérdezte Kemenes valamivel derültebben.

- Itt ül az előszobában. Ő szaladt hozzám a rendőrségről, azóta nem birom lerázni a nyakamról.

Kemenes behívta a szerelmes ifjút és cognacot, meg cigarettát adott neki. Meg kell mondanom, hogy az önérzetes ifju, ki ugyanugy gyűlöli Kemenes Sándort, mint maga, nem fogadott el tőle semmit sem. Komoran, elszántan, sötéten ült a helyén.

Én pedig bementem Liánához. Nagy plaidekbe burkolva ült egy óriási velencei székekben. A maga kis huga - bár egészen más karakterü arc - mégis felette hasonlít magához, Egyetlenem. Egyebekben krétafehér let az arca és remegni kezdett az egész teste, mikor beléptünk hozzá. Lehajtotta a fejét és a szőnyeg mintáit nézte.

- Liána, - mondta Kemenes, a hangja kemény és energikus volt, - ne legyen olyan gyerekes. Ennek semmi értelme. Nézzen fel reánk!

Liána azonnal engedelmesen fölemelte a fejét.

- Liána, - folytatta Kemenes ugyanolyan hangon, - adja oda a kezét a tanár urnak.

Liána felém nyujtotta a kezét. A keze formája egészen a magáé, kedvesem. Már csak ezért is szívesen és örömmel szorítottam meg.

- Liána, - folytatta Kemenes ugyanolyan kemény, rendelkező hangon, - köszönje meg a tanár urnak, hogy eljött magát felkeresni és most megtisztel bennünket azzal, hogy tanunk lesz az esküvőnél.

Erre vérvörös lett a kisleány arca. Két nagy könnycsepp gördült ki szeméből. A két nagy könnycseppet követte a többi. Sok, nagyon sok. Kemenes összeráncolt homlokkal nézte egy darabig, aztán hirtelen mozdulattal letérdelt a leány elébe:

- Liána, hagyja ezt... Tudja, hogy ezt nem birom... Mindent, csak ezt nem. Ha nem akar rólam többet tudni, az esküvő után elmehet a tanár urral... Elmehet a rokonaihoz. Én nem fogok az útjába állni, meglátja... Nem fogok magával erőszakoskodni... Sajnos, már nincs is erőm hozzá... Maga lett az erősebb, Liána... De most már ne sirjon tovább, mert...

Hirtelen abbahagyta a könyörgést, felugrott a térdéről és komor, fenyegető hangon azt mondta:

- Ha tovább sir, főbelövöm magamat. És mindig föbe fogom löni magam, valahányszor maga sirásba kezd.

Liána letörölte könnyeit, mi azért is felette helyes volt, mert bejött az inas jelenteni, hogy itt van az anyakönyvvezető.

Beszólitották Liána reménytelen hódolóját, az ifju Faragó urat is. Az anyakönyvvezető derék, kiméletes férfiú volt, gyorsan végzett. Ha jól értek a dologhoz, egy s más szabálytalanságot el is nézett a humánus ember. A diszpenzációt Kemenes megszerezte, de Liána papirjai sehogysem voltak rendben. Azonfelül az ifju Faragó ur kétségbeesett fiatalsága!... A derék anyakönyves azonban ezt is megbocsátotta, valószínűleg ugy gondolkozván, hogy ami hiányosság van az egyik tanu éveiben, sajnos bőven pótolja azt a másik tanu öregsége.

Pár perc alatt vége volt az ügynek. Liána sápadt volt, de nem sirt. Sőt még Kemenes sem sirt. Ami nagyon helyes. Azt mondják, ez is olyan, mint az akasztás, ha nem fickándozik az ember, akkor kevésbé fáj. Különben is Kemenes már eléggé kifickándozta magát a házasságkötés előtt. Most a törvényes szertartás alatt arról elmélkedhetett, hogy kár volt

annyi hühót, komédiát, zajt és botrányt csinálni. A sok bolondság után ime odajutott, ahol a józan elméjü ember mindjárt elkezdte a dolgot. A sorsa meg volt pecsételve, mikor Medici Lőrincné az első neki címzett levelet a postaszekrénybe dobta.

Kemenes - szegény legyőzött fiu, - meg akarta mutatni, hogy ő még mindig úr és még mindig erős férfi.

- Liána, én állom a szavamat. Ha maga most el akarna hagyni engemet, nem állok utjába.

Az asszony, a leggyámoltalanabb és a legügyetlenebb is mindig tudja, mit kell az ilyen, úgynevezett nagy percekben cselekednie? Liána hirtelen lehajolt és megcsókolta a Kemenes kezét.

- Liána, - szólt rá Kemenes, - nem szégyenli magát? Ugy viselkedik, mint egy neveletlen gyermek. Ez többet meg ne történjék, mert...

Nem fejezte be a komor fenyegetést, a keze végigsimította Liána aranyos, barna haját.

Én pedig Faragó Dezső urat karonfogva, ajánlottam magamat. Elég könnyű szívvel eresztettek el bennünket.

De mikor az előszobában voltam, Liána hirtelen utánnam szólt:

- Kérem, egy pillanatra...

Visszafordultam. Liánának most égő, piros volt az arca.

- Mondja meg Flórának, hogy bocsásson meg nekem és szeressenek engem, - ha lehet - egy kicsit...

- Egy kicsit, egy nagyon kicsit, - mondtam mosolyogva és a szeme közé néztem. Liána gyöngéden a karomra tette kis kezét.

- Liána - szólt rá Kemenes - ne kacérkodjék itt a szemem láttára. Nem szégyenli magát? Ilyen hamar kezdi?

Kezet fogtunk és én karonfogva fiatal tanutársamat, az ifju Faragó Dezsőt, elhagytam Kemenes Sándor lakását. Az uton még megtudtam, Liána immár végleg boldogtalanná vált imádójától, hogy elsőéves orvosnövendék s így egy nagyreményű kollégánkat tiszteleteljünk benne.

És most bucsuzzunk el a maga kedves, kis bolondos hugától, ki kissé tekervényes uton, de mégis eljutott oda, ahová akart.

És még egyszer mondom magának, drágám, a kisleány sokkal rosszabbul is választhatott volna.

Kétségkívül nyugodtabb élete lehetne egy derék, törekvő, tisztességes, mondjuk, hivatalnokember mellett, de ha Liánának ez a nyugtalan, heves fantáziájú és sűrűvérü ember kellett.

Ne sajnálja hát tulságosan. Mert lehet, hogy néha a boldogság forró extázisában fogja találni, de az is lehet, hogy néha borsóra térdepeltetik. Nem tesz az semmit. Liána a borsón is szépet fog álmodni, mint Madách Plátója.

Egyáltalában senkit sem kell sajnálni, ki a saját vágyai, álmai szerint formálhatja ki életét. Nem kell sajnálni, ha forró, szerelmes csóktól ég az arca, vagy kemény korbács-

ütéstől sajog a teste. Vannak asszonyok, kiknek mindkettőre szükségük van és megkeresik maguknak azt a férfit, ki a legtüzesebben csókol és legkeményebben üt.

Mindez azonban természetesen költői metafora. S magának nem kell tulontul sokat reszketni azért, hogy mi lesz Liánával? Nem tehetek róla, de én magamban folyton azon mulatok, mi lett Kemenessel?!... Hogy szeretné szegény ember még az uraság, a királyság, az erő látszatát mimelni, holott...

Holott az történt velem, ami mindnyájunkkal történik, ha elveszítjük lelkünket egy asszonynál.

Mint velem, kinek hiába tiltotta meg, utazom magához. Segítek magának beteget ápolni, vagy felhozzuk az édesapját, vagy lent maradunk mindaketten.

És ne beszéljen nekem többet az itteni dolgaimról, kötelességeimről, meg a maguk otthoni kis szűk lakásáról, mert ez most már hiába.

Szomjas a lelkem és szomjas az ajkam maga után. Visszatartani még az a tudat sem birna, hogy nem fogad szivesen, ha holnap reggel megérkezem.

Hogy miért irtam akkor ezt a hosszú levelet? *Csak*. Ahogy maguk asszonyok mondják. Lehet, hogy összetépem, lehet hogy átadom magának, de az is lehet, hogy csak azért irtam, mert így írásközben magához szólhattam, magam mellett éreztem, tudtam és voltak pillanatok, mikor azt képzeltem... Látja a betüimen, hogy remegni kezdett a kezem... Jó éjszakát!... Öreg barátja

István.

(Vége)